



MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA



DUHA

Informace
o knihách
a knihovnách
z Moravy

studie/články
veřejné knihovny
medailon
konference/akce
informace pro knihovny
z činnosti MZK
recenze
rozhovor

4 / 2015

Duha online: <http://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie/články

Státní kulturní politika na léta 2015-2020 a příprava nové koncepce rozvoje knihoven – <i>Vít Richter</i>	2
Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v letech 2015-2020 – <i>Monika Kratochvílová</i>	6
Budoucnost knihoven optikou scénářů – <i>Milan Konvit</i>	9
Informační profesionálové a knihovníci budou ovlivněni ve vzdělávání nastupujícími tématy informační společnosti a informační ekonomiky – <i>Richard Papík</i>	13
Dvacet let českého knihovnictví Veřejné knihovny	18
Rozhovor s Mgr. Milenou Kodýmovou – <i>Jana Nejezchlebová</i>	23
Knihovna Jevišovice se představuje – <i>Zdenka Komůrková</i>	29
Sluchově postižení čtenáři v knihovně – <i>Helena Hubatková Selucká</i>	31
V Rohatci se zabýsklo – <i>Jana Charvátová</i>	42
Konference / akce	43
Studentské non-stop čtení – <i>Hana Skleničková</i>	44
Celostátní seminář Regionální funkce knihoven 2015 – <i>Monika Kratochvílová</i>	51
Další možnosti komunitní knihovny – <i>Jan Lidmila</i>	60
Informace pro knihovny	62
Virtuální národní fonotéka na konferenci IASA v Paříži – <i>Filip Šír, Iva Horová</i>	64
Portál knihovny.cz stručně a jednoduše – <i>Michal Merta, Petra Žabičková</i>	66
Knihovník jako mentor uživatele: možnosti doporučování dokumentů z fondů knihoven – <i>Martin Krčál</i>	73
knihovnici píší o knihách a knihovnách	81
Recenze a medailonek – <i>Radim Chalupník</i>	87
představujeme odborné knihovny	88
Z činnosti MZK	94
Novinky v Moravské zemské knihovně – <i>Veronika Kašpárková</i>	95
J. A. Komenský v labyrintu MZK – nová komeniana v historickém fondu – <i>Jitka Machová</i>	96
Zlatá stuha a Nejkrásnější české knihy – <i>Jindra Pavelková</i>	97
Knihovnické osobnosti JMK	111
Knihovnice Obecní knihovny Vrbice – Bc. Klára Beranová – <i>Jarmila Smolová</i>	
Oči Brna	
Cyklus OČI BRNA na přelomu roku 2015/2016	
Prosinec – leden: <i>Ludvík Kundera – Romana Macháčková</i>	
Únor: <i>Christian Friedrich d'Elvert (1803-1896) – Lucie Heilandová</i>	
Recenze	
Román o národním obrození v Olomouci – <i>Jiří Poláček</i>	
Zahraničí knihovny	
Nová knihovna Wirtschaftsuniversität Wien – <i>Helena Vřeská</i>	
Rozhovor	
Velkomoravský knihovník Vladislav Raška – <i>Monika Kratochvílová</i>	

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 29 [2015], číslo 4.

Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně** pro potřebu knihoven, knižního obchodu, nakladatelství a literárních pracovišť.

Adresa vydavatele a redakce:

Moravská zemská knihovna v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno

Telefon: 541 646 126

E-mail: duha@mzk.cz

IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Foto na přední straně:

Interiér Městské knihovny Jevišovice.

Autor fotografie: Zdenka Komůrková.

Redakce: Mgr. Jana Nejezchlebová, vedoucí a výkonná redaktorka,
Mgr. Jan Lidmila, technický redaktor,
Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka,
Mgr. Monika Kratochvílová, jazyková korektura.

Redakční rada: prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D., předseda
redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Ústav bohemistiky
a knihovnictví FPF Slezské univerzity v Opavě)

Grafické zpracování: Pavel Václav Vašček.

Vychází 4x ročně tištěně i on-line.

Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print), ISSN 1804-4255 (Online).

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.



Jihomoravský kraj

Vážené čtenářky,
Vážení čtenáři,

blíží se závěr roku 2015, který se nesl v duchu hledání nových vizí pro knihovny a tvorby oborových koncepčních materiálů. Proto je 4. letošní číslo časopisu Duha věnováno otázkám dalšího směřování našeho knihovnictví. Uvedené téma se prolíná téměř všemi rubrikami a je doplněno řadou aktuálních informací mapujících dění v knihovnách během posledních měsíců.

V hlavním bloku **Studie/články** nabízíme hned několik pohledů na budoucí vývoj našeho oboru. Vít Richter přibližuje přípravu nové koncepce rozvoje knihoven v letech 2016–2020, Monika Kratochvílová představuje aktuálně schválenou Koncepci rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji. Koncepční příspěvky doplňují dva prognostické výhledy. Milan Konvit charakterizuje budoucí knihovny i jejich návštěvníky, Richard Papík se zabývá vývojem formálního i neformálního vzdělávání knihovníků.

Za uplynulými **Dvaceti lety českého knihovnictví** se s Janou Nejezchlebovou ohlíží bývalá předsedkyně Sekce veřejných knihoven SKIP Milena Kodýmová.

Rubrika **Veřejné knihovny** otevírá příspěvek o Knihovně Jevišovice, která se v soutěži Městská knihovna roku 2015 umístila na prvním místě v kategorii měst do 5.000 obyvatel a díky tomuto umístění získala zvláštní ocenění za vynikající komunitní a vzdělávací aktivity.

Dále se můžete seznámit se službami Knihovny Jiřího Mahena pro sluchově postižené, nebo se studentským non-stop čtením, které uspořádala Městská knihovna Znojmo v rámci Týdne knihoven. Do nově zrekonstruovaných prostor Vás pozve knihovnice Obecní knihovny v Rohatci.

Informace pro knihovny přinášejí základní přehled funkcí Centrálního portálu knihoven i tipy

na nové možnosti propagace knihovních fondů. Závěr roku nabízí příležitost ohlédnout se za novinkami na knižním trhu. Podrubrika **Knihovníci píší o knihách a knihovnách** se proto věnuje tvorbě recenzí a medailonů. Druhá z podrubrik – **Představujeme odborné knihovny**, poodhalí činnost Lékařské knihovny Fakultní nemocnice Brno.

Rubrika **Konference, akce** připomíná celostátní seminář Regionální funkce knihoven 2015 v Pardubicích. Řadu podnětů pro knihovnickou praxi nabídl seminář Další možnosti komunitní knihovny organizovaný Městskou knihovnou v Českém Těšíně. Do třetice se vypravíme s Virtuální národní fonotékou až do Paříže, na konferenci International Sound and Audiovisual Archives.

Novinky ve službách, historickém fondu komeňián i nabídce výstav Vám představí rubrika **Z činnosti MZK**. Cyklus **Oči Brna** se na přelomu starého a nového roku věnuje dalším dvěma významným brněnským osobnostem – Ludvíku Kunderovi a Christianu Friedrichovi d'Elvert.

V rubrice **Knihovnické osobnosti Jihomoravského kraje** přiblížíme práci Kláry Beranové z Obecní knihovny Vrbice. **Recenze** upozorňují na románový obraz národního obrození v Olomouci.

O své **Zkušenosti ze zahraničních knihoven** se podělila Helena Vřeská, která navštívila novou knihovnu univerzitního kampusu ve Vídni. **Rozhovor** nám poskytl Vladislav Raška, ředitel Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově a organizátor letošního Knihovnického happeningu.

V elektronické verzi tohoto čísla připomeneme také vítězku ceny MARK 2015 – Evu Vojtiškovou a odbornou publikaci Beáty Sedláčkové Úvod do informační vědy.

Přejeme Vám úspěšný závěr roku a krásné předvánoční dny.

Redakce časopisu Duha



Státní kulturní politika na léta 2015–2020 a příprava nové koncepce rozvoje knihoven

Vít Richter

Vit.Richter@nkp.cz

Koncepce a jiné druhy strategických materiálů nejsou příliš oblíbeným druhem četby. Bývají někdy velmi obecné, občas i nesrozumitelné, a také se velmi často žehrá na to, že ne vždy bývají naplňovány. Na druhé straně platí, že strategie jsou dnes neodmyslitelnou součástí řízení. V současném období se stalo pravidlem, že koncepce rozvoje knihoven v ČR patří mezi dokumenty, které schvaluje vláda, která také hodnotí jejich plnění. Každé vládní usnesení obsahuje výzvu, aby jednotlivé rezorty, kraje a další orgány a instituce přispěly k naplňování stanovených priorit. Z tohoto hlediska má koncepce mnohem širší význam, jejím cílem je zejména:

- Zainteresovat poslance, státní orgány, kraje, obce i provozovatele na činnosti knihoven
- Prosadit principy koncepce do strategických materiálů a programů na různých úrovních
- Vytvořit odborně zdůvodněný podklad pro rozhodovací procesy a alokaci finančních zdrojů
- Podpořit zpracování dílčích koncepcí na úrovni kraje, regionu, rezortu či skupiny knihoven
- Pomoci při zpracování rozvojových strategií jednotlivých knihoven, tj. usnadnit formulování priorit a dílčích cílů, stanovení návazných akcí a opatření
- Zlepšit vzájemnou spolupráci mezi knihovnami a zainteresovanost na realizaci společných cílů.

V dubnu 2015 schválila vláda novou **Státní kulturní politiku na léta 2015–2020 (s výhledem do roku 2025)**.¹ Usnesením vlády bylo ministru kultury uloženo zpracování implementace tohoto strategického

dokumentu. Implementace má obsahovat konkrétní úkoly a projekty, včetně nároků na financování a termíny plnění. Toto usnesení bylo důležitým podnětem pro Ústřední knihovnickou radu ČR, aby se více soustředila na přípravu tohoto materiálu. Ve spolupráci s oddělením literatury a knihoven MK ČR se podařilo do tohoto dokumentu vložit celou řadu témat z oblasti rozvoje knihoven. Zvláštní pozornost byla věnována prioritám, které by měly být podporovány formou dotací ze státního rozpočtu, případně z rozpočtu krajů. Důležitou součástí je i vyčíslení nákladů na realizaci jednotlivých priorit či projektů. Návrh „**Plánu implementace Státní kulturní politiky na léta 2015–2020**“ byl nejdříve v září a potom podruhé v listopadu 2015 rozeslán do mezirezortního připomínkového řízení. Po jeho schválení se tento dokument stane základním východiskem pro zpracování nové Koncepce rozvoje knihoven na období 2016–2020. Níže uvádíme hlavní oblasti, které se přímo dotýkají aktivit knihoven.

Knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra

- Rozvíjet vzdělávací roli knihoven zejména v oblasti celoživotního a neformálního vzdělávání
- Podpora čtenářské a informační gramotnosti: vytvoření programu podpory čtenářství (školy, knihovny, ...)
- Implementace Strategie digitální gramotnosti České republiky v oblasti knihoven
- Zpracování metodik knihovnických a informačních služeb pro různé typy specifických cílových skupin (např. rodiny s dětmi, senioři, migranti, skupiny ohrožené sociálním vyloučením, zdravotně a mentálně postižení apod.)

¹ *Státní kulturní politika na léta 2015–2020 (s výhledem do roku 2025)* [online]. Ministerstvo kultury ČR, 2015 [cit. 2015-09-28]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2015--2020--s-vyhledem-do-roku-2025-252032/>



- Program Universita třetího věku – U3V
- Spolupráce s organizacemi mapujícími kreativní průmysly, definování role knihoven v kreativním průmyslu – spotřebitel/generátor
- Analýza spolupráce vybraných muzeí a knihoven s malými podniky působícími ve vybraných oborech
- Periodické výzkumy čtenářství a vztahu ke knihovně u dospělé i dětské populace
- Organizace kulatých stolů na téma reidentifikace poslání národních kulturních institucí

Výstavba knihoven, podpora infrastruktury ICT v knihovnách

- Analýza prostorového zajištění knihoven provozovaných obcemi
- Vybudování metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven
- Finanční podpora investičních projektů veřejných muzeí, galerií a knihoven v regionech
- Vybavování knihoven ICT v oblasti služeb uživatelům (program VISK)
- Realizace projektů IROP u krajských knihoven (§ 11 zákona č. 257/2001 Sb.)
- Vyhodnocení efektivity revitalizace Klementina a depozitářů Národní knihovny a ověření otázky výstavby nové budovy Národní knihovny
- Výstavba depozitáře Moravské zemské knihovny

Doplňování knihovnických fondů a informačních zdrojů

- Zavedení dotačního programu na podporu akviziční činnosti knihoven. Zpracování efektivní akviziční strategie s vymezením rolí jednotlivých knihoven
- Kontinuálně podporovat doplňování zahraniční literatury do fondů knihoven
- Dotační program na podporu akvizice literatury v jazycích národnostních a etnických menšin, zvukových knih pro hendikepované občany (případně v rámci programů Knihovna 21. století a VISK)

- Česká knihovna – projekt na podporu odkupu nekomerčních titulů původní české literatury, literární vědy a věd příbuzných pro veřejné knihovny
- Zajištění elektronických informačních zdrojů (program VISK 8)

Regionální funkce knihoven

- Posílit financování a stabilitu regionálních funkcí knihoven
- Provázet poskytování regionálních funkcí knihoven s metodickým pokynem Ministerstva kultury k vymezení standardu VKIS
- Optimalizovat procesy v rámci regionálních funkcí knihoven

Zavést systém evaluace veřejných kulturních služeb

- Novela standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami v obcích
- Podpora tvorby metodik měření ekonomické efektivity služeb veřejných knihoven a jejich aplikace
- Benchmarking knihoven

Zefektivnit ochranu autorských práv pro služby knihoven v digitálním prostředí

- Sjednání licencí na zpřístupnění knihovnických fondů v digitální podobě
- Kampaň motivující držitele práv k ekonomicky nevyužitelným dílům k jejich volnému zpřístupnění

Rozvoj služeb knihoven v digitálním prostředí

- Zpřístupnění výsledků digitalizace – podpora rozvoje digitálních knihoven včetně budování rozhraní pro jejich zpřístupnění prostřednictvím mobilních zařízení, podpora user friendly uživatelských rozhraní katalogů a digitálních knihoven; koordinace zpřístupnění digitalizovaných děl
- Dokončení projektu Česká digitální knihovna a jeho další rozvoj



- Centrální systém zpřístupnění děl nedostupných na trhu a dalších e-dokumentů
- Registr děl nedostupných na trhu
- Metodika pro práci s osiřelými díly
- Rozvoj systému zpřístupnění digitálního obsahu (Kramerius) včetně API a webových a mobilních aplikací
- Standardizace, vytvoření otevřeného rozhraní (API) pro přístup – tvorba specifikací, zajištění vývoje a implementace
- Rozvoj mobilních aplikací – průběžný rozvoj dle dostupnosti, dat, API
- Využití výsledků digitalizace knihovních fondů pro potřeby výuky
- Podpora tvorby systémů regionálních informací (bibliografických, faktografických, plnotextových, multimediálních)
- Vybudování Metodického centra digitalizace knihovních dokumentů, koordinace digitalizace v knihovnách
- Koordinace činnosti NDK a krajských digitalizačních center, propojení Registru digitalizace a Souborného katalogu České republiky
- Analýza potenciálu metody PPP pro digitalizaci kulturního obsahu
- Využití nástrojů eCulture pro rozvoj kultury včetně podpory z IROP

Podporovat efektivní metody trvalého uchování knihovních dokumentů (včetně knihovních fondů z let 1850–1990)

- Realizace Koncepce trvalého uchování knihovních fondů tradičních dokumentů v knihovnách České republiky
 - Zpracování studie mapující podmínky vybudování a provozu fyzické depozitní knihovny
 - Získání finančních prostředků a pozemků pro budování knihovny
 - Prosazení depozitního ukládání v systému českých knihoven včetně legislativních úprav
 - Rozvoj spolupráce při budování fondů knihoven a při efektivním sdílení vyřazovaných knih
 - Vybudování „depozitní knihovny“
 - Založení mezioborového metodického centra konzervace novodobých dokumentů včetně centrálního pracoviště pro odkyselení knihovních fondů
 - Zahájení odkyselování formou služby v zahraničí
 - Projekt instalace odkyselovacího zařízení v Národní knihovně
 - Provoz linky
 - Zpracovat standardy pro bezpečné uložení a ochranu knihovních fondů pro různé typy knihoven
- Vytvořit Centrální portál knihoven**
- Realizovat Centrální portál knihoven
 - Vytvoření prototypu – zahájení pilotního provozu
 - Další provoz a rozvoj portálu, přidávání zdrojů
 - Vytvořit smluvní rámec spolupráce
 - Zapojit širší spektrum knihoven
 - Rozšíření portálu o další typy pamětových institucí (muzea, archivy)
 - Implementace podpory dalších metadatových formátů
- Digitalizace knihovních fondů**
- Pokračování digitalizace knihovních fondů včetně rozšíření na další typy dokumentů (hudebniny, plakáty, pohlednice, audio atd.) včetně podpory migrací starých dat do podoby odpovídající aktuálním standardům
 - Digitalizace výstupů projektů výzkumu a vývoje a jejich systematické ukládání a zpřístupnění prostřednictvím Integrovaného informačního systému památkové péče
 - Digitalizace sbírek kulturních pamětových institucí a dalších sbírek z oblasti sociálních a humanitních věd
- Uchování národního zvukového dědictví**
- Koncepce ochrany a zpřístupnění zvukových dokumentů jako významné součásti kulturního dědictví
 - Vybudování metodického a digitalizačního centra pro záchranu zvukových dokumentů v Moravské



zemské knihovně v Brně ve spolupráci s Národním muzeem (ČMH)

- Zajištění dlouhodobé úložiště pro uchování a zpřístupnění zvukových dat v rámci resortního LTP systému Ministerstva kultury
- Provozovat a rozvíjet portál Virtuální národní fonotéka (role sektorového agregátora)

Uchování národního kulturního dědictví vzniklého v elektronické podobě

- **Zajištění rozvoje a provozu systému WebArchiv včetně systému trvalého uchování**
 - Zajištění provozních kapacit pro pravidelné sklizení
 - Vybudování nové infrastruktury pro práci v oblasti big data a trvalém uchování
- Legislativní zajištění web-harvestingu – novela zákona č. 257/2001 Sb.; analýza potřeb, analýza zahraničních řešení
- Rozšíření identifikační služby persistentních identifikátorů ČIDLO pro born digital dokumenty kulturního dědictví
 - Analýza webových nástrojů a možností jejich úprav
 - Vytvoření modulů pro editorské systémy
 - Realizace v praxi – pilotní provoz
- Koordinovaná systematická archivace digitálních dokumentů na fyzických médiích ve fondech knihoven
 - Vytvoření metodiky, infrastruktury
 - Vlastní provoz
- **Zavedení povinného výtisku elektronických publikací**
- Návrh legislativní úpravy povinného výtisku elektronických publikací
- Novela zákonů č. 37/1995 Sb., č. 46/2000 Sb. a č. 257/2001 Sb.
- Rozvoj a provoz systému e-deposit v oblasti dlouhodobého uchování
 - Přechod z pilotního na rutinní provoz

- Zajištění dlouhodobé logické ochrany (možnost migrace atd.)
- Rozšíření škály archivovaných formátů
- Zavedení sdíleného zpracování elektronických dokumentů, použití trvalých identifikátorů, retrospektivní katalogizace

Podporovat důvěryhodné dlouhodobé uložení digitálních dokumentů

- Národní koncepce dlouhodobé ochrany digitálních dat pro knihovny
- Legislativní úprava trvalé ochrany digitálních dat v knihovnách – novela zákona č. 257/2001 Sb.
- Zřízení garantovaného datového centra pro zajištění bitové ochrany digitálních dat knihoven (do budoucna i logické ochrany dat)
- Postupné budování sítě certifikovaných úložišť v jednotlivých institucích/knihovnách, pravidelná obnova certifikace a certifikace nových částí systému
- Zřízení metodického centra pro dlouhodobou ochranu digitálních dat
- Zajištění open source řešení systému na dlouhodobou ochranu pro malé a střední instituce prostřednictvím projektu podaného do NAKI
- Zajištění rozvoje a provozu systému LTP Národní knihovny
 - Posílení ICT infrastruktury a zvýšení propustnosti na vstupu do LTP
 - Rozvoj pro přijímání dalších typů dat z oblasti knihoven
- Udržení NDK standardu jako národního standardu pro digitalizaci v knihovnách
 - Udržování a rozvoj stávajících standardů
 - Vytváření nových NDK standardů pro jiné typy digitálních dat vznikajících v knihovnách České republiky

Pracovníci knihoven

- Pokračovat v nastavení platového ocenění zaměstnanců kulturního sektoru s ohledem na společenský význam jejich práce



- Analyzovat platové podmínky zaměstnanců v péči o kulturní dědictví a zavést opatření vedoucí k jejich adekvátnímu odměňování
- Návrh změny platových předpisů a navýšení limitu finančních prostředků pro odměňování zaměstnanců Ministerstva kultury a jeho organizací
- Aktualizovat katalog prací v kulturním sektoru a propojit ho s vytvářenou Národní soustavou povolání a kvalifikací
- Zpracovat koncepci celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven
- Metodika pro systém kreditů, vzor kariérního řádu pro různé typy knihoven
- Vytvoření motivačního systému v knihovnách včetně zavedení nefinančních odměn a benefitů
- Vytvoření pravidel pro interní rozvoj institucí v rámci celoživotního vzdělávání (např. mentorství)
- Zpracování obsahové náplně a metodik kurzů pro dílčí profese „Knihovník“ včetně kurzů e-learningu
- Koncepční a metodická podpora uplatnění dobrovolnictví v kultuře a periodická evaluace uplatnění dobrovolnictví v kultuře

Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v letech 2015-2020

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Moravská zemská knihovna v Brně zpracovala ve spolupráci s pověřenými knihovnami Jihomoravského kraje koncem roku 2014 novou koncepci rozvoje regionálních funkcí, která navazuje na cíle a úkoly předcházejícího období, které dále rozvíjí nejen v oblasti kvantitativních ukazatelů, ale zejména komplexnějším pohledem na problematiku regionálních funkcí usilujících o podporu rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb ve veřejných knihovnách Jihomoravského kraje.

Koncepci vzala na vědomí dne 29. září 2015 na svém 29. zasedání, kterého se zúčastnil ředitel Moravské zemské knihovny prof. Tomáš Kubiček a vedoucí odboru vzdělávání Mgr. Adéla Dilhofová, Komise pro kulturu a památkovou péči Rady Jihomoravského kraje.

Koncepce vychází ze strategických dokumentů, které jsou spolehlivým ukazatelem úspěšného rozvoje také pro oblast veřejných knihoven.

- Usnesení vlády České republiky ze dne 9. ledna 2013 č. 7 o aktualizaci Státní kulturní politiky na léta 2013 a 2014 s výhledem na léta 2015 až 2020
- Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015 včetně internetizace knihoven
- Aktualizace strategické vize Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020
- Program rozvoje Jihomoravského kraje na období 2014-2017
- Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky



- Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky

Koncepce představuje střednědobý plán rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji na období 2015–2020, ve svých výhledech navazuje na výsledky dosažené v předcházejícím koncepčním období let 2011–2014. Je východiskem pro plánování činnosti pověřených knihoven a prostředkem společné koordinace a vzájemné spolupráce.

Základním dokumentem, ze kterého vychází, je Koncepce rozvoje knihoven České republiky na léta 2011–2015. Regionální funkce představují jeden ze zásadních pilířů pro úspěšné naplňování rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb:

„Rozvíjet regionální funkce knihoven a formovat krajské systémy knihoven na principu spolupráce knihoven regionu s cílem dosáhnout poskytování standardizované úrovně veřejných knihovnických a informačních služeb bez ohledu na velikost obce a lokalitu, v níž knihovna působí.“

Hlavní cíl koncepce

Rozvíjet a zkvalitňovat systém regionálních služeb poskytovaných krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami s cílem dosáhnout standardizované úrovně veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech knihovnách kraje. Podporovat informační, vzdělávací a komunitní funkci knihoven a rozvíjet kulturně výchovnou činnost bez ohledu na velikost obce a lokalitu, v níž knihovna působí. Ve spolupráci s Jihomoravským krajem usilovat o zlepšení podmínek pro jejich činnost a podporovat nezastupitelnou roli knihoven při společenském, kulturním a duchovním rozvoji společnosti.

Regionální funkce se významně podílejí na

- rostoucí úloze knihoven jako přirozených center rozvoje občanské společnosti
- zvyšování schopnosti efektivně užívat knihovny ve školských vzdělávacích programech a v koncepci celoživotního učení
- propagaci četby zejména u dětí a mládeže a aktivní podpoře čtenářské gramotnosti realizací aktivit zaměřených na práci s knihou
- budování výměnných fondů, které se zvyšováním objemu finančních prostředků na jejich nákup vytvářejí předpoklady pro zlepšení obsahu a kvality veřejných knihovnických a informačních služeb.

Významnou úlohu při naplňování stanovených cílů mají jednotlivé pověřené knihovny. Bez jejich podpory a spolupráce není možné zajistit účinné a efektivní fungování regionálních činností, které přispívají ke zvyšování kvality služeb veřejných knihoven. Jejich úlohou nemá být pouze budování výměnných fondů a podpora automatizace. Měly by usilovat o to, aby se obsluhované knihovny staly skutečnými „dobrymi knihovnami“ podle standardu veřejných knihovnických a informačních služeb, knihovnami, které plní funkci informačních, vzdělávacích a komunitních center měst a obcí.

Dobře pracující knihovna je především srdcem své obce, místem, které nabízí příležitost – ke vzdělávání, společnému trávení volného času, k setkávání. Je průsečíkem společných cest jeho obyvatel, místem pro hledání zdrojů informací, společných setkávání a poznávání.

Těžiště koncepce vymezuje hlavní cíle a směřování regionálních funkcí spolu s harmonogramem realizace jeho jednotlivých cílů dílčích.

Klíčovým dokumentem, který vymezuje jednotlivé regionální činnosti, je **Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území**



České republiky (2005, aktualizace 2014). Obsahuje výčet jednotlivých standardizovaných služeb a soubor nároků na způsob a úroveň jejich plnění krajskými a pověřenými knihovnami:

- poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor, rozbor,
- statistika knihovnických činností,
- vzdělávání knihovníků, semináře, porady,
- tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce,
- pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů,
- nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků obce,
- servis automatizovaného knihovního systému,
- praktická pomoc při automatizaci a dalších činnostech napomáhajících rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

Mezi jejich výčet přidala nová koncepce regionálních funkcí:

- pravidelnou medializaci nejlepších knihoven a knihovníků, oceňování knihoven a obcí
- podporu kulturně-výchovné činnosti.

Dílčí cíle koncepce:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor

Pozornost krajské a okresní metodiky bude zaměřena na metodickou pomoc při přípravě a realizaci komunitních aktivit knihoven včetně propagace příkladů dobré praxe.

V každé obsluhované knihovně se uskuteční zpravidla 2 krát ročně metodická návštěva. Jejich frekvence bude vycházet z aktuální situace a potřeb každé knihovny. Zápisy z metodických návštěv zpracované dle schváleného vzoru budou zasílány zřizovateli knihovny, navštívené knihovně a Moravské zemské knihovně v Brně.

Součástí těchto služeb je podpora zavádění moderních technologií a fungující webové stránky.

2. Statistika knihovnických činností

Využití dat pro vyhodnocení standardu VKIS a získání zpětné vazby pro zlepšení poskytovaných služeb v rámci

kraje. Zapojení profesionálních knihoven kraje do projektu benchmarking.

3. Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Rozšířit úlohu knihovníků v elektronickém prostředí i v oblasti vzdělávání občanů. Věnovat zvýšenou pozornost novým metodám práce s uživateli a rozšiřování služeb v souladu s trendy a potřebami společnosti a daného regionu.

Důraz je kladen především na podporu zavádění moderních technologií do knihoven.

4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce

Zajistit finanční prostředky na nákup výměnných fondů ve všech okresech minimálně ve výši 25 % objemu dotace.

Jedná se o nejvíce využívanou službu, která nejtransparentněji dokládá efektivní vynaložení prostředků dotační poskytnuté na regionální funkce.

5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů

Pravidelná aktualizace kmenového fondu knihoven.

6. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce

Vést komunikaci se starosty, případně zastupitelstvem obce ohledně objasňování přínosů hromadného nákupu a zpracování (výhody množstevních slev) a zejména výhod využívání výměnného fondu.

7. Servis automatizovaného knihovního systému

Proškolení knihovníků pro samostatné provádění činností při práci s AKS.

Hlavní cíle koncepce v horizontu let 2015-2020:

- připravit koncepci VKIS JMK 2016-2020
- pravidelné konání seminářů knihoven pamětových institucí



- automatizace knihoven v obcích nad 1000 obyvatel
 - účast zástupců knihoven na setkáních starostů a místostarostů.
 - pravidelné vydávání časopisu Duha v tištěné i elektronické podobě
 - MZK se stane autorizovanou osobou (MK ČR) pro vzdělávání v rámci Národní soustavy klasifikací
 - profesionální knihovny budou plnit funkci komunitních, vzdělávacích a informačních center
 - neprofesionální knihovny v obcích nad 500 obyvatel budou pořádat minimálně jednu komunitní aktivitu ročně
- pravidelná medializace činnosti knihoven, spolupráce s regionálními médii
 - **všechny knihovny JMK budou mít webové stránky s pravidelně aktualizovanými údaji**
 - **všechny neprofesionální knihovny JMK v obcích nad 500 obyvatel budou mít OPAC**

Jednoznačným cílem programového období 2015 – 2020 bude další zlepšení regionálních služeb poskytovaných MZK a pověřenými knihovnami. Fungování těchto podpůrných služeb umožní zajistit standardizovanou úroveň poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb.

Budoucnost knihoven optikou scénářů

Milan Konvit

milan.konvit@mediamatika.sk

Abstrakt

V příspěvku¹ je diskutována prognostická technika tvorby scénářů, která je, podle názoru autora, vhodnou technikou pro prognózování charakteristik budoucích návštěvníků budoucích knihoven.

Úvod

Knihovny byly, jsou a budou zakomponovány do prostředí, ve kterém a pro které poskytují své služby. Musí reagovat na změny v kultuře, společnosti a technologiích, a ještě lépe je předvídat. Dnešní knihovna je vnímána zejména jako místo, kde jsou poskytovány tradiční knihovnické služby, jejichž jádrem je půjčování knih z fondu knihovny a služby čítárny (studovny). Rozhodující

charakteristikou je poskytování knihovnických služeb „na místě samém“, což si vyžaduje fyzickou návštěvu knihovny. Další charakteristikou je zaměření na papírové publikace. Tyto dvě charakteristiky pak diktují podobu knihovnického paradigmatu² v podobě „Mohamed jde k hoře“, tj. čtenář musí zajít do knihovny, aby získal knihu, o kterou má zájem. Okolí knihoven se ale za poslední dvě desetiletí radikálně změnilo a imperativem doby je „přístup k informacím přes síť kdykoliv a odkudkoliv“. Toto nové paradigma diktuje, aby hora (knihovna) šla přes síť za Mohamedem (čtenářem) domů. Avšak aby nové paradigma fungovalo, je třeba umět odhadnout jednak budoucí podobu (charakteristiky) Mohameda a i to, jaké hoře se bude Mohamed přát klanět. Odpovědi hledáme pomocí prognostické techniky tvorby scénářů v následujících odstavcích.

² Slovo "paradigma" je řeckého původu a dnes je chápáno jako model chování, resp. jako převzetí referenčního rámce. Paradigma vytváří vzor myšlení, kdy člověk reaguje na přijaté podněty „podle šablony“.

¹ Tento příspěvek sumarizuje některé výstupy projektu ADAMIS



Popis aktuálního stavu

Dnes je všechno „nové“ – počínaje médii a konče společností, resp. jednotlivcem. Tato novost se navenek projevuje ve třech směrech:

- existenci síťových komunit, vázaných na fixní i mobilní sítě,
- masovou preferenci počítačem podporované komunikace,
- růstem požadavků na služby přístupu k informacím a zábavě přes IK sítě.

Internet a web způsobily, že namísto nedostatku informací je dnes informací nadbytek a místo docházení za informacemi informace dochází za uživatelem. Společnost i jednotlivci se „komputerizovali“ a „zesítňovali“. Všechny tyto trendy jakoby podkopávají postavení a úlohu knihoven ve společnosti a stále častěji se setkáváme s otázkou „Na co nám jsou knihovny, když všechno je na webu?“ Je zřejmé, že knihovny v této situaci nemohou hrát roli mrtvého brouka, ale musí se této výzvě aktivně postavit. Součástí aktivní obrany je i vytvoření modelu, resp. modelů budoucích uživatelů knihoven. Takovýto model je potřebný na to, aby knihovny mohly ušít nabídku svých služeb na míru těmto budoucím uživatelům.

Prognostické techniky

Tvorba prognóz je historicky jedním z nejoblíbenějších „sportů“ lidstva. Zatímco Řím dával svým občanům chléb a hry, věštírna v Delfách jim dávala možnost nahlédnout do budoucnosti. Jako pomůcky přitom sloužily zejména hvězdy, křišťálové koule a obětní zvířata. Dnešní prognostické techniky více spoléhají na vědu, která nabízí kvantitativní i kvalitativní metody prognózování. Kvantitativní metody se dají aplikovat na analýzu časových řad, tj. dat, sesbíraných za delší časové období. Nutnou podmínkou je, aby se v rámci zkoumaného časového intervalu významně nezměnily poměry. Obvykle konstruuje tzv. bodovou předpověď, tj. snažíme se v budoucnosti najít bod, přes který se bude ubírat vývoj. Metaforicky můžeme tuto snahu přirovnat k pokusu trefit se do desítky

v terči. Když zafouká vítr, cíl mineme. A dneska bohužel žijeme, jak naznačil P. Drucker, již koncem minulého století, v turbulentní době¹, ve které pořádně „fouká“. Bodová předpověď je proto vždy zatížena určitou chybou, takže konkrétní číslo je třeba brát s jistotou rezervou. Vhodnější je určit tzv. předpovědní interval, který udává dolní a horní hranici, mezi nimiž bude ležet příslušná budoucí hodnota sledované časové řady. Takto můžeme prognózovat např. počet čtenářů, růst počtu eknih, anebo i rok, kdy vyjde poslední papírová kniha.

Když chceme prognózovat budoucnost, ve které se dají očekávat tzv. revoluční změny, je vhodnější použít kvalitativní prognostické techniky. Jednou z nich je tzv. metoda Delphi, založená na opakovaném dotazování a porovnávání odpovědí vybraných expertů. Snahou je dojít k jistému společnému názoru expertů, který je považován za prognózu budoucího vývoje. Touto technikou můžeme např. prognózovat, co přijde po e-knihách.

Jinou kvalitativní metodou je technika scénářů. Je postavena na ze života známé vazbě příčiny a následku, což se formálně dá vyjádřit zápisem „Jestli A pak B“. Formálně technika scénářů v sobě zahrnuje tři fáze – obr. 1:

1. definici aktuálního stavu věcí
2. formulaci předpokladů (jestli nastane to a to . . .)
3. popis dopadů (pak je pravděpodobný následující vývoj).

Technika scénářů, aplikovaná v prostředí knihoven, vyžaduje nejen znalost možností knihoven, ale i jejich okolí a především znalost vývojových trendů ve společnosti a trendů v rozvoji informačně-komunikačních technologií. Metodický postup pro odhad budoucího vývoje pomocí techniky scénářů pak můžeme znázornit způsobem, ukázaným na obr. 2.

Alfou a omegou techniky scénářů je správná identifikace dvou klíčových vlivů, které budou řídit silou budoucího vývoje. Když už máme vybrány klíčové vlivy, musíme ještě rozhodnout, jakých dvou extrémů můžeme

¹ Pojem „turbulentní doba“ uvádí P. Drucker v monografii „Managing in Turbulent Times“ (český překlad „Řízení v turbulentní době“, Management Press, Praha 1994)

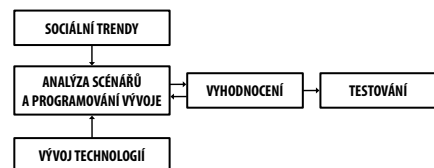


Obr. 1: Vizualizace techniky scénářů

každá z nich v budoucnosti nabýt. O ostatních poměrech předpokládáme, že se v budoucnu významně nezmění (ekonomové tomu říkají „*ceteris paribus*“). Máme tedy dvě proměnné, každou se dvěma možnými stavy, co vede na čtyři různé scénáře. Pak již následuje nejtěžší fáze procesu prognózování – popis dopadů jednotlivých scénářů. Na první pohled by se zdálo, že technika scénářů je spíše hrou na prognózování. Opak je pravdou. Když máme dostatek údajů, schopnost abstraktně myslet a schopnost pochopit zákonitosti vývoje společnosti a kultury, můžeme získat poměrně plastický obraz možné budoucnosti. Jde tu o kombinaci intuice s objektivní analýzou relevantních dat.

Případová studie: budoucí návštěvníci knihoven – jací budou?

Tak, jako tomu bylo v minulosti, tak i budoucí podobu knihoven mohou ovlivnit zejména stát a existující kultura. Proto jako řídicí síly budoucnosti identifikujeme právě kulturu, ve které je zahrnut i žebříček hodnot, a stát, zahrnující i ekonomické prostředí a společnost. Knihovny po vzniku Československé republiky měly to štěstí, že jak stát (reprezentovaný prezidentem T. G. Masarykem), tak kultura té doby, napomáhaly rozvoji knihoven. Byli bychom



Obr. 2: Metodický postup odhadu budoucího vývoje

asi nenapravitelní optimisté, kdybychom předpokládali, že dějiny se v budoucnu zopakují. Realističtější bude očekávat, že pokud jde o kulturu, může v budoucnu nabývat jednu ze dvou extrémních podob: kulturu ducha a kulturu peněz. Obdobně stát může být v budoucnu buď silný, s dostatkem financí pro fungování knihoven a schopen ovlivňovat podobu společnosti, anebo slabý, bez financí a ambice starat se o společnost.

Pokud jde o ostatní síly, které mohou v budoucnu mít vliv na podobu knihoven, určité to budou zejména podoba společnosti, technologie, legislativa a gramotnost. O legislativě a technologiích budeme předpokládat, že jejich vývoj se bude ubírat obvyklou cestou, tj. legislativa bude stavět na autorském zákonu, který nedozná podstatnějších změn, a v oblasti technologií nedojde k převratným objevům. To pro prognostika prakticky představuje kontinuální vývoj a pro knihovny poznání, že se zachovají legislativní omezení, bránící většímu průniku knihoven do digitálního světa, zachová se trend k využívání sítí a virtuálních prostorů v těchto sítích. Pokud jde o gramotnost, do popředí se dostává tzv. digitální gramotnost, která klade důraz na práci s počítačem a ne s knihou. Možné scénáře, které vzejdou z kombinací kultur a podoby státu, jsou uvedeny na obr. 2. Kvůli jasnější představě o jejich dopadu jsou opatřeny „nálepkami“ vystihujícími podobu návštěvníků knihovny podle konkrétního scénáře.

Podle soudobých trendů se jako nejpravděpodobnější jeví scénář „křováci ze sítě“. Stát je slabý a kolem zuří kultura peněz. To je prostředí, kde jako v Petriho misce bují křováci ze sítě. Knihovny tedy budou mít tu čest s křováky ze sítě. Křovák ze sítě umí číst, ale nejlépe mu jdou nadpisy a SMSky. Křovák ze sítě neopouští síť – v nepřátelském prostředí knihovny by měl potíže s dýcháním. Křovák náhodou narazí na knihu, nelistuje v ní, ale pokouší se na další stranu dostat klikáním. Když to nefunguje, ztrácí o knihu zájem. Nehledá zážitek ze čtení ale zážitek s velikým Z. Zážitek bez ohledu na místo, čas, a samozřejmě, přes síť. Křovák ze sítě je aktivní, lépe řečeno až interaktivní a pro svůj život potřebuje akci, v nejhorším alespoň pokec. Slabý stát mu tleská (stejně na nic jiného nemá ani moc, ani peníze). Navenek svůj postoj deklaruje jako



snahu vytvářet prostor pro silné individuality, které se nebojí vzít osud do svých rukou. Na první pohled apokalyptysa pro knihovny. Ale i tady je pro ně šance na přežití. Za předpokladu, že budou mít schopnost chameleona a dokážou splynout s okolím. Krokem tímto směrem je již dnes komunitní knihovnictví.

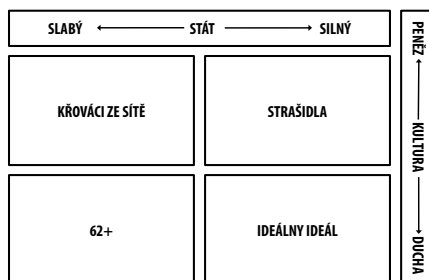
Scénář „Strašidla“ reprezentuje situáciu, kdy dochází k rozporu mezi podobou a ambicemi státu a převládající kulturou. Stát je silný, má dostatek peněz pro podporu knihoven. Knihovny jsou pro stát prioritou, ale jsou prázdné, protože lidé kultury peněz je nepotřebují. Jednotlivci, kteří omylem zabloudí do knihovny, tam chodí jako strašidlo mezi regály. Pro knihovny noční můra, kterou není zapotřebí dále rozvádět.

Na opačném pólu se nachází scénář „ideální ideál“. Knihovny jsou státem hýčkány a jsou obleženy četby chtivými čtenáři. Škoda jen, že je to sen.

Blíže k realitě je klub 62+. Stát je, jak to vidíme i dneska, slabý a knihovnictví je ne na periférii jeho zájmu ale ještě dál, kde oko státního byrokrata nedohlédne. Stále ale existují skalní čtenáři – z řad seniorů, kteří jsou v knihovně doma a věnují se rituálu čtení. Jsou to elitní čtenáři, ale elita nikdy nebyla moc početná a navíc se časem stále zmenšuje.

Závěry

Již po několika století je čtení knih aktivita, působící ve směru evoluce druhu Homo Sapiens Sapiens. Proto je málo pravděpodobné, že by v nejbližších desetiletích úplně zaniklo. Následně nezánikne ani potřeba mít klasické knihovny, jako kulturotvorný prvek. Na druhé straně orientace jenom na práci s papírovou knihou automaticky posune knihovnu směrem k muzeu. Počet návštěvníků bude klesat – navštěvovat ji budou zejména zájemci o historii. Ale ani orientace jenom na digitální



Obr. 3: Budoucnost knihoven očima scénářů

knihovnu nemusí být výhrou. Tato orientace automaticky hodí knihovnictví do jámy lvové, kde lvy jsou IKT aplikace, databáze spravované neknihovnickými subjekty a tyranosauri typu Oogle. Proto se orientace na mix světa knihy a „neknihy“ jeví jako nejperspektivnější. Bohužel ale také nejnáročnější na finance i lidské zdroje. Od knihovníků vyžaduje zvládnutí dalších kompetencí, zejména kompetence animátora a moderátora, ale také kompetence kreativce, remixátora informačních obsahů a dizajnwriter². Knihovna budoucnosti tak bude průsečíkem reálného veřejného prostoru a virtuálního informačního prostoru pro vzdělávání, zábavu, osvětu atd. „Návštěvníkem“ knihovny bude tradiční čtenář, ale také člen komunity, anebo křovák – zbloudilec, který nebude vědět, co může od knihovny očekávat. Rozdíl mezi tradiční a digitální knihovnou nebude spočívat jen v jejich poslání ale i v postupech uspokojování potřeb zájemce. Tradiční knihovny staví na standardech, organizování a pořádku, digitálním knihovnám vyruštajícím na podhoubí webu je bližší volnost a svým způsobem i chaos. Procesy v tradiční knihovně mají v sobě zakomponovaný i lidský činitel, procesy v digitální knihovně jsou prováděny zejména softwarovými roboty.

² Dizajnwriter v sobě kombinuje schopnosti autora a dizajnéra digitálních informačních prostorů.



Publikácia vznikla v rámci riešenia projektu:
"Adaptácia študijného programu mediamatika a kultúrne
dedičstvo na potreby vedomostnej spoločnosti"

ITMS 26110230106

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ





Informační profesionálové a knihovníci budou ovlivněni ve vzdělávání nastupujícími tématy informační společnosti a informační ekonomiky

Richard Papík
papikr@cuni.cz

Informační profesionál a knihovník má nejen přirozenou, ale i nezbytnou potřebu se vzdělávat. Vzdělávání formální i neformální je ovlivněno aspekty moderní ekonomiky spojené v současnosti s informačními technologiemi a zrychlenou komunikací informačního obsahu.

*Budoucnost není již tím, čím bývala
Paul Valéry (1871-1945)*

Budoucnost v přípravě informačních profesionálů a knihovníků je jistá a perspektivní, ale i ne úplně snadno předvídatelná, v jakých dimenzích a směrech se bude rozvíjet. Důvodem je **měníci se svět informační společnosti a její působení na člověka coby uživatele**, ale i **informačního profesionála**, jehož role sice zůstává v mnoha klasických podobách, ale zároveň se mění, jak přicházejí zejména nové technologie a jak se mění např. informační průmysl s celou řadou produktů *informačního obsahu* (např. nakladatelství a vydavatelství přicházejí s celou řadou nových produktů, které mění informační chování koncového uživatele i informace zprostředkujících a paměťových institucí). V něčem bude vzdělávání informačních pracovníků **celkem tradiční** a bude odpovídat současným představám, někde se posune do oblastí, které lze zatím jen tušit. Vzdělávání v oboru *informační studií a knihovnictví* bude pokračovat jistě v podobě středních a vysokých škol (v České republice, zde je tradice středních škol oborově zaměřených mnoholetá), nebo na úrovni vysokoškolských programů (ve světě) asi tak, jak tomu bývalo dosud. Zároveň bude ještě více existovat tlak na profesní vzdělávání, které však bude muset najít i nové motivační nástroje. Profesní vzdělávání totiž bude oslovovat lidi, kteří

se často svým profesním zařazením ocitli v knihovnicko-informační profesi, ale nemají ani motivaci ani potřebu absolvovat např. vysokoškolské vzdělání knihovnicko-informačního zaměření. Očekávané standardizace v personální práci mohou ovlivnit potřebu doplnit si např. vysokoškolské vzdělání v oblasti informačních studií a knihovnictví. Navíc profesní vzdělávání mimo vysoké školy je zákonitě spojeno více s praxí a o tu např. knihovnám i firmám jde, přestože se rádi pouští i do výzkumných témat. Některé knihovny nebo jim podobné informační instituce mají k tomu i dobré předpoklady.

V současnosti se některé vysokoškolské instituce chtějí orientovat spíše na výzkumná témata, což je jistě záslužné a potřebné, **zároveň ovšem nemusí dobře pochopit pracovní trh**, který se také modernizuje a mění, ale „klasické“ výzkumné výstupy často nepotřebuje, neboť jsou někdy odtrženy od života, kterým knihovnicko-informační instituce žijí, anebo jsou často dělány i „výzkumy pro výzkumy“ a manažeri vysokoškolských institucí se bojí proti těmto trendům ozvat. Je to realitou i v současném přerodění finančních prostředků. Jistě by se dalo více vykonat v tzv. smluvním výzkumu, ale je otázkou, jestli české prostředí má proto v současnosti vhodné podmínky a zda toto není doména více exaktně orientovaných škol (např. technických univerzit). Témat základního výzkumu je v oboru informačních studií a knihovnictví málo a aplikovaný výzkum je také spíše doplňkový než klíčový pro běžné knihovnicko-informační instituce. Technologie a trendy v informační vědě a knihovnictví jsou v naprosté míře přebírány a není pravděpodobné, že by některé technologické platformy z České republiky proudily do světa, spíše



budou ze světa informačního průmyslu postupně absorbovány do našich podmínek a jim přizpůsobeny. To není vždy negativní záležitost, ale realitou malé ekonomiky. České knihovnicko-informační instituce budou do budoucna závislé na technologických novinkách přicházejících ze zahraničí, což ale znamená také pokračující rozvoj knihovnicko-informační sféry.

Zkušenost s profesním vzděláváním ze strany knihovnicko-informačních institucí má v České republice velkou tradici a je podporováno nejen systémově a z rozpočtu těchto institucí, ale zároveň celou řadou grantových programů (za všechny lze zmínit např. VISK5).

Již teď se dá objevovat celá řada profesí, které budou potřebovat poměrně široké a odborně zaměřené vzdělávání a personální restrukturalizaci. Příkladem může být profese tzv. *data librarian* neboli informačního specialisty – knihovníka, který bude umět pracovat s digitálními fondy např. velkých dat nebo rozsáhlých datových souborů z výzkumných aktivit. Elektronický svět si vyžádá i specialisty na dlouhodobé uchování dat, správce digitálních knihoven a archivů. Takové profese typu *data librarian* se vytvoří zřejmě při velkých výzkumných centrech a ve větších paměťových institucích. Další profese a další formy vzdělávání vzniknou pro další online služby knihoven a informačních institucí. Celkem nezáleží ani na faktu, jestli uživatel bude více samostatný v informační obsluze, anebo bude více závislý na informačním profesionálově, např. knihovníkovi. To jsou faktory, které jen mírně (polemické vyjádření) ovlivní profesi, přestože se zdá, že by to mohlo být podstatně více, rozhodně informačního profesionála z pracovního trhu nevytlačí. Uživatel bude jistě částečně samostatný v přístupu k elektronickým informačním zdrojům, ale znalost prostředí těchto zdrojů včetně rešeršních metod bude stejně nutná a navíc obohacena rolí učícího knihovníka (*teaching librarian*). Informační profesionál, např. knihovník, bude nadále potřeba, ale pochopitelně se zvýší tlak na jeho znalosti a dovednosti. Informační pracovníci jsou již nyní vtaženi do divokých vod informačního vzdělávání, které je

pozitivním směrem náplně našich knihovnicko-informačních institucí. Uživatel i informační profesionál totiž projdou **informačním vzděláváním**, a to každý po své linii, a budou se zároveň v přístupech k tomuto **informačnímu vzdělávání** lišit i prolínat. Cílem i možná didakticky.

Kde lze hledat kořeny současných změn v informační společnosti a v ekonomice, která má i značný tzv. informační (také lze chápat digitální) základ? Informační společnost současnosti je ovlivněna nejen počítačovou technologií a informačními systémy různého druhu a užití, ale informační a počítačové aspekty moderní společnosti se přenesly i do ekonomiky, která má již řadu let nepopíratelný tzv. informační základ.

O významu informací v ekonomických teoriích zase svědčí spojení pojmu informace a ekonomika. V roce 2001 získali za svůj přínos k *analýze trhů s asymetrickými informacemi* [SOJKA, 2002] prestižní "*Cenu Švédské národní banky za rozvoj ekonomické vědy na památku Alfreda Nobela*" (označovanou jako Nobelova cena za ekonomii) tři významní američtí ekonomové: **George Arthur Akerlof, Michael Andrew Spence a Joseph Eugene Stiglitz**. Tito autoři jsou často spojováni pak s oblastí zvanou informační ekonomie, resp. také odvozené informační ekonomika.

Od konce 80. let a zejména v první polovině 90. let se začíná používat pojem digitální ekonomika a s ním se negativně doplňující pojem digitální rozdělení (*digital divide*), možno dát do širší souvislosti a terminologicky upravit – informační rozdělení. Svět je také rozdělen i jinak, než byl rozdělen dříve (např. na *Západ – Východ* nebo *Sever – Jih*) a to na **dvě části**:

- společnost, potažmo lidé, kteří mají přístup k informacím,
- společnost, potažmo lidé, kteří nemají efektivní přístup k informacím.

Digitální rozdělení nemusí být chápáno jen jako rozdělení mezi národy a zeměmi, ale i **uvnitř určitých států** nebo společenských skupin.

„Pojem vyjadřující skutečnost, že svět je rozdělen na lidi, kteří mají přístup či možnost používat moderní



informační technologie včetně globálních informačních sítí (telefon, televizi anebo internet), a lidi, kteří tento přístup či možnost nemají. Digitální rozdělení existuje například mezi obyvateli měst a venkovských oblastí, mezi lidmi s vyšším a nižším vzděláním, mezi různými ekonomickými třídami nebo mezi obyvateli různých zemí a částí světa.” [TDKIV]

Digitální rozdělení nemusí působit jen v rámci zemí či regionů světa, ale i v rámci komunit jedné společnosti, jedné společenské skupiny, např. rozdělení studentů [WAYCOTT, 2010, s. 1202-1211], na ty, kteří přirozeně využívají informačních dovedností v procesu vzdělávání, a ty, kteří nejsou zšiti s využíváním informačních a digitálních nástrojů. Svým způsobem přístup k informacím a používání informačních a komunikačních technologií se stává **konkurenční výhodou**, a to i ve zdánlivě neziskově orientované sféře, např. **ve vzdělávacím procesu**. Používání informačních a počítačových nástrojů při percepci informací a znalostí může tento proces nejen zrychlovat, ale i činit tento proces efektivnějším a úplnějším. Zároveň nejsou dosud provedeny uspokojivé dlouhodobé studie, jak moderní informační technologie se všemi vymoženostmi údajně podporují lepší percepci informací a jsou opravdu účinné a zda nedochází z hlediska dlouhodobého naopak k destrukčním účinkům na naše kognitivní schopnosti. Na větší studie je třeba si ještě počkat, i když jistě leccos lze předvídat aspoň vyslovenými hypotézami.

Současné poměry ve vědě, ale i v běžném životě můžeme vystihnout procesem kvantitativního nárůstu informací (populárně chápáno někdy jako *informační exploze* nebo *informační krize*). Schopnost pracovat s informacemi patří mezi základní předpoklady naplnění gramotnosti, dnes nazývané komplexněji *funkční gramotností*.

Funkční gramotnost je možno pracovníě definovat např. podle J. TRUNEČKA [2000, s.11] „... jako aktivní schopnost práce s informacemi“. Řetězec – vyhledávat, třídit, znovu dohledávat, kombinovat – vrcholí vytvořením vlastního názoru, který je nutno obhájit. Důraz

se klade na vlastní orientaci v mnohdy nepřehledné a složité množině informací...”

To lze shrnout spolu s využitím jiných názorů do tvrzení, že **funkční gramotnost** je aktivní schopnost pracovat s informacemi ve stávajících mediálních podobách, informace vyhledávat a dále zpracovávat nejlépe za účelem jejich transformace do znalostí.

S informační společností a jejím rozvojem souvisí 12 témat, kterými se zabývá americký autor a editor v dané oblasti D. TAPSCOTT, i když dále uvedená témata vztahuje **původně pouze k digitální ekonomice** [1999, s.43-72], jsou také aktuální k celé informační společnosti a je možno v nich spatřovat rozhraní i se subjekty informačního sektoru včetně nejvýznamnějších hráčů, mezi které patří i knihovny. Témata, která sice byla vymezena před více než patnácti lety, jsou však nadčasová a jejich případný podrobnější rozbor ukazuje, jak knihovny coby informační instituce jsou a budou i nadále klíčové.

Mezi tato témata patří:

1. Kvalifikace
2. Digitalizace
3. Virtualizace
4. Molekularizace
5. Integrace a síťová orientace
6. Zánik mezičlánků
7. Konvergence
8. Inovace
9. Role zákazníka
10. Bezprostřednost
11. Globalizace
12. Nerovnost

Dopad proměn informační společnosti v kontextu těchto uvedených témat mají vliv nejen na uživatele informací, ale také na informační a knihovnické instituce, profese a knihovnicko-informační procesy. Změny, které informační technologie a komunikační prostředky způsobují ve společnosti a zejména v hospodářské sféře, citelně zasahují člověka a jeho



systém vzdělávání, a to včetně vzdělávání informačních profesionálů a knihovníků.

Kvalifikace a vzdělání, resp. jeho neustálá kontinuita, je základem **osobnosti moderního informačního profesionála a knihovníka**. Zavádějí se technologie na podporu sdílení vědomostí, a znalostní systémy jsou nápomocny procesu vzdělávání. **Ztrácí se odstup mezi uživatelem a informačním pracovníkem** coby zprostředkovatelem, a to vyžaduje změnu náplně profese informačního pracovníka, které lze dosáhnout pouze investicí do vzdělávání, a to do jeho formálních i neformálních forem a složek. Pojem *učící se organizace* (learning organization) má rovněž hodnotný a inspirační obsah pro informační subjekty. Vytváří se **nové profese** informačních profesionálů spojených s jednotlivými etapami informační činnosti a s informačními technologiemi. Je proto nutné s **prostředky umožňujícími komunikaci proniknout do systému vzdělávání**, výuky a výchovy [ADAM; AWERBUCH; SLONIM, 1997, s.115-121].

Podíl knihoven a studijních informačních center na vzdělávání uživatelů je spojen také s konceptem tzv. učícího (se) knihovníka (*learning librarian, teaching librarian*). Tyto koncepty jsou podporovány rozvojem konceptu *webu 2.0*, také je možno srovnat v knihovnictví s uplatňováním vizí konceptu *library 2.0* a dále využíváním sociálních sítí pro lepší navázání vztahu s uživatelem a čtenářem, a také oslovení nejen mladší generace, ale i těch, kteří jsou obdivovateli těchto novinek komunikace.

Digitalizace zásadně ovlivnila a bude ovlivňovat celou společnost, ale zejména svět informačních systémů a digitálních knihoven – **od procesu tvorby dokumentů, elektronického publikování až po procesy vyhledávání informací** koncovým uživatelem a šíření informací. Knihovny ve světě i u nás mají velmi dobré zkušenosti s digitalizačními projekty, které se již úspěšně realizovaly a realizují. Přechod od analogově orientovaných systémů **k digitálním systémům** a nezadržitelně nastupující **trend digitalizace** je zřejmý a ovlivňuje zásadně proces vzdělávání a přípravu budoucích profesionálů.

Distribuované zdroje, propojení technologií a komunikačních prostředků jsou charakteristické rysy virtualizačního procesu, které se do vzdělávacích postupů dostávají. Přestože pedagogické obory leží celkem stranou informačních studií a knihovnictví, přístup těchto témat do praktického vzdělávání je nepopíratelný. Pedagogická informatika (*educational informatics*) ovlivňuje tedy i metody nejen přípravy informačních profesionálů, ale i cesty vyškolování uživatelů a čtenářů knihovnicko-informačních služeb. Internet, jeho sdílený webový prostor, síťové nahlášení s daty, informacemi a znalostmi jsou v tomto smyslu akceptovanou realitou, a také předmětem zkoumání informační vědy a v praktické realizaci její aplikační disciplíny – knihovnictví.

Hierarchické struktury nejsou a nemusí být již dominantní (síťové struktury převažují a jsou v tuto chvíli moderní a zdá se, že i perspektivní). Je důležité, aby jednotlivé **molekularizované** objekty v informačních službách byly kompatibilní, propojitelné, schopné spolupráce i samostatného působení. Některé informační instituce v podstatě jsou typickými představiteli *molekulárních jednotek* již dlouho. **Jejich síťový charakter z doby dřívější jim dává zkušenosti a konkurenční výhodu** před jinými informačními subjekty na informačním trhu. Internetové technologie současnosti podporují tento trend. Knihovny velmi dobře zvládají tento směr a nejsou jím ani zaskočený.

Síťové prostředí charakterizuje dnešní informační svět a ovlivňuje i vzdělávání a jeho didaktiku. Asi nejznámějším propojovatelem jsou služby a prostředí internetu. Jedna z rolí je role učícího informačního specialisty, učícího knihovníka (*teaching librarian*). **Podporuje se tvořivost** (lidský faktor) a **cení se duševní vlastnictví**. Knihovny zde opět hrají významnou zprostředkovatelskou a kurátorskou roli a důraz na tvořivost je podporován nejen ze strany knihovníků k uživatelům a čtenářům, ale i informační profesionálové jsou v dané oblasti vzdělávání a učí se, jak pracovat s tvořivostí vlastní i čtenářů a uživatelů.

Technologie umožňují okamžité získání (vyhledání) informací, jejich šíření a publikování. Zásadně



se prosazují interaktivní a dialogové (online) **technologie**, sdílení informací v reálném čase. Jako se zkracují životní cykly produktů, zkracují se i cykly životnosti (stárnutí) informací. Dialogová komunikace s informačními systémy se stává běžnou pro všechny generace uživatelů. Využívání online systémů není na začátku 21. století již otázka věku/stáří člověka, ale je to otázka přístupu k řešení informačních potřeb. **Bezprostřednost** se projeví např. i při studiu nebo čtení tištěných nebo elektronických dokumentů, didaktika se zrychluje a je tak spojena s technologickými prostředky. Důsledky ještě budou zkoumány, zatím neexistují přesvědčivé studie, že takové procesy jsou žádoucí i pro 21. století, aniž by byla zpochybňována jejich role v současné společnosti.

Vzniká rozpor mezi vzdělanými informačními pracovníky a uživateli schopnými zvládat úskalí i výhody informační společnosti a zbývajícím světem. Existují **lidé s přístupem k „informační dálnici“ a bez této možnosti, a to i na počátku 21. století**. Tento fakt má **sociální a psychologické** důsledky, může mít ekonomické důsledky pro jednotlivce nebo i pro celé sociální skupiny (např. senioři, lidé s poruchami učení). Například přístup k internetu je velmi důležitým faktorem vyspělosti společnosti, přestože **nelze internet** zjednodušeně ztotožňovat se vzdělaností, ale ukazuje to na řadu bariér v rámci digitálního rozdělení [za všechny např. ROBISON; CRENSHAW, 2010]. Jedna z významných rolí, kde informační profesionál je a bude vzděláván, je koncept a trend / koncept tzv. **komunitního knihovnictví. Komunitní role (funkce) knihoven nabývá na významu** a je spojována i s procesy vzdělávání, a to nejen ve směru k uživatelské obci, ale k samotným informačním profesionálům, kteří se budou v této oblasti vzdělávat v širším kontextu i v řadě dovedností s tímto konceptem spojenými. Vzdělávání přes své systémové dlouhodobé trendy má i své značné proměnlivé trendy a bude ovlivněno celou řadou nejen technologických nebo ekonomických aspektů, ale i např. sociálním a mezinárodním vývojem velkých společenských uskupení, potažmo je možno říci lidstva. Například přesuny obyvatelstva, novodobé stěhování národů

z nejrůznějších příčin, přinese velké výzvy pro role knihoven včetně komunitních funkcí spojených se vzděláváním ve společnosti. Moderní stát se bude o knihovny nejen rád opírat, ale bude i muset knihovny podporovat.

Závěr

Určitě lze tedy konstatovat, že vzdělávání informačních profesionálů musí být podporováno nejen ze strany řízení této sféry v České republice, ale dále musí být v mezinárodním kontextu, mělo by využívat také poznatků moderní pedagogiky, být vyhodnocováno z hlediska zpětné vazby a i trochu nestandardně lze prohlásit, že by mělo být náročné, ale zároveň laskavé a respektující odlišnosti informačních profesionálů, neboť jaká je rozmanitost uživatelů, taková je rozmanitost povah a schopností informačních profesionálů a knihovníků. Směry vzdělávání tedy musí uplatňovat jistou synergii, ale zároveň být svobodné pro informační profesionály. Vzdělaný informační profesionál, ať už formálními způsoby a složkami vzdělávací soustavy, tak i neformálními, je nutností pro budoucnost profese a oboru. Velký důraz se bude klást rovněž nejen na startovní profesní vzdělávání, ale na jeho celoživotní charakter. Všechny trendy informační ekonomiky a informační společnosti nakonec ztraktivní profesi informačního profesionála a knihovníka, přestože nemusí jít o ekonomicky silnou profesi, tj. tito lidé mohou být méně placeni než v jiných sektorech. Pracovní trh lze předpokládat poměrně stabilní, přestože nemůžeme říci, že by byl decimován úspornými potřebami státu. Moderní stát nemá až tak mnoho efektivních možností, jako jsou školství a síť knihovnicko-informačních institucí, kterými by dodržoval svobodný a demokratický přístup k informacím a vzdělání, také snižoval případné se rozevírající nůžky sociálního nebo ekonomického charakteru, které v minulosti vedly i k destrukčním procesům v dějinách lidstva. Informační profesionál a knihovník bude muset zase vrátit tuto relativní stabilitu ve formě vysokých profesionálních



informačních služeb společnosti a uživatelům. Jeho vzdělání a vzdělávání se stane přirozeně vyžadované. V dohledné době se nedá konstatovat, že by se moderní svobodná společnost bez profese informačního profesionála a knihovníka obešla.

Příspěvek ve své podstatě odpovídá pojetí příspěvku, který byl přednesen na semináři *Knihovna pro všechny* konaného ve dnech 12.–13. 5. 2015 v Havířově [PAPÍK, 2015] a na základě požádání redakce časopisu Duha upraven a doplněn o nové představy a kontexty a převeden do článku pro tento časopis.

Použitá literatura:

ADAM, N.; AWEBUCH, B.; SLOMIN, J. Globalizing business, education, culture through the Internet. *Communications of the ACM*. 1997, vol. 40, no. 2, s. 115–121. ISSN 0001-0782.

MICHEL, J. Education and training of information professionals in France. *Libri*. 1990, vol. 40, no. 2, s. 135–152. ISSN 0024-2667.

O'LEARY, M. The information broker : a modern profile. Online. 1987, vol. 11, no. 6, s. 24–30. ISSN 0146-5422.

PAPÍK, Richard. Vize moderní knihovny a informační profese na začátku 21. století. In *Národní technická knihovna : stavba nové knihovny v areálu vysokých škol technických v Praze 6-Dejvicích*. Praha : Státní technická knihovna, 2001, s. 25–26. ISBN 80-86504-02-6.

PAPÍK, Richard. Příprava budoucích informačních profesionálů. In: ŠEDÁ, Marie (ed.). *Knihovna pro všechny: Sborník ze semináře konaného ve dnech*

12.–13. 5. v Městské knihovně Havířov. 1. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015, s. 82–88. ISBN 978-80-7054-220-0.

PAPÍK, Richard. Příprava budoucích informačních profesionálů. In: ŠEDÁ, Marie (ed.). *Knihovna pro všechny: Sborník ze semináře konaného ve dnech 12.–13. 5. v Městské knihovně Havířov*. 1. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015, s. 82–88. ISBN 978-80-7054-220-0.

ROBISON, Kristopher; CRENSHAW, Edward. Reevaluating the global digital divide : socio-demographic and conflict barriers to the internet revolution. *Sociological Inquiry*. 2010, vol. 80, no. 1, s. 34–62. Dostupný také z WWW: <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=47657151&site=ehost-live>>. ISSN 0038-0245.

SOJKA, Milan. Asymetrické informace a jejich důsledky pro metodologii ekonomie. In CEP : centrum pro ekonomiku a politiku [online]. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002 [cit. 2015-09-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.cepin.cz/cz/prednaska.php?ID=241>>.

TAPSCOTT, D.; LOWY, A.; TICOLL, D. Blueprint to the digital economy : creating wealth in the era of e-business. New York : McGraw Hill, 1998. xxi, 410 s. ISBN 0070633495.

TAPSCOTT, D. Digitální ekonomika : naděje a hrozby věku informační společnosti. Brno : Computer Press, 1999. xviii, 350 s. ISBN 80-7226-176-2.

TDKIV : česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy (báze KTD). In *Národní knihovna České republiky* [online]. Praha : Národní knihovna, aktual. 21. 9. 2009 [cit. 2015-09-22]. Dostupný z WWW: <<http://tdkiv.nkp.cz>>

TRUNEČEK, J. Společnost znalostí je za dveřmi. *Mladá fronta Dnes*. 2000, roč. 11, č. 19.2., s. 11. ISSN 1210-1168.

TUFTE, E. The user interface: the point of competition. *Bulletin of the American Society for Information Science*. 1992, vol. 18, no. 5, s. 15–17. ISSN 0095-4403.

WAYCOTT, Jenny; BENNETT, Sue; KENNEDY, Gregor; DALGARNO, Barney; GRAY, Kathleen. Digital divides? Student and staff perceptions of information and communication technologies. *Computers & Education*. 2010, vol. 54, no. 4, s. 1202–1211. Dostupný také z WWW: <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=48402084&site=ehost-live>>. ISSN 0360-1315.

dvacet let českého knihovnictví

Rozhovor s Mgr. Milenou Kodýmovou

V současné době jste vedoucí Pravdovy knihovny v Jarošově nad Nežárkou. Ale pojďte se se mnou prosím vrátit na cestu, kterou jste v knihovnictví prošla. Absolvovala jste katedru knihovnictví a vědeckých informací na FF UK v Praze. Připravila vás škola dobře pro praxi? Jaké byly knihovny, do kterých jste nastoupila?

Vedení obecní knihovny jsem převzala ještě jako studentka střední všeobecně vzdělávací školy, do

profesionální jindřichohradecké knihovny jsem nastoupila hned po maturitě na střední knihovnické škole. Vysokou školu jsem vystudovala při zaměstnání. Upřímně musím přiznat, že pro praxi mě velmi dobře připravila střední škola a tehdejší vysokoškolské studium moji odbornost už bohužel dále nerozvinulo.

Obecní knihovna byla v době, kdy jsem ji převzala, pouze klasickou půjčovnou, takže kýtal ideální prostor pro moje tehdejší nadšení rozvíjet



její činnost a měnit věci k lepšímu. K tomu pak pomohla i skutečnost, že jsem si později doplnila odborné vzdělání a zároveň mohla pracovat v dobře fungující profesionální knihovně, ve které jsem postupně působila na všech pracovních pozicích a získala tak potřebné zkušenosti a přehled.

V letech 1991 – 2006 jste byla ředitelkou Městské knihovny v Jindřichově Hradci. S jakými problémy jste se v té době nejvíce potýkala? Co vám na knihovnictví v těchto letech vadilo, bránilo v rozvoji knihoven nebo naopak ...

To byla vskutku revoluční doba, když jsem dosedla na ředitelskou židli, aniž bych to měla kdy v úmyslu! Ale život je holt takový. V té době se do knihoven vehementně drala automatizace, v těsném závěsu internet. Pro dnešní mladé kolegy tak samozřejmá věc, ale pro nás „papírové“ knihovníky

velká výzva. A do toho navíc ještě snaha okresních úřadů vyvazovat se z povinností vůči knihovnickým systémům a mnohdy velmi obtížný přechod okresních knihoven pod správu měst. To se bohužel týkalo i naší knihovny jindřichohradecké. Město se bránilo knihovnu převzít, a když se to nakonec stalo nezbytností, stálo nás velké úsilí zachovat její dosavadní působení ve stejném rozsahu. Po zdárném překonání těchto problémů nastal další, pro existenci knihovny neméně důležitý. Bylo třeba nalézt pro ni jiné prostory, protože byla umístěna v budově okresního muzea, které mělo ambici celý areál výrazně rekonstruovat, a knihovna mu v jeho rozletu překážela.

Městskou knihovnu jste zrekonstruovala ve své funkci ředitelky a zmodernizovala jste nejen interiéry a exteriéry knihovny, ale také služby a přístup knihovny k uživatelům. Jak na toto náročné období vzpomínáte?



Já samozřejmě knihovnu nerekonstruovala, jen jsem neúnavně svého zřizovatele, v té době již Město Jindřichův Hradec, přesvědčovala o tom, že je nezbytné najít odpovídající prostory. Paradoxně v tom pomohl i tlak vedení muzea na to, aby se našlo rychlé řešení. Volba nakonec padla na uvolněné prostory v bývalé štábní budově vyklizených kasáren. A začal další boj, tentokrát o výši finančních prostředků potřebných na rekonstrukci budovy i na nové vybavení pracovišť. Myslím, že se nám v té době podařilo vybojovat maximum možného, a tak jsme mohli v říjnu 2001, symbolicky v Týdnu knihoven, slavnostně zahájit provoz v nových prostorách.

Nikdy ve své kariéře jste se však nestarala pouze o svou knihovnu, ale zajímalo Vás knihovnictví, tedy knihovny a knihovníci, jejich problémy a hledání řešení. Pracovala jste jako členka SKIP a dlouhá léta jako vedoucí sekce veřejných knihoven. O co jste se v sekci snažili?

Já jsem bytostně přesvědčena o nezbytnosti symbiózy knihoven jako kulturních zařízení a Svazu knihovníků a informačních pracovníků jako profesního spolku. Jenom tak je zaručena existence i další rozvoj knihoven a zdokonalování profese, zvyšování její prestiže ve společnosti. Vždyť to všechno musí dělat lidé, kteří v knihovnách pracují, a není jim lhostejný profesní růst. Zapálení odborníci, kteří stále hledají nové cesty. Chtěla jsem k nim patřit, chtěla jsem být platná. Proto jsem také kývla na převzetí funkce předsedkyně sekce veřejných knihoven SKIP, protože v ní byli lidé, kterým o něco šlo. Problémů k řešení bylo spousta, potřebou nového knihovního zákona počínaje přes oslovování poslanců a senátorů, že si knihovny zaslouží jejich pozornost a pomoc v době reálného ohrožení, a přesvědčováním samosprávy jako nového zřizovatele drtivé většiny knihoven o jejich prospěšnosti konče. Díky svým zkušenostem z práce metodičky jsem také otevřela problematiku zvýšení úrovně venkovských

knihoven a získala pro ni většinu tehdejších členů sekce sekce veřejných knihoven.

Navázala jste spolupráci se Spolkem pro ochranu venkova a Vaší prací a úsilím se podařilo prosadit jako jedno z kritérií pro udělování ocenění i hodnocení místní knihovny. Pro knihovny to byl velmi významný krok k jejich uznání, respektování v městech a obcích. Uvedte k tomu prosím více podrobností.

K tomu mimo výše napsanému přispěla i skutečnost, že jsem kromě profesionálního působení byla (a stále jsem) dlouholetou dobrovolnou knihovnicí v místě svého bydliště. Objevila jsem existenci Spolku pro obnovu venkova, seznámila se s jeho snažením a zjistila, že se na venkovské knihovny v jeho programu zapomnělo. Vnímala jsem to jako velkou výzvu i příležitost, jak pomoci malým knihovnám i knihovnické profesi samotné. A když jsem objevila i existenci soutěže Vesnice roku, byl již jenom krůček k tomu navázat kontakt s vedením spolku. Náš návrh rozšířit kritéria soutěže o hodnocení knihoven v obcích byl přijat stejně jako začlenění knihovníků do hodnotících komisí v krajských kolech i v kole celostátním a od roku 2000 je to už samozřejmostí. Tak říkajíc z lůna této soutěže povstala i obnovená soutěž profesní nazvaná Knihovna roku. Z krajských kol soutěže Vesnice roku byly nominovány nejlepší knihovny do celostátního kola soutěže Knihovna roku. První tři roky probíhala soutěž v gesci SKIP, od roku 2003 titul Knihovna roku uděluje Ministerstvo kultury ČR.

Jak vznikl projekt, dnes již téměř tradiční, hodnotit venkovské knihovny a prezentovat jejich činnost formou několikadenního setkání pod názvem Co venkovské knihovny umějí a mohou? A následně další projekt zdůrazňující význam a přínos knihoven pro veřejnost pod názvem Knihovna – informační centrum obce? I u těchto aktivit jste stála na začátku i při jejich rozvoji a prosazování do života – vzpomínáte si?

Nápad organizovat taková setkání se zrodil při cestě celostátní hodnotící komise soutěže Knihovna roku 2004. Po skončení prohlídky objektu, ve kterém sídlí knihovna v Sedlnicích v Moravskoslezském kraji, jsem při odjezdu konstatovala svým kolegům, že tam mají úžasný prostor a že by bylo hřích jej nevyužít pro celostátní setkání venkovských knihovníků. Nápad se ujal, a když se rok s rokem sešel, historicky první takové setkání se v Sedlnicích opravdu uskutečnilo. Od té doby se konají každý rok, vždy v knihovně, která získala titul Knihovna roku v předminulém roce. Tato praxe se velmi osvědčila, protože kandidáti na organizaci tohoto setkání mají rok po získání titulu příležitost přijet se prezentovat ke svým předchůdcům a získat inspiraci „jak na to“. Velkou zásluhu na věhlasu této akce a její velké oblíbenosti má kromě organizátorů v místě také kolegyně Daniela Wimmerová, která v zastoupení našeho profesního spolku nese tíhu starostí o zdárný průběh akce i zajímavý program na svých bedrech už od druhého setkání v pořadí. Každoročně se nás z celé republiky sjíždí velká spousta a přidávají se i kolegové z okolí pořadající knihovny. Program je vždycky přínosný. Přispívá nejen k poznávání zajímavých míst, ale i nás všech navzájem. Z pravidelných účastníků jsou již dlouholetí přátelé, kteří se navzájem inspiroují a na setkání se těší. Je radost poslouchat a vidět, co všechno se ve venkovských knihovnách dneska děje.

Projekt Knihovna – informační centrum obce podporoval rekvalifikaci zájemců o práci ve venkovských knihovnách. Byl úspěšně realizován ve dvou bězích u nás na jihu Čech a převážná většina absolventů v knihovnách pracuje dodnes. Pracovní příležitost tak získali lidé s menším zdravotním hendikepem, nezaměstnaní nebo matky hledající zaměstnání po mateřské dovolené. Konkrétně v naší knihovně to díky rekvalifikaci kolegy umožnilo otevřít knihovnu každý všední den vpoledvečer, což její uživatelé kvitují s povděkem.

Vrátíme se do Vaší knihovny v Jarošově. Jaký je život vedoucí menší knihovny v obci? Co je pro prosazení knihovny v místě to nejdůležitější?

Vlastní iniciativa knihovníků a chuť do práce, jejich přirozená autorita v místě, nabídka zajímavých aktivit pro občany, vstřícnost k jejich potřebám – prostě obecné vědomí, že knihovna „je platná“. Pak je samozřejmě snazší vznášet požadavky. Ideální ovšem je, když zřizovatel sám uzná, že si knihovna změnu k lepšímu zaslouží. To se teď stalo i naší jarošovské knihovně. Právě probíhají stavební úpravy. Při zateplování budovy a výměně oken bylo rozhodnuto udělat i další změny, které přispějí k výraznému zlepšení interiéru knihovny. Nový kotel, nové osvětlení, úprava prostorových dispozic, renovace stávajícího nábytku a výroba nového, malování, nová podlahová krytina a celkové zpříjemnění vzhledu. To vše by mělo být hotovo do konce listopadu, aby bylo možné během prosince knihovnu připravit k opětovnému zahájení provozu. Stát by se tak mělo v neděli 10. ledna 2016, v den kdy knihovna oslaví své 130. narozeniny. . .

Ještě na závěr Vás požádám o stručné hodnocení současného knihovnictví. Je rozvoj knihovnictví zejména v posledních letech a výrazná změna v přístupu k uživatelům z Vašeho pohledu dostatečný, nebo vidíte nějaké mezery, nedořešené problémy?

Tak tohle si opravdu netroufám. Jsem už přece jen 9 let „mimo hlavní proud“ a mohu mít zkreslenou představu. Přesto se mi zdá, že v poslední době jsou knihovny ve svých aktivitách stále více svazovány nejrůznějšími vyhláškami a omezeními, které brání iniciativě a spontánnímu naplňování jejich komunitní funkce. Při ostražitém sledování, jestli náhodou nepřestupujeme nějaká „důležitá“ ustanovení, nám zbývá stále méně času na čtenáře a návštěvníky akcí, pro které bychom tam měli být především. A ještě jedna věc mě trápí. Zdá se mi, že se (především velké) knihovny a SKIP od sebe vzdalují. Že mezi mladými kolegy, ale bohužel nejen mezi nimi, převládá nezájem zapojit se do činnosti SKIP a pomoci posouvat naši profesi dál. Vždyť přece o tom by to mělo být! A ne se nejdříve zajímat o to, jestli

se mi členství ve SKIP vyplatí. Možná, ač bytostný optimista, to vidím zbytečně černě. Nechtěla bych ublížit těm, kterým na naší profesi záleží, kteří jsou na ni hrdí a hodně pro ni dělají. Ale mohlo (a mělo!) by jich být mnohem více. Pro mě osobně je čest, že do SKIP patřím, a stále ještě chci být své profesi něco platná alespoň v našem regionu. Venkovské knihovny v sobě mají velký potenciál, možná by stálo za to, aby jej SKIP využíval více.

Děkuji za rozhovor.

Mgr. Milena Kodýmová (1949 Český Krumlov) pracuje více než 40 let v obecní knihovně v Jarošově nad Nežárkou a zaměřením činnosti dosahuje přeměny venkovské knihovny v informační a komunitní centrum obce. V letech 1991 – 2006 pracovala jako profesionální a vysokoškolsky studovaná knihovnice ve funkci ředitelky Městské knihovny v Jindřichově Hradci. Zapojila se aktivně do práce Svazu knihovníků a informačních

pracovníků, byla předsedkyní sekce veřejných knihoven SKIP a v letech 2000 – 2005 plnila funkci předsedkyně celostátní soutěže Knihovna roku v kategorii základní knihovna. V celostátní komisi soutěže Vesnice roku zastupovala Svaz knihovníků a informačních pracovníků. Zasloužila se o zařazení hodnocení úrovně knihoven přihlášených obcí do kritérií této soutěže i o účast knihovníků v komisích této soutěže na úrovni krajů. Byla také hlavním organizátorem prezentace knihoven na výstavě Země živitelka, kde díky nabídce Spolku pro obnovu venkova mohly knihovny seznámit širokou veřejnost se svou rozsáhlou a rozmanitou činností. Za přínos k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb se zaměřením na knihovny v malých obcích získala v roce 2003 cenu MK ČR v kategorii informační počin. Při příležitosti 40. výročí SKIP ČR byla Mileně Kodýmové udělena Cena českých knihovníků.

Jana Nejezchlebová
jana.nejezchlebova@mzk.cz



Knihovna Jevišovice se představuje

Jevišovice jsou se svými 1.140 obyvateli nejmenším městem Jihomoravského kraje. Knihovnictví zde má však svoji bohatou historii, neboť první zpráva o zřízení knihovny v Jevišovicích je již z 23. dubna 1878. Knihovna Jevišovice zcela naplňuje současný trend „otevřených“ knihoven, což znamená, že do knihovny mohou přijít i neregistrovaní čtenáři, kterým je umožněn bezplatný a neomezený přístup k PC a internetu. Občanům Jevišovic dále knihovna poskytuje poradenské služby, především v oblasti sociální. Knihovna je otevřeným prostorem, kde se setkávají čtenáři i ostatní občané všech generací. V loňském roce vzrostl počet registrovaných čtenářů na 249, z čehož 111 je čtenářů do 15 let.

V roce 2013 začala knihovna Jevišovice využívat stávající zasedací místnost městského úřadu jako studovnu a čítárnu, čímž byl navýšen počet studijních míst na 18 a počet PC s připojením k internetu na 5. V témže roce se také rozšířila výpůjční doba pro veřejnost o páteční

odpoledne. K tomuto kroku jsme se rozhodli proto, abychom umožnili návštěvu naší knihovny i dojíždějícím občanům, zejména studentům či chalupářům, kteří se vrací do našeho města pouze na víkendy. Pro veřejnost je tedy v současnosti knihovna otevřena tři dny v týdnu, v úterý a ve čtvrtek 9:00 – 12:00 a 13:00 – 18:00 a v pátek 13:00 – 18:00.

Vzhledem k tomu, že jsou v knihovně čtenářům k dispozici také 2 čtečky knih, komunikuje knihovna s distributory e-knih a vyvíjí aktivitu ke zpřístupnění novinek do čteček pro své čtenáře za lepších podmínek. Aktuální stav půjčování e-knih je totiž pro čtenáře knihovny značně ekonomicky nevýhodný.

Knihovna Jevišovice momentálně také řeší možnost zřízení úložiště pro knihovníky, kam by byly ukládány informace o pořádaných akcích, jejich úspěšnosti, kontakty na přednášející, ceny za přednášky atd. Cílem zřízení tohoto úložiště je usnadnit práci především





knihovníkům z menších knihoven a ušetřit jim čas při vyhledávání kontaktů a vytipovávání akcí.

Knihovna Jevišovice dlouhodobě spolupracuje s místní MŠ a ZŠ. Snažíme se připravovat besedy, tematicky navazující na aktuální výuku. Jedná se o interaktivní besedy, kdy žáci plní různé úkoly, vyplňují pracovní listy a pracují s on-line katalogem knihovny. Žáky učíme vyhledávat potřebné informace k zadané problematice. Pro žáky 9. tříd připravujeme besedy, které jim mají pomoci při výběru středních škol. Odkazujeme je na weby, které se touto tematikou zabývají, doporučujeme vhodnou literaturu, kterou jsme také začlenili do fondu knihovny. Tuto literaturu půjčujeme do školy výchovnému poradci, od kterého si ji tak mohou zapůjčit i žáci, kteří nejsou registrováni v naší knihovně. Při knihovně také vznikl čtenářský kroužek pro žáky ZŠ, kde jsme si četli, povídali, tvořili a s žáky 2. stupně ZŠ jsme se zaměřili na povinnou četbu a také na to, jak správně zapisovat knihy do čtenářského deníku. V rámci roku jsme uskutečnili několik zajímavých výletů – např. do redakce Znojemského deníku Rovnost atd. Pro žáky z MŠ a ZŠ Jevišovice zajišťujeme také vzdělávací i kulturní akce.

Zintenzivnili jsme také spolupráci s Domovem pro seniory, kam pravidelně dovážíme knihy a časopisy. Pro klienty Domova pro seniory pořádáme různé besedy a přednášky.

Dovážíme knihy a časopisy jak imobilním občanům, tak i občanům, kteří jsou třeba dlouhodobě v pracovní neschopnosti a nemají možnost se do knihovny dostat osobně.

Pořádáme vzdělávací i kulturní akce. Zapojujeme se do celorepublikových akcí knihoven – např. Celé Česko čte dětem, Noc s Andersenem, Týden knihoven, Měsíc knihy atd. Snažíme se oslovit svými aktivitami všechny cílové skupiny a připravovat pro ně atraktivní akce.

11. prosince 2014 převzali zástupci knihovny Jevišovice Zdenka Komůrková, Marie Stará a za zřizovatele starosta města Jevišovice Mgr. Pavel Málek ocenění Moravské zemské knihovny v Brně za nadstandardní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb v obci a podporu kulturního a společenského života. Toto ocenění bylo uděleno u příležitosti Slavnostního setkání profesionálních knihoven Jihomoravského kraje 2014. Regionální oddělení každého okresu Jihomoravského kraje nominuje na toto ocenění vždy jednu nejlépe











pracující knihovnu okresu v daném roce. Regionální oddělení ve Znojmě nominovalo na ocenění v loňském roce knihovnu Jevišovice. Jak uvedla vedoucí regionálního oddělení ve Znojmě, důvodem nominace právě knihovny Jevišovice bylo to, že knihovna nabízí svým uživatelům mnoho aktivit nejrůznějšího typu, zapojuje se pravidelně do celostátních akcí a v roce 2014 se v celorepublikové soutěži o nejlepší městskou knihovnu umístila dokonce ve své kategorii na 2. místě. Bývalá knihovnice paní Marie Stará, která pracovala v knihovně 32 let, zasluhuje velké poděkování za dlouhodobě výbornou činnost knihovny, zejména pak za automatizaci knihovny a modernizaci oddělení pro děti. Současná knihovnice paní Zdenka Komůrková, která vede knihovnu od července 2013, knihovnu rozšířila o studovnu a vyvíjí nadstandardní činnosti nejen pro své čtenáře, ale i pro ostatní knihovny. Skvělou prací obou knihovnic a dobrou spoluprací se zřizovatelem se tato profesionální knihovna stala komunitním centrem města, vyniká na Znojemsku rozsahem svých služeb pro veřejnost a mimořádnými aktivitami, z tohoto důvodu ji regionální oddělení MěK Znojmo nominovalo na uvedené ocenění.

V letošním roce se v soutěži Městská knihovna roku 2015 knihovna Jevišovice umístila na prvním místě v kategorii měst do 5.000 obyvatel a díky tomuto umístění získala zvláštní ocenění za vynikající komunitní a vzdělávací aktivity. Ocenění převzali starosta města Jevišovice Mgr. Pavel Málek a knihovnice Zdenka Komůrková 8.10.2015 v Zrcadlové kapli Klementina v Praze. Dle slov knihovnice Zdenky Komůrkové patří ocenění čtenářům knihovny Jevišovice, bez kterých by byla knihovna jen prázdným prostorem. Tímto děkuje všem čtenářům i ostatním návštěvníkům knihovny či akcí, knihovnou pořádaných, za jejich přízeň. Poděkovat by také chtěla starostovi Jevišovic a všem zastupitelům za podporu knihovny. Velký dík také patří regionálnímu oddělení knihovny Znojmo, vedenému Mgr. Janou Sikorovou a také Moravské zemské knihovně, zejména potom Mgr. Adéle Dilhofové, za dlouhodobou podporu.

Knihovna Jevišovice je duší města.

Zdenka Komůrková
knihovna@jevisovice.cz





Sluchově postižení čtenáři v knihovně

Knihovna Jiřího Mahena v Brně pracuje dlouhodobě s lidmi se specifickými potřebami. Nedá se říci, že by práce s některou skupinou byla náročnější než jiná, každá je něčím výjimečná, něčím náročná a vždy je potřeba věnovat velký důraz nejen na specifika dané skupiny, ale i na osobnostní rysy a potřeby jejích členů. Přesto se dá říci, že s lidmi se sluchovým postižením pracujeme v knihovně spíše méně. Není to tím, že bychom nechtěli, ale že mezi touto cílovou skupinou a také mezi jejich pedagogy, je navštěvování knihovny spíše okrajovou záležitostí. Do značné míry to souvisí zejména s tím, že mezi lidmi se sluchovým postižením je méně čtenářů a tudíž i návštěvníků knihoven. Umí číst, ale přesto často nečtou. Problémem je „bohatost“ českého jazyka a jeho gramatika.

A proto není divu, že když se v knihovně objevila pedagožka ze Střední školy pro sluchově postižené Brno, příspěvkové organizace, byla to pro nás v knihovně výzva. Nešlo jen o klasické seznámení s fungováním knihovny, ale také o nabídku dlouhodobé spolupráce na podporu čtenářství studentů střední školy. Myslím, že snem každého praktikujícího knihovníka je moci spolupracovat s konkrétní skupinou žáků pravidelně po celý rok a moci sdílet přípravu i zpětnou vazbu s pedagogem, který vám pomůže rozvíjet připravované programy. Na jednu stranu tedy výzva, na druhou i „danajský dar“, neboť vybíraná témata měla vždy korespondovat s probíranou studijní látkou a tudíž bylo leckdy oříškem vymyslet program tak, aby splňoval všechna potřebná kritéria, a to: obsahová přiměřenost studentům střední školy, jazyková přiměřenost specifická pro lidi se sluchovým postižením, zpřístupnění a zajímavost tématu pro střední školáky, doporučení „čtivé“ literatury k probíranému tématu, návaznost na konkrétní výuku a v neposlední řadě živost a aktuálnost v každém tématu a jeho přesah do skutečného života, který všichni

žijí a prožívají velmi intenzivně, obzvláště v období střední školy (v návaznosti na rámcové vzdělávací programy pro střední školy, rozvoj kompetencí, práce s průřezovými tématy a vzdělávacími oblastmi).

Naše spolupráce začala setkáním u kávy. Na straně mé, za knihovnu, bylo ozřejmění, jakými metodami v knihovně pracujeme a co všechno v knihovnách lze, na straně druhé, za střední školu, byly potřeby a specifika práce nejen s danou cílovou skupinou, ale i osobnostní rysy jednotlivých žáků prvního a druhého ročníku. Na základě tohoto setkání vznikl pilotní „poznávací“ program, který se věnoval tématu sport. Na komiksu Muhammad Ali jsme se zaměřovali na seznámení s fondem naučné literatury, jeho řazením, ale i s metodami kritického myšlení a v neposlední řadě zjišťovali, jaké jsou čtenářské dovednosti žáků. V osobní rovině bylo cílem programu přiblížit se žákům prostřednictvím společného koníčku – sportu, zamyslet se nad tím, proč byl MA označován jako král, a využít jeho osobní příběh k úvahám o úskalích, které člověka mohou životem provázet. To vše bylo spojené také s hledáním „dobrých rad“ v knihovně, a to nejen v literatuře a na internetu, ale i v osobnosti knihovníka či knihovnice.

Další programy již vycházely z potřeb pedagožky střední školy a z probíraného učiva literatury. Během školního roku jsme pracovali s tématy: realismus v literatuře, husité, Jan Neruda, Franz Kafka, William Shakespeare, národní obrození, romantismus. Vybraná témata v sobě zahrnovala střídavě vzdělávací potřeby žáků prvního nebo druhého ročníku SŠ, se kterými se pracovalo (jednalo se o početně menší třídy, proto to spojení ročníků na výuku v knihovně). Vznikla tak sada unikátních programů, jejichž příprava a realizace byla vždy dobrodružstvím, ale zároveň i nejvyšší odměnou knihovnické práce.

Každé téma se snažilo přinést literární i osobní příběhy hrdinů daného období, ale i, tu více – tu méně,



opěrné body přípravy na maturitu, např. myšlenkové mapy, orientace v odborném i beletristickém textu, tvorba poznámek.

V tématu Jan Neruda jsme se např. zaměřili na život „věčného návštěvníka restauračních zařízení“ Jana Nerudu, ale i na zajímavá místa v Praze, která byla spojena právě s postavou Jana Nerudy či jeho literárních hrdinů. Chybět nesměla, a to na úvod, diskuze, kam v Praze (Brně) zajít na pivo a co všechno se při takovém posezení dá vysledovat kolem sebe. Navázala práce s mapou historického jádra Prahy a s krátkými texty k různým místům, která jsou s Nerudou spojená. Studenti měli za úkol zorientovat se v textu a najít opěrné body, aby mohli najít konkrétní místa přímo v mapě. Jedna skupina pracovala s literárními místy, druhá se spisovatelovými. Na základě těchto textů pak měli za úkol odpovědět na otázku, co zjištěné informace vypovídají o Nerudovi a jeho hrdinech. Samozřejmostí bylo také zmínění se o milostných eskapádách Jana Nerudy a o tom, co by mi ze svého pohledu poradili, abych měl „větší štěstí“ na dlouhodobý vztah.

V tématu realismus v literatuře jsme se zaměřili na romantické a realistické vidění světa, hlavní představitele realismu ve světě, ale také současné problémy a „nechvalné symboly“ daných zemí. To vše bylo napojeno na práci s regály s povinnou četbou a jejím vyhledáváním, ať už v podobě komiksové či jiné, bohatě ilustrované či převyprávěné, nebo zpracování hlavních děl světového realismu, spojené s diskuzí, zda-li je možné dozvědět se o díle také v jiném zpracování než přímo v díle daného autora. Pro některé studenty (a to nezávisle na jejich specifických potřebách) je totiž často „nepřekonatelné“ prociťt některá klasická díla světové či české literatury. Netroufám si pokládat a odpovídat na otázku, zda-li jsou adaptace literárních děl dobrou nebo špatnou cestou, ale v každém případě jsou cestou, a ta je může (nemusí) přivést ke „skutečné“ literatuře nebo jim jen pomoci zvládnout maturitu, ať již skutečná literatura dostane prostor později nebo nikdy. Myslím, že se nemýlím, a studenti zůstávají stejní, napříč generacemi, a tudíž řadu děl, které během střední školy čteme (nebo

jinak zjišťujeme jejich obsah) neodráží naše skutečné čtenářské preference, ale spíše snahu projít onou „zkouškou dospělosti číslo jedna“.

Další téma bylo věnováno husitství, a v něm jsme se zaměřili zejména na nacionální pohled na danou etapu. Začali jsme vytvořením společného základu cenných věcí, které aktuálně máme u sebe, jako předobraz věnování cenností pro stavbu husitského města. Pracovali jsme dále s textem, který přibližoval, jak vypadalo husitské město a život v něm, a pak se zaměřili na odraz husitství v současnosti, a to nejen na pohled staveb husitské církve (obou jejich větví) a jejich srovnání s dalšími kostely jiných církví, ale i s procentuálním složením věřících v ČR a také na zhudebněná díla husitské literatury, zejména chorál Kdož sú boží bojovníci a jeho zpracování různými interprety a význam uchopení právě tohoto díla v současné době.

Asi nejsilnějším tématem, se kterým jsem měla možnost pracovat se studenty, bylo téma Franze Kafky. Jeho život a dílo jsme se snažili přiblížit na dopisech, které Franz Kafka hojně psal své rodině, ženám a přátelům a ve kterých líčil své životní i literární peripetie, ale které také značně vypovídají o jeho komplikované osobnosti. Studenti dostali několik obálek s fragmenty korespondence F. Kafky a měli za úkol zamyslet se nad otázkou, komu jsou dané dopisy určeny a co mohou o Kafkovi říci. Rozpoutala se následně velká diskuze, jaký Kafka jako člověk byl a co si o něm kdo z nás myslí. Následně byla připravena opět komiksová zpracování Kafkova díla, včetně původních originálů v němčině či překladů do češtiny. Kdo chtěl, mohl srovnávat.

V tématu romantismu jsme se věnovali srovnání různých pohádkových motivů u českých i světových pohádkářů, opět s ukázkou různých literárních či uměleckých zpracování. V tématu William Shakespeare jsme pátrali po skutečné podobě slavného dramatika, národní obrození zase v sobě skýtalo otázku, co všechno bychom mohli udělat, abychom zabránili přerodu české společnosti na německou.

Za dobu realizace spolupráce s touto konkrétní skupinou jsem měla nejsilnější téma, ale pravdou je, že



každé z témat bylo výzvou a jeho realizace radostí. A to díky zajímavým reakcím studentů, výzvám Mgr. Zuzany Pulcové s různými tématy a její vždy zajímavě zpětné vazbě, která posunula další program zase o kus dál. A i přesto, že některá témata byla pro mě velmi náročná

na uchopení a k některým jsem si musela dost materiálů dostudovat, mi ta spolupráce chybí. Ale mateřská dovolená je také výzva.

Helena Hubatková Selucká
detske@kjm.cz

V Rohatci se zabýsklo

Tak jsme se přeci dočkali! Máme novou knihovnu! Ale hezky popořádku. Historie naší knihovny se nese snadno dohledává, spolupracujeme na tom s několika nadšenci a pamětníky. Pomalu, ale jistě. A co má paměť sahá, knihovna zažila, tak jako jinde, několik stěhování. Po mnohaleté téměř „nečinnosti“ byla Místní knihovna Rohatec v roce 1973 z hygienických důvodů přestěhována ze zatuchlých prostor bývalé školy na č. p. 26 do nedalekého rodinného domku, poté našla svůj nový a krásný domov v mateřské škole, kde byla, díky své přístupnosti, hojně navštěvovaná. Z důvodu nedostatku místa pro umístění dětí v MŠ se hledaly další prostory, které vzhledem k porevolučním aktivitám nebylo jednoduché najít. Nakonec se v lednu 1995 „dočasně“ stěhuje do průmyslové části obce, zvané Rohatec – Kolonie, do bývalých prostor pro učňovskou mládež závodu Maryša Rohatec. Prostory byly sice staré, ale velkorysé. Problémem však byla vzdálenost cca 3 km od centra obce se špatnou dopravní obslužností a nutnost přecházení dosti frekventované silnice I. třídy. To se negativně projevilo v masivním úbytku čtenářů. V knihovně tak prakticky kromě půjčování knih neprobíhaly žádné jiné aktivity. I za takových podmínek zde knihovna na své další stěhování čekala dvacet let, až do letošního léta.

Stále se nedařilo najít vhodnější prostory. Až v roce 2011 rozhodlo zastupitelstvo obce o osudu budovy opuštěné staré základní školy, jejíž rekonstrukci

by vznikl prostor pro občanské aktivity a také pro knihovnu. A tak se zabýsklo na lepší časy, neboť tato škola je v samotném centru obce s výbornou dostupností. Cesta ovšem byla trnitá. Rekonstrukce byla rozdělena na etapy a snad každou etapu již od počátku provázely nějaké komplikace. Výběrová řízení probíhala opakovaně na několik kol, složitost dodržení předpisů týkajících se veřejných zakázek udělala své. A tak se termíny posouvaly a posouvaly, pak sto let starou budovu pronásledovaly různé stavební komplikace. Ještě zbývalo budovu vybavit praktickým nábytkem, aby knihovna i klubovny mohly být zprovozněny. A letos jsme se dočkali! V létě, na hodovou sobotu 22. srpna 2015, byla budova staré školy slavnostně otevřena a stala se tak centrem občanských aktivit. A protože trpělivost přináší růže, my jsme dostali tu růži nejkrásnější! Nové prostory i s novým nábytkem.

Za uvedené období v knihovně působilo několik dobrovolných knihovnic. Nejdéle sloužící knihovnicí byla paní Jaroslava Henčlová, která pracovala pro blaho obce s malými přestávkami úctyhodných dvacet let. Poté, v létě 2013, bylo pomyslné žezlo v knihovně předáno do mých rukou.

Než se připravila budova, v knihovně se vůbec neodpočívalo. Doba žádá své, proto bylo potřeba i knihovnu začít proměňovat dle moderních požadavků. A tak jsem se vrhla, za vydatné podpory obce, do práce. Díky získané dotaci z Ministerstva kultury ČR VISK 3 jsme na podzim 2013 nakoupili





















potřebnou techniku a začali knížky vkládat do počítače. Také se pozvolna začala navazovat spolupráce s místní mateřskou školou a základní školou. Proběhly první besedy. Knihovna začala ožívat. Dokonce se po dlouhé době podařilo vzbudit o knihovnu zájem a začalo přibývat čtenářů. Přípravy probíhaly ve všech směrech. Raritou byla první návštěva mateřské školky, která přijela do knihovny zájezdovým autobusem. Jinak by se do knihovny bezpečně nedostali. Bylo to hodně překvapivé a opravdu originální.

Jak se blížil čas stěhování, zároveň vrcholila katalogizace, označování knih, jejich čištění či přebalování do nových fólií tak, aby vše bylo připraveno a čisté. Vkládání do systému se nám podařilo dokončit ve stejném období, a tak zároveň s otevřením nové knihovny jsme mohli poprvé spustit půjčování přes počítač i on-line katalog.

Dlouho jsme se neradovali, o jednom víkendu přišlo překvapení, další komplikace, tentokrát ve formě prasklého ohříváče na vodu. Voda vytekla — ani tak ne do knihovny samotné, ale pod lino, kudy se skrz betony valila ven. A tak nás po 3 týdnech po

nastěhování čekalo vystěhování. Týkalo se hlavně dětského oddělení, které jsme museli přestěhovat do zatím volné klubovny naproti přes chodbu. Dospělé oddělení nebylo zasaženo, to zůstalo na místě. A tak fungujeme zatím dodnes. Vysušujeme, větráme a fungujeme v půlce nové knihovny a druhou půlku máme v klubovně, kterou jsme zatím „zabrali“ spolklům. Jak řekla vtipně jedna čtenářka, je to jak ta chytrá horákyňe: ani v knihovně, ani venku, ani suchá, ani mokrá, ani moderní ani zastaralá, trochu veselá, trochu smutná. Dosud jsme všechno čestně ustáli, někdy více, někdy méně, a přes všechny komplikace mne to v knihovně baví a moc se těším, až to opravdu „rozjedeme“ tak, jak si to všichni rohatecí občané zaslouží. V Rohatci se tak zablýsklo na lepší časy. Občané se dočkali, mají novou knihovnu a brzy snad i se vším všudy.

A víte vůbec, kde leží Rohatec? Na řece Moravě, asi 5 km od Hodonína. Přijďte se podívat, je tu krásně! A nezapomeňte se zastavit i u nás v knihovně. Budeme se na Vás těšit.

Jana Charvátová
knihovna@rohatec.cz

Studentské non-stop čtení

Jako každý rok, tak i letos proběhlo v rámci Týdne knihoven ve znojemské knihovně čtení studentů středních škol, včetně nižších ročníků víceletých gymnázií. Zájem byl letos značný – zúčastnili se studenti všech oslovených znojemských středních škol. Čtení probíhalo celé dopoledne a četly se knihy dle přání, výběru a také potřeb studentů – trochu z literatury doporučené a trochu té, která dnešní mladé lidi nejvíce baví a zajímá. Myslím, že studenty nejvíce překvapilo a také pobavilo, že čtení nahlas obnáší tolik úskalí! Vždyť jen sednout si před plný sál a pokusit se svou produkcí zaujmout a hlavně seznámit posluchače nejen svým projevem, ale také s obsahem čtené ukázky. Vždycky studentům na počátku čtení říká, že to není tak úplně jednoduché číst nahlas – a ti, co nezkusili, se usmívají – tak trochu nedůvěřivě, jenže po přečtení pár stránek se ptám, co si z ukázky pamatují a na krátké shrnutí – a to je potom překvapení! Naopak zas musím pochválit studenty a paní učitelky, kteří si připravili čtení krásně dramatizované, kde se zapojila celá třída a u čtení ukázek jsme se královsky bavili všichni!

Protože čtení, zejména u mladé generace je třeba podporovat a zábavnou formou je přivést ke knize



jako takové, přišel mi zajímavý nápad jedné z češtinářek – zahrnout čtení nahlas spolu s knihovnickou lekcí do hodin české literatury a chodit přímo za studenty do tříd – vždyť v současném přetechizovaném světě si své čtenáře musíme získat a vychovat už od mládí, co myslíte vy?

Hana Skleničková
sklenickova@knihovnazn.cz





Celostátní seminář Regionální funkce knihoven 2015

Ve dnech 20. a 21. října se v Sukově síni Domu hudby v Pardubicích, konal již tradiční knihovnický seminář Regionální funkce knihoven, který připravilo Sdružení knihoven ČR ve spolupráci se Svazem knihovníků a informačních pracovníků. Seminář patří mezi oblíbené místo setkání metodiků zejména krajských a pověřených knihoven, vítán jsou ředitelé těchto knihoven, ale zejména zástupci zřizovatelů knihoven.

Účastníky přivítala náměstkyně hejtmana Pardubického kraje ing. Jana Pernicová a ředitelka Krajské knihovny v Pardubicích Bc. Radomíra Kodetová. S úvodním příspěvkem *15 let programu regionálních funkcí knihoven a jeho význam v koncepci rozvoje knihoven na léta 2016–2020 s výhledem do roku 2025* vystoupil ředitel Knihovnického institutu Národní knihovny PhDr. Vít Richter. Pohled na regionální funkce očima obecních knihoven, starostů obcí i uživatelů představila metodička Jihočeské vědecké knihovny Ludmila Švíková a zástupci obce Vysočina v Pardubickém kraji.

Vizi Centrálního portálu knihoven představila Mgr. Petra Žabičková z Moravské zemské knihovny v příspěvku *Knihovny.cz – Jak se zapojit do Centrálního portálu knihoven?*

Jak plníme standard veřejných knihovnických a informačních služeb byl název příspěvku Mgr. Vladany Pillerové z Knihovnického institutu Národní knihovny. Úvahu nad tím, jaká má být knihovna, která splňuje současnou představu vítěze soutěže Knihovna roku, přednesla ve svém příspěvku *Vesnická knihovna nového tisíciletí* ředitelka Městské knihovny v Olomouci RNDr. Lenka Prucková.

Motivací knihoven se zabýval příspěvek věnovaný oceňování knihoven, nechýběla témata

o automatizovaných knihovních systémech, e-knihách, vzdělávání knihovníků, metodických pokynech i legislativě.

Náročné povolání metodik představila v příspěvku *Profese metodik* PhDr. Marie Šedá z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Následující vystoupení s názvem *Profesionální a neprofesionální knihovny z pohledu uživatele, knihovníka a zřizovatele aneb Neprofesionální neznamena nekvalitní* bylo věnováno částečně terminologickému zamyšlení nad označením profesionální versus neprofesionální knihovna a zejména myšlence, že počet pracovních hodin úvazku knihovníka by sám o sobě neměl být tím hlavním a jediným kritériem pro dělení knihoven. Návrh atestu pro profesionální knihovny obsahoval kromě počtu 15 otevíracích hodin knihovny (místo výše pracovního úvazku knihovníka) také další ukazatele „profesionálních“ služeb:

- vzdělání knihovníka (knihovnická škola, rekvalifikační knihovnický kurz, e-learningový kurz v případě jejich akreditace, certifikát)
- webová stránka knihovny (vhodná je šablona s tzv. responzivním designem, která umožní přístup odkudkoliv, webová stránka pro děti)
- pravidelná aktualizace stránek (min. 1krát čtvrtletně)
- pravidelný kontakt se ZŠ a MŠ
- pravidelná propagace činnosti knihovny (zpravodaj obce, informační nástěnka obce, rozhlas)
- komunitní aktivity knihovny, kulturně výchovná činnost (besedy, autorská čtení, workshopy, soutěže)
- zpracování ročního hodnocení, výroční zpráva knihovny pro zřizovatele



Následující den zahájili představitelé firem nabízejících automatizované knihovní systémy. Informovali o novinkách, představovali výhody jednotlivých systémů. Příspěvky provázela živá a zaujatá diskuse (Lanius, Cosmotron, KpSys, KOHA).

Se zkušenostmi z půjčování e-knih seznámila přítomná PhDr. Zuzana Hájková z Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. S aktuálními zkušenostmi, reálnými záměry a vizí partnerství veřejných knihoven a škol vystoupila dr. Pavlína Mazáčová z Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v příspěvku *Quo vadis, informační vzdělávání?* Koncepti celoživotního vzdělávání knihovníků, národní soustavy povolání, kvalifikace, certifikace představila za Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR Zlata Houšková.

Závěrečný blok aktualit se nesl v duchu novinek v legislativě, se kterými vystoupil PhDr. Vít Richter, informací k nově vydané normě na výstavbu a rekonstrukci knihoven a upozornění na praktickou příručku pro knihovníky, kterou koncem roku 2013 vydala Moravská zemská knihovna zejména pro potřeby knihovníků menších knihoven. Publikaci představila Mgr. Adéla Dilhofová, která pro zájemce přivezla několik exemplářů.

Tradičním přínosem dvoudenního setkání v Pardubicích bývá osobní výměna zkušeností, vzájemná setkání metodiků, četné kuloární rozpravy nad tématem regionální funkce. Za dobu svého více jak patnáctiletého působení se podařilo již mnohé zdárně vyřešit, nicméně stále zůstává spousta nevyřešených otázek a úkolů, které stojí před metodiky krajských a pověřených knihoven do budoucna.

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Další možnosti komunitní knihovny

Ve dnech 13. – 14. října 2015 proběhl v Českém Těšíně stejnojmenný seminář s podtitulem Komunitní knihovna jako místo podpory lokálního kulturního dědictví, historie, literatury a tradic. Přes čtyři desítky účastníků z celé České republiky si v příjemném prostředí čítárny a kavárny Avion vyslechly řadu zajímavých příspěvků na uvedené téma. Akci zorganizovala Městská knihovna Těšín ve spolupráci se Slezskou univerzitou v Opavě a Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR.

První den semináře nabídl teoretický úvod do problematiky komunitních knihoven. **Prof. Milan Konvit** se ve svém příspěvku zabýval rolí **lokální knihovny v globální vesnici**. Knihovny podle něj musí aktivně

reagovat na dění ve svém okolí. Inspirován písní Michala Tučného „Všichni jsou už v Mexiku“, poukázal na čtenáře, kteří jsou spíše než v knihovnách lapeni v síti internetu. Chtějí-li je knihovny získat zpět, musí se je pokusit na síti ulovit (web, Facebook, informační gramotnost), transformovat se do digitálního prostředí (multimédia, digitalizace) a především podporovat komunitu v místě svého působení.

Význam návratu ke kořenům zdůraznil i **prof. Jaroslav Vencálek** ve svém vstupu věnovaném **geniu loci Těšínského Slezska**. Každý region má svou krajinu, historii, kulturu, památky, osobnosti či tradice. Knihovny ji mohou svým uživatelům připomínat, zprostředkovávat a pomáhat ji objevovat. Aplikaci



této myšlenky do praxe – **Práci knihovny s příběhy a pověstmi v regionu Kysuce**, představila **Mgr. Zuzana Gaciková**. Kysucké knihovny oslovily veřejnost s nabídkou aktivní účasti na sběru místních pověstí, které pak vydaly knižně. Díky tomu navázaly úspěšnou spolupráci se školami i jedinci napříč všemi generacemi a přispěly k tvorbě databáze slovenských pověstí (<http://povestislovenska.sk/>). Inspiraci z Velké Británie přinesla **Mgr. Zlata Houšková** v podobě **měsíce lokální historie**. Jedná se o celostátní akci, která probíhá každý rok v květnu a je výsledkem spolupráce knihoven, archivů, muzeí a dalších kulturních zařízení. Knihovny zde plní roli informačního garanta a podílí se například na digitalizaci i budování sbírek dokumentů k místní historii na internetu.

Ředitelka Městské knihovny v Českém Těšíně, **Mgr. Jana Galášová**, popsala činnost Čítárny a kavárny Avion, kde seminář probíhal, včetně **klubových programů**, které zde pořádají. Samotná stavba využívá genia loci, neboť je replikou kavárny z 30. let 20. století. Místní programová nabídka se pak snaží postihnout kulturní a společenský život regionu. Objevují se v ní besedy o lokální historii, výstavy polských autorů, vzpomínkové večery pamětníků, koncerty, akce na podporu česko-polské vzájemnosti, literární večery regionálních autorů atd. Ve



spolupráci s Muzeem Těšínska zde v návaznosti na předchozí téma uspořádali měsíc regionální historie.

Závěrečný příspěvek prvního dne přednesla **Mgr. Zuzana Ježková**. Věnovala se v něm **zpřístupňování místního kulturního dědictví prostřednictvím questingu**. Lidé začínají být k běžně podaným sdělením slepí. Proto je nutné hledat nové formy, jak je oslovit. Jednou z nich je i questing – cesta za pokladem budující vztah k místu, kde lidé žijí. Questing představuje způsob, jak nenásilně a zábavně seznamovat s kulturním dědictvím daného místa všechny generace. S úspěchem ho využily například v Místní veřejné knihovně Praha-Suchbát nebo v Městské knihovně Rožnov pod Radhoštěm. Odborný program doplnil Literární večer představitelů současné básnické generace Těšínska, jehož součástí byla i prezentace literární vědního výzkumu doc. Libora Martinka.

Náplň druhého dne semináře tvořily příklady z praxe českých a slovenských knihoven. Jako první se představila **Hornozemplánská knižnice Vranov nad Toplou** zastoupená **Mgr. Emilií Antolikovou**. Na Slovensku se podobně jako u nás potýkají s úbytkem knihoven, čtenářů, výpůjček i knihovníků. Jediným rostoucím ukazatelem jsou počty akcí pořádané v knihovnách. Řada akcí vranovské knihovny má komunitní charakter a snaží se zlepšovat



**MĚSTSKÁ KNIHOVNA V ČESKÉM TĚŠÍNĚ
SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR**

Vás zve na konferenci
ve dnech 13. - 14. 10. 2015 na téma

DALŠÍ MOŽNOSTI KOMUNITNÍ KNIHOVNY

Podtitul: KOMUNITNÍ KNIHOVNA JAKO MÍSTO PODPORY LOKÁLNÍHO KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ, HISTORIE, LITERATURY A TRADIC

Seminář proběhne v Čítárně a kavárně Avion v Českém Těšíně, která se zabývá tvorbou klubových pořadů tohoto zaměření v multikulturním prostředí Těšínska.









kvalitu života lidí v místě jejího působení. Kromě besed se známými osobnostmi regionu, tvořivých aktivit či tréninků paměti měl velký ohlas cyklus Historie vranovských ulic. Lidé se ochotně zapojili do shromažďování materiálů o svém městě a výsledkem byla unikátní kniha, kterou zde vydali.

V **Knihovně Eduarda Petišky v Brandýse nad Labem** vznikl mimo jiné projekt „Napiš svůj příběh, zachyt' svou vzpomínku“. Senioři z místního domova si vybavovali podobu svého města v době jejich dětství. Vedle zajímavých vzpomínek vznikla mapa města zachycující všechny obchody v době kolem roku 1945. Nečekanou vlnu zájmu vyvolala seniorská literární soutěž „Polabská vrba“. Každý rok je vyhlášeno téma, na které mohou senioři zaslat své příspěvky. Z místní akce se postupně stala celorepubliková záležitost.

O tom, že i malá vesnická knihovna může rozvíjet komunitní aktivity, účastníky přesvědčila **Marie Zemanová z Místní knihovny Raškovice**. Činnost knihovny je úzce spjata s výstavní galerií a národopisnou expozicí. Díky tomu dochází k setkávání generací na komentovaných prohlídkách i dalších akcích připomínajících život v obci během církevního i hospodářského roku. Lokální historie ovlivňuje také publikační činnost. Vyšly zde prameny k vlastivědě či výkladový slovník místního nářečí.

Do projektu „Paměť národa – příběhy našich sousedů“ se úspěšně zapojili i mladí uživatelé **Městské knihovny Sedlčany**. Netradiční komunitní akci zrealizovala **Městská knihovna Šumperk**. Po řadě let odkládání dostavby či výstavby prostor pro knihovnu se město rozhodlo využít pro tyto účely již pět let uzavřenou budovu bývalé školy. Knihovna tedy prostory ještě před rekonstrukcí zpřístupnila v rámci dne otevřených dveří veřejnosti a uspořádala

v nich řadu zajímavých akcí (setkání bývalých učitelů, výstavu z fotografií pamětníků, symbolický řetěz stěhování knih, pasování prvňáčků). Protože školou v minulosti prošla velká část veřejnosti, návštěvnost akce předčila všechna očekávání.

Spolupráce s týmem seniorů probíhá v **Městské knihovně Rožnov pod Radhoštěm**. Jejím výsledkem je projekt „Město v mé paměti“, díky kterému zde například vydali osm netradičních průvodcovských materiálů po Rožnově. Senioři na jejich základě organizují letní vycházky pro veřejnost. S velkým ohlasem se setkala také netradiční poznávání zajímavých míst – quest „Rožnovská struha“. Závěrečný příspěvek patřil **Městské knihovně Třebíč** prezentující průběh jarního festivalu poezie „Nezvalova Třebíč“.

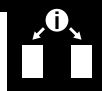
Všichni přednášející s velkým zaujetím představovali aktivity svých knihoven a umožnili účastníkům načerpat inspiraci pro vlastní činnost. K příjemné atmosféře semináře přispělo také inspirativní prostředí kavárny Avion a v neposlední řadě pečlivá organizace celé akce. Prezentace přednesených příspěvků z celého semináře lze nalézt na <http://www.knihovnatesin.cz/pro-knihovny-archiv-akci>.

Autor fotografií: Ewa Sikora

Jan Lidmila

Jan.Lidmila@mzk.cz





Virtuální národní fonotéka na konferenci IASA v Paříži

Se zvukem, tedy s prezentací o projektu Virtuální národní fonotéka a nejen o něm, se pět členů Pracovní skupiny pro ochranu, digitalizaci a zpřístupňování zvukových dokumentů MZK zúčastnilo ve dnech 26. září – 1. října 2015 mezinárodní konference IASA 46th Annual Conference v Paříži, v Národní knihovně Francie. Za zvukem, tedy za odborníky všech různých profesí a ze všech typů institucí – včetně soukromých sběratelů, protože International Sound and Audiovisual Archives je mezinárodní nezisková organizace, poskytující platformu pro sdílení zkušeností v oblasti péče o zvukové dokumenty. Má více než 60 členských zemí a překračuje všechny kontinenty světa. Je tedy skutečně co sdílet. U nás je zatím bohužel kromě Moravské zemské knihovny členem pouze pár dalších institucí.

Autoři příspěvku Issues and Challenges of Audio Heritage Preservation in Czech Memory Institutions Iva Horová, Filip Šír a Petr Žabička, poprvé na mezinárodním fóru prezentovali dosažené výsledky v oblasti evidence, zpřístupňování a digitalizace zvukových dokumentů v ČR. Poukázali na nepřilíh utěšený stav, který je zapříčiněn mnoha důvody, z nichž asi nejdůležitější roli hraje fakt neexistence národního zvukového archivu. Zásadním problémem je v současné době malá míra prvotní evidence a zpracování sbírek zvukových dokumentů. Představili také návrh koncepce, jejíž postupné plnění by vedlo k celkovému zlepšení situace, tedy ve výsledku k široké dostupnosti informací o zvukovém kulturním dědictví našeho národa a k ochraně jeho obsahu pro budoucí generace. Nástrojem pro shromažďování těchto informací o zvukových



dokumentech je portál Virtuální národní fonotéka (www.narodnifonoteka.cz), který buduje MZK.

Konference přinesla účastníkům mnoho zajímavých přednášek, v rámci workshopů byly prakticky probírány a diskutovány aktuální otázky k tématům jak provádět selekci dokumentů, co vše vlastně digitalizovat, jak pečovat o správnost dat, jaké technologie a software nástroje využívat apod. Významné bylo pochopitelně navazování kontaktů s odborníky z celého světa – osobní vztahy vždy hrají důležitou úlohu při spolupráci a v tomto oboru je pro nás spolupráce velmi důležitá. Zároveň měli účastníci možnost navštívit hudební a filmové instituce v Paříži a seznámit se s jejich praktickým provozem.

Součástí konference bylo také jednání jednotlivých pracovních sekcí IASA. České republice se dostalo cti, protože předsedou Diskografické komise byl zvolen Filip Šír.

Filip Šír, Iva Horová
sir@mzk.cz, horova@gmail.com







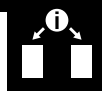












Portál knihovny.cz stručně a jednoduše



Potřeba získat informaci vede uživatele v poslední době čím dál častěji k nutnosti prohledávat velké množství roztržitých informačních zdrojů. Některé z těchto zdrojů se nacházejí v knihovnických katalogích, digitálních knihovnách nebo elektronických databázích. Některé z nich jsou v knihovnách přístupné, jiné jsou ale na knihovnách zcela nezávislé – např. volně dostupné databáze nebo databáze dostupné jen po zaplacení. V každém případě to na uživatele toužícího zjistit nějakou informaci klade zbytečně velké množství nároků v podobě obsluhy zcela různorodých vyhledávacích systémů. Cílem centrálního portálu knihoven Knihovny.cz, který v Moravské zemské knihovně nyní vyvíjíme, je přinést jednotné, jednoduché, rychlé a odkudkoliv dostupné rozhraní, které uživateli informaci přiblíží.

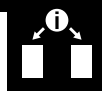
Portál Knihovny.cz bude velmi užitečný například pro uživatele Jirku, který nyní navštěvuje dvě knihovny, jednu ve svém rodném městě a jednu ve městě, kde pracuje. Do této chvíle musel vždy prohledávat katalogy obou knihoven samostatně, kontrolovat stav svých výpůjček na dvou různých místech a pamatovat si dvoje přihlašovací údaje. V případě, že Jirka nyní použije portál Knihovny.cz, může si virtuálně spojit svůj účet v Městské knihovně v České Třebové s účtem v Moravské zemské knihovně v Brně. Na jednom místě pak bude moci nejen prohledávat oba katalogy zároveň včetně zjištění dostupnosti daných publikací, ale také provádět kontrolu rezervací a prodloužování výpůjček bude pro něj mnohem pohodlnější.

Knihovny se dlouhodobě snaží získávat pro své služby nové uživatele. Propagují svoje služby

především lokálně, což ale oslovuje zejména stávající uživatele. Jak ale zvýšit povědomí lidí o tom, co ve které knihovně mohou nalézt? Co jim knihovny mohou nabídnout? Zdrojů a služeb je tak velké množství! Jen malá část uživatelů bude aktivně prohledávat všechny dostupné zdroje, to by ani nebylo možné. V portálu Knihovny.cz uživatel jednoduše zjistí, ve které z blízkých knihoven může požadovanou knihu získat, navíc ale automaticky prohledává i digitální knihovny včetně dostupných plných textů a různé oborové i univerzální databáze článků, zákonů, norem nebo patentů. Dozví se o službách a zdrojích, o kterých do té doby neměl ani tušení, že existují. Portál Knihovny.cz je tedy, alespoň částečně, odpovědí na otázku: "Jak rozšířit povědomí veřejnosti o službách knihoven?"

V kombinaci se vzdálenou registrací je Centrální portál vhodnou pomůckou pro studenty. Podívejme se na jednoduchý příklad. Studentka Karolína pracuje na seminární nebo závěrečné práci a vyhledává odborné informace. Dnes je omezena pouze na zdroje přístupné její univerzitou, případně na knihovny, ve kterých je zaregistrovaná. Portál jí umožní jednoduše najít odborné články zakoupené libovolnou českou knihovnou. Po vzdálené registraci a zaplacení registračního poplatku online velmi efektivně získá k požadovaným článkům přístup, aniž by musela knihovnu fyzicky navštívit. Knihovna tak získá novou čtenářku a ta se dostane k informacím, které by sama získala jen s velkým úsilím.

Součástí portálu je řada funkcí, služeb a zdrojů, které jsou velmi užitečné, je však technicky velmi náročné zprovozňovat je pro každou knihovnu samostatně. Příkladem může být zahrnutí plných

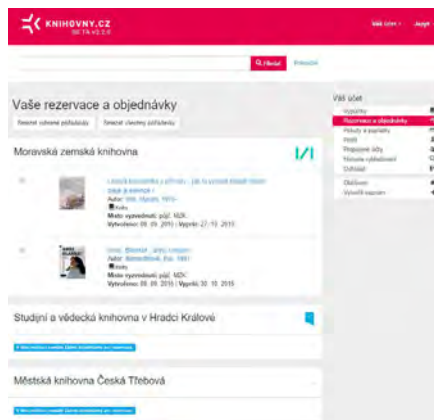


textů digitalizovaných dokumentů do katalogu knihovny, umožňující prohledávat knihy dle citátů, filtrování dokumentů na autorsky chráněné nebo volné apod.

Výsledky uživatelského testování, které proběhlo v letošním roce, ukázaly, že uživatelé by chtěli, aby jim portál nejen přinášel informace, ale jeho prostředí bylo pro ně přátelské a inspirační. Než bude tato vize naplněna, čeká knihovny ještě spousta práce, díky spolupráci mnoha knihoven je však tento výsledek dosažitelný.

Dodavatelem technického řešení je Moravská zemská knihovna. Při vývoji využíváme zkušenosti získané vytvořením několika menších portálů, které v omezené míře uživatelům zpřístupňují z jednoho vyhledávacího okna data z různých knihovních katalogů. Jedním z těchto portálů je čistbrno.cz, který agreguje data několika brněnských knihoven. Dalším výrazným počínem Moravské zemské knihovny v této oblasti je unikátní portál Virtuální národní fonotéka (národnifonoteka.cz), který sklízí úspěchy i na významných mezinárodních konferencích. V obou uvedených projektech jsme především experimentovali s uživatelsky přívětivým zobrazením duplicitních dat. Asi nikoho nepřekvapí, že obsahy knihovních katalogů se vzájemně překrývají. Automatizované vyhledávání duplicitních záznamů je velmi zajímavá, ale zároveň obtížná úloha. V Centrálním portálu knihoven přitom operujeme s velkými objemy dat, díky čemuž získává tato úloha další rozměr.

Celé technické řešení je založeno na dlouhodobé spolupráci s dodavateli knihovních systémů. Centrální portál s těmito systémy potřebuje komunikovat a vzájemně sdílet informace. V našich podmínkách je to po zprovoznění Souborného katalogu ČR, zavedení protokolu Z39.50 nebo sdílení autorit další pokus o takto rozsáhlou spolupráci. Pro uživatele je celý proces naprosto transparentní. Při rezervaci knihy uživatel nepozná (a ani to nepotřebuje vědět), s jakým systémem portál na pozadí komunikuje. Spolupráce není ani zdaleka



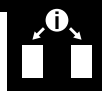
omezená jen na dodavatele knihovních systémů. V tuto chvíli probíhá řada prací na zapojování prvních knihoven, připravuje se i zapojení dalších specializovaných databází. Nezbytnou součástí práce je i testování a připomínkování uživatelského rozhraní z řad odborné veřejnosti a zástupců zapojovaných knihoven.

Centrální portál posunuje celé české knihovnictví zase o kus dále. Integrace služeb z jednoho místa přispěje ke zvětšení povědomí uživatelů o službách, které české knihovny nabízejí. V současné době probíhá intenzivní vývoj portálu, jeho předpokládané veřejné spuštění je naplánováno na léto 2016. Portál a problematika jeho vývoje byl pro zájemce také prezentován v Moravské zemské knihovně v rámci Týdne vědy dne 11. listopadu 2015.

V průběhu podzimu pak dojde postupně ve všech krajských knihovnách ještě k sérii přednášek, jejichž cílem bude přiblížit současný stav projektu Centrálního portálu knihoven. Představeny budou výsledky uživatelského testování portálu, praktické ukázky z pilotního provozu a také hlavní přínosy pro knihovny a jejich uživatele. Seznam termínů a míst naleznete na adrese: <http://koncepce.knihovna.cz/aktivity/roadshow-2015/>.

Michal Merta, Petra Žabičková

Michal.Merta@mzk.cz, Petra.Zabickova@mzk.cz



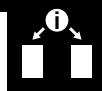
Knihovník jako mentor uživatele: možnosti doporučování dokumentů z fondů knihoven

Jednou z povinných služeb nabízených knihovnami je dle knihovního zákona „zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny“. (Česko, 2001) Knihovny dnes poskytují množství služeb a hledají stále nové cesty, jak získat nové čtenáře. Dle mého názoru je jejich největší konkurenční výhodou kvalitně a systematicky budovaný fond tištěných a elektronických dokumentů, ale také schopnost knihovníků poskytovat relevantní informace a uspokojovat potřeby uživatelů. Knihovník by se měl stát pro uživatele mentorem, který mu poskytne relevantní informace na požádání, ale zároveň jej může proaktivně zásobovat informacemi, jež odpovídají jeho zájmům nebo profesnímu zaměření. To v praxi znamená, že by měl dokonale znát svůj fond a orientovat se v novinkách na trhu, stejně jako ovládat práci v různých databázích a informačních systémech (např. v systémech právních informací, normách, patentech apod.). Zejména v oblasti akademických knihoven by se knihovník měl stát důležitou oporou akademických pracovníků, vědců a studentů, nicméně obdobně to může fungovat i v jiných typech knihoven. Vždy je důležité definovat si potřeby uživatelů a podle toho nastavit služby své instituce.

Představme si třeba malou obecní knihovnu. Asi zde nečekáme, že k nám každý den budou chodit lidé požadující právní informace, normy apod., i když i to se může stát a měli bychom být schopni alespoň odkázat na příslušné zdroje. Uživatelé si zde spíše přijdou půjčit beletrii nebo naučnou literaturu pro oddech nebo ke studiu. V Knihovně Na Křižovatce jsem byl jednou svědkem toho, jak si přišla dívka ve věku asi deseti let půjčit konkrétní titul a byla velmi zklamaná,

že není k dispozici. Její babička, jež jí dělala doprovod, se snažila vybrat jí jinou, nicméně její znalost dívčích románů nebyla dostatečná, aby jí dobře poradila. Zde by měl nastoupit knihovník, který doporučí podobný titul nebo se pokusí jinak uspokojit informační potřebu uživatele. To se v tomto případě nestalo a dívka odcházela bez knihy a je otázka, jestli se znovu vrátí. Pokud by s ní studenti-knihovníci navázali kontakt, zjistili, co potřebuje, pokusili se jí poradit a doporučili by jinou knihu, která by se dotyčné dívce líbila, lze asi očekávat, že si k nim postupně vybuduje vztah a třeba se příště přijde ochotně poradit, co si vypůjčit. Komunikace se čtenáři je v tomto ohledu velmi důležitá.

Jak to ale udělat ve větší knihovně, kde je nepoměrně mnoho čtenářů a počet jejich zaměstnanců neumožňuje se individuálně věnovat všem? Možností doporučování literatury je celá řada. Zvykli jsme si na police s novinkami, děláme výstavky knih, vrácené knihy se hned nezařazují, ale nechávají se na speciálním regálu, protože jde vlastně o doporučení od jiných čtenářů, co zajímavého četli. Zajímavý přístup jsem zaznamenal v Městské knihovně v Poličce, kde mi Martina Huječková a Jan Jukl prezentovali jejich speciální řazení fondu, v němž si upravili MDT dle svých potřeb. Na příkladu kuchařek mi ukázali, jak je možné zvýšit využívanost některých dokumentů. Zatímco v klasickém MDT je jen jedna kategorie pro kuchařky (641.5), v Poličce je rozděleno do dvou kategorií na klasické (např. Rettigová), kuchařky 20. století obsahující např. kuchařky z dob předlistopadových a následně moderní kuchařky, kde najdeme recepty aktuálních kuchařských celebrit typu Zdeněk Pohlreich nebo Láďa Hruška. A právě vyčleněním posledně zmiňované skupiny



došlo k většímu půjčování tohoto druhu literatury. Obdobně se mi líbila jejich filozofie stavění fondu, kdy nebyly police úplně plné, ale vždy byly naplněny do poloviny a na volném místě byl vystaven alespoň jeden titul z dané oblasti nebo žánru. Opět logicky roste půjčovnost takových knih. Obdobný model se používá třeba v knihkupectvích.

Kromě osobního doporučování a vystavování knih máme ještě k dispozici katalog a online služby. V rámci svého příspěvku na konferenci Knihovny současnosti 2015 jsem představil možnost zpřístupňování dodatečných informací prostřednictvím QR kódů nalepených na knihách. (Krčál, 2015) Uživatelé si prostřednictvím mobilního telefonu mohou daný kód načíst a zobrazit anotaci, hodnocení čtenářů, ukázky z knihy, odkazy na video trailer nebo audio ukázky apod. Kromě QR kódů lze využít také čárové kódy přímo na knihách. V Knihovně Na Křižovatce podobný systém testujeme. Navrhli jsme si speciální aplikaci pro přiřazování obsahu ke knihám a budeme zkoumat, zda je o podobnou službu mezi uživateli zájem. Dle našich stávajících zkušeností to však nebude služba globálně využívaná, protože uživatelé obvykle nevědí, jak kódy do mobilu načítat. Využití QR kódů není příliš velké, což dokazují i některé zahraniční výzkumy. Společnost Pitney Bowes provedla v roce 2012 výzkum využívání QR kódů v USA a ve vybraných zemích Evropy (Francie, Německo a Velká Británie), z něhož vyplývá, že oslovení uživatelé skenují QR kódy spíše z tištěných dokumentů a v průměru 27 % respondentů načetlo QR kód z nějakého časopisu. Větší využívanost je v USA, kde jde přes 30 %. Výzkum byl realizován mezi respondenty ve věku 18-34 let. (US Ahead of Western Europe, 2013) Pro lepší uplatnění QR kódů nebo jiných podobně zaměřených služeb v knihovnách bude tedy nutná určitá osvěta v oblasti využívání mobilních technologií. Větší ohlas lze čekat zejména u mladší generace, což je důvod, proč Na Křižovatce primárně cílíme na tuto cílovou skupinu.

Další možností, jak uživatelům nabízet informace o fondu, jsou katalogy knihoven. U jednotlivých

záznamů v současnosti najdeme jen obsahy, obálky a někdy i krátké anotace. Bohužel obvykle chybí dostatečné množství hodnocení od uživatelů, odkazy na textové či audio ukázky, book trailery apod. Zde se nabízí možnost propojení se službami jako Databazeknih.cz, Youtube, s prodejci a vydavateli audioknih apod. Na konferenci Knihovny současnosti 2015 prezentoval Jiří Nechvátal novinky v projektu Obalkyknih.cz a v příspěvku zaznělo, že kromě obálek knih a jejich obsahů disponují 248 462 anotacemi, 4 322 hodnoceními uživatelů a 13 214 komentáři. (Nechvátal, 2015) Bohužel prozatím všechny tyto možnosti využívá ve svých katalogích jen minimum knihoven.

Ve svém článku jsem se pokusil nastínit některé možnosti, jak může knihovník propagovat svůj fond a pomáhat uživatelům uspokojovat jejich informační potřeby. Je třeba si uvědomit, že jde o primární funkci knihoven, která nám pomáhá obstát v silné konkurenci internetu. Na Google lze nalézt téměř vše, v tom mu konkurovat nemůžeme, ale naše síla je ve schopnosti vyhledat to kvalitní a důležité. Pokud to budeme dělat dobře, uživatel to ocení a bude brát svého knihovníka jako rovnocenného partnera. Je to tedy i cesta ke zvýšení prestiže knihovnické profese.

Použitá literatura

ČESKO. 2001. Zákon č. 257/2001 Sb. Ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (Knihovní zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha: Ministerstvo vnitra, částka 98, s. 5673 -5688. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3676>

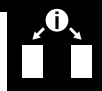
KRČÁL, Martin. 2015. Obohacený obsah (nejen) do katalogu knihoven Krčál. In: *Knihovny současnosti 2015*. Olomouc: SDRUK, 9. 9. 2015. Příspěvek bude zveřejněn ve sborníku z konference. Prezentace dostupná z URL: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2015/KKS/Infobox/Database%20pridaneho%20obsahu.pdf>.

NECHVÁTAL, Jiří. 2015. Novinky v projektu Obalkyknih.cz. In: *Knihovny současnosti 2015*. Olomouc: SDRUK, 9. 9. 2015. Příspěvek bude zveřejněn ve sborníku z konference. Prezentace dostupná z URL: http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2015/KKS/Infobox/obalkyknih.cz-prezentace_KKS2015.pdf.

US Ahead of Western Europe in QR Code Usage: Consumers most familiar with QR codes on magazines, printed materials. 2013. *eMarketer* [online]. New York: eMarketer, January 28, 2013 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.emarketer.com/Article/US-Ahead-of-Western-Europe-QR-Code-Usage/1009631>

Martin Krčál

martin.krcal@gmail.com



knihovníci píšou o knihách a knihovnách

Recenze a medailonek

Pozvolna se blíží konec roku. To znamená ohlédnout se, co nového a zásadního se ve světě literatury odehrálo. Přirozeně k tomu patří články o nových autorech či významných autorech, nových knihách a dalších zajímavých publikacích. A proto se dnes budeme zabývat tím, jak napsat recenzi a medailonek.

Recenze

Slovo recenze pochází z latinského *re-censeo* = přehlížet, posuzovat, hodnotit, uvažovat. Recenze jako literární útvar má dvě podoby. Recenze je odborný posudek určený posuzovacím řízením, kterými prochází umělecká či vědecká díla před vydáním. Recenze je také druh publicistického textu, jehož role je především informační. V následujících řádkách vnímejme recenzi jako informační text, jako článek nepřilíhající velkému rozsahu, který má za úkol představit určité dílo (knihu, film, výstavu, představení...) široké veřejnosti.

Mysleme na čtenáře

Během příprav i samotného psaní je důležité si uvědomovat, že vaše recenze může čtenáře výrazně ovlivnit. Myslete na různé důvody, proč se čtenář rozhodl si vaši recenzi přečíst. Častým důvodem bude čtenářovo zálibení v ostatní tvorbě autora recenzovaného díla. Je proto dobré připomenout autorovy předchozí tituly pro oživení čtenářových představ. Jiní čtenáři naopak nemusejí autora knihy znát vůbec. Mohl je zaujmout název knihy, nadpis vaší recenze nebo přiložený obrázek obálky nové knihy. Neměli

byste však zapomínat ani na to, že mnozí čtenáři (respektive návštěvníci vaší knihovny) se rozhodli přečíst si vámi psanou recenzi z toho důvodu, že vás nebo vaši knihovnu vnímají jako určitou autoritu. Jako někoho, kdo knihám rozumí, kdo ví, jak se o ně správně starat, a proto věří, že knihu dokážete i řádně recenzovat. A po přečtení vaší recenze se pak rozhodnou, zda si knihu u vás vypůjčí.

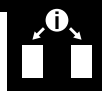
Struktura recenze

Pamatujte si na minulý článek, ve kterém jsme se věnovali tiskové zprávě? Bavili jsme se o takzvané obrácené pyramidě, kdy je zapotřebí nejdříve uvádět nejdůležitější informace a postupně se dostávat do větších a větších podrobností. Podobná pravidla platí i u recenze knihy. Představte si například dospělého čtenáře, který se až na konci článku dozví, že se jeho oblíbený autor rozhodl pro tentokrát napsat knihu pro dospívající dívky. To je přece informace, která by se měla objevit v perexu, možná ihned v názvu článku.

Zpravidla by se čtenář měl nejdříve dozvědět, kdo je autorem knihy a jak se je jeho nové dílo jmenuje. Pokud to uznáte za vhodné, je možné na začátek přidat několik informací o samotném spisovateli (například v případě, že není příliš známý). Dále zmíníte rok a místo vydání a nakladatele knihy.

Základní bibliografické údaje by se v recenzi měly objevit ve formě normy ČSN ISO 690. Tu můžete uvést v úvodní části recenze, případně ji vložte alespoň na závěr článku.

Postupně sdělíte čtenáři žánr (beletrie, populárně naučná kniha...) a shrnete hlavní téma knihy



nebo stručný obsah. Nezapomeňte také uvést cílovou skupinu, pro kterou je dílo určeno.

Věnujte se také celkovému vizuálu knihy, tedy obálce, členění textu, ilustracím či fotografiím.

Výše jsme se zmiňovali o vás, o autorech recenze, o jakési autoritě, které čtenář věří. Připojte proto k recenzi knihy také své vlastní názory, popište čtenáři vaše dojmy, sdílejte s ním svá osobní hodnocení a vlastní postoje. Vyvarujte se však líčení osobního vztahu k autorovi knihy. (Recenze by neměla obsahovat sdělení typu: Přestože tohoto autora nemám rád... atd.) Zaměřte se na to, čím vás kniha zaujala.

Nezapomeňte, že recenze není kritika. Proto nehodnoťte námět knihy, nehodnoťte dílo v rámci literárního žánru, pokud nejste erudovaný odborník. Vaším úkolem je knihu posoudit, sdělit čtenáři pozitiva a negativa recenzovaného díla. Nebojte se být osobní, avšak snažte se vaše tvrzení podložit fakty. Vaším úkolem při psaní recenze je poskytnout čtenáři dostatek informací, aby se lehce rozhodl pro případné vypůjčení či zakoupení knihy. Pokud se v recenzi budete věnovat příběhové lince knihy, buďte prosím obezřetní, abyste čtenáři neprozradili více, než je zdrávo.

Recenzi nechávejte chvíli odležet. Dejte jí čas. Vaše názory mohou ovlivnit mnoho čtenářů a jejich výběr. Proto dbejte na to, aby text byl po přečtení chápán přesně tak, jak jste nad ním sami uvažovali.

Medailonek

Medailon je subjektivně laděný portrét osobnosti. Obsahuje základní biografické údaje o dané osobě. Slovo medailon pochází z francouzského *médailon*, což znamená oválný přívěšek s vyobrazením tváře, který se nosí zavěšený na náhrdelníku. Pokud se rozhodnete psát medailonek například o určitém spisovateli, měli byste jej vždy doplnit i fotografií dotyčného autora. Krátkým medailonkem můžete případně doplnit recenzi knihy, pokud se jedná o autora méně známého a chcete jej blíže představit svým čtenářům. Vhodné, a pro čtenáře přehledné, je

medailonek doplnit kromě fotografie malým informačním boxem, který obsahuje přehledný souhrn těch nejdůležitějších informací o autorovi (viz medailonek Theodora Nelsona).

Inspirujte se. A pak inspirujte ostatní.

Příklad recenze:

Recenze na novou knihu Nestydaté plavky (C. D. Payne)

- Po přečtení takovéto recenze máte opravdu chuť si knihu přečíst.
- TOMÁŠKOVÁ, Zuzana. Nestydaté plavky. *Vaseliteratura.cz* [online]. 2015-10_18 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/recenze/pro-dospеле/5357-nestydate-plavky.html>

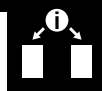
Recenze na knihu Znalostní pracovník v informační společnosti (Pavol Rankov)

- Recenze publikace informačního vědce Pavola Rankova je vhodným způsobem doplněna krátkým medailonkem, který podporuje odbornost publikace.
- FOBEROVÁ, Libuše. Znalostní pracovník v informační společnosti. *Duha* [online]. 2015, roč. 29, č. 3 [cit. 2015-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://duha.mzk.cz/clanky/znalostni-pracovnik-v-informacni-spolecnosti>>. ISSN 1804-4255.

Příklad medailonku:

Medailon Teda Nelsona

- Medailonek Theodora Nelsona s výstižným úvodním odstavcem doplněný fotografií a přehledným informačním boxem.
- WIKIKNIOHVNÁ CONTRIBUTORS. Theodor H. Nelson. *WikiKnihovna* [online]. [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Theodor_H._Nelson



Medailon Ondřeje Neffa

- Krátký, subjektivně zabarvený medailonek. Bohužel v titulku chybí jméno osoby, mělo by být lépe zvýrazněné v perexu.
- BADINOVÁ, Alena. Spisovatel a novinář, který má psaní v krvi. *Klub knihomolů* [online]. 2012-06-26 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/16784/spisovatel-a-novinar-ktery-ma-psani-v-krvi/>

Zdroje:

DUDEK, Dalibor. Recenze – 1. díl – Jak recenzovat knihy, případně počítačové nebo deskové hry. Čtenářská gramotnost a projektové vyučování [online]. 2011-03-21 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/medialni-vychova/mv-casopisy/recenze-1>

OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007, 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7.

PĚTROŠOVÁ, Alena. Jak napsat recenzi. Equichannel [online]. 2010-01-06 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/jak-napsat-recenzi>

SPOUSTA, V. Jak psát recenze. Pedagogická orientace. 2003, č. 1, s. 101–109. ISSN 1211-4669. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/pedor/dokumenty/jakpsatrecenze.pdf>

Radim Chalupník

radim.chalupnik@gmail.com

představujeme odborné knihovny

Lékařská knihovna Fakultní nemocnice Brno

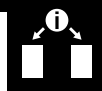
Vznik a vývoj Lékařské knihovny Fakultní nemocnice Brno je úzce spjatý se vznikem, vývojem a růstem Fakultní nemocnice Brno, který nebyl nijak jednoduchý. Historie Fakultní nemocnice Brno se začíná psát v roce 1928, kdy byl usnesením městského zastupitelstva v Brně zřízen „fond pro výstavbu sociálních ústavů“. Samotná výstavba byla započata v roce 1934, proběhla ve dvou etapách, a v říjnu roku 1935 byla slavnostně dokončena. Vzniklo tak šest nových pavilonů funkcionalistického typu. Slibně se rozvíjející zařízení bylo paralyzováno v období druhé světové války, kdy byl ústav postupně přeměněn na vojenský záložní lazaret a pacienti převezeni do jiných zařízení. Z období okupace nejsou o vývoji zařízení dostupné žádné informace. Po osvobození se chorobinec vrátil ke svému původnímu poslání v podobě Státní léčebny pro choroby stáří a o tři roky později byl ustanoven Infekční nemocnicí.

Již v této době, s ohledem na vzrůstající potřeby lékařské péče, začaly vznikat plány na výstavbu nové brněnské klinické nemocnice, tak jak ji známe dnes. Tou dobou měla nemocnice 480 lůžek, 26 lékařů a 147 středních zdravotnických pracovníků. Po několika

desetiletích dohadů a různých politických bojů byl 11. března 1969 položen základní kámen nové Fakultní nemocnice s poliklinikou a o 20 let později byla slavnostně otevřena bílá výšková budova lůžkového traktu s 1000 lůžky a následně i operační sály a vyšetřovací složky. Zbývalo ještě dostavět budovu polikliniky, ve které byla plánována také nová lékařská knihovna. K tomu ale nikdy nedošlo vlivem politických změn v tehdejší Československu a následném zpomalení výstavby nemocnice.

Tak jak se rozrůstala nemocnice, zvyšoval se také zájem o studium a rozšiřovala se uživatelská základna lékařské knihovny. V 80. letech v nemocnici pracovalo asi 160 lékařů a okolo 500 středních zdravotnických pracovníků a těm všem bylo potřeba zajistit rychlý přísun informací z oboru. Tehdejší knihovna sídlila v budově Kliniky nemocí plicních a tuberkulózy a její vznik snad můžeme datovat někdy kolem roku 1965, jak uvádí nejstarší zápis v přírůstkovém seznamu knih. Jednalo se o malou místnost asi 15 m², naprosto nesplňující podmínky pro uložení knih a práci s nimi.

Když jsem poprvé v roce 1992 do knihovny nastoupila, nechtělo se mi věřit, že se sem může vejít několik



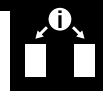
stovek knih, časopisů, lístkové katalogy, kopírka, 3 křesla pro čtenáře a pracovní stoly pro 3 knihovnice. Knihovní fond byl z velké části ukládán na dílčích knihovnách, kde byl prakticky pro ostatní uživatele knihovny nedostupný a případné půjčování publikací z klinik bylo dosti nepružné. K rychlejší cirkulaci dokumentů také nepřispívala poloha knihovny mimo lůžkový trakt na opačném konci areálu nemocnice. Proto jsme často v době oběda nosili štosy časopisů do jídelny a úřadovali i tam. Jen díky našemu nadšení pro věc a víře, že se jednou dočkáme důstojnějších prostor, jsme to nevzdali. Za přispění sponzorů a díky nemalému úsilí tehdejšího vedení se nám podařilo v květnu 1997 otevřít novou lékařskou knihovnu. Prostory pro knihovnu se nakonec našly v místě se zvýšeným pohybem zaměstnanců, v hlavní budově lůžkového traktu naproti vstupu do jídelny. K dispozici jsme najednou měli velkou světlou kancelář a studovnu s výpůjčním pultem a 15 studijními místy, vše účelně zařízené knihovnickým nábytkem.

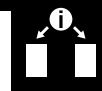
V této době jsme již měli evidováno asi 840 uživatelů a kolem 12 tisíc svazků knih a 150 titulů časopisů převážně deponovaných na klinikách. Naším hlavním úkolem se tedy stalo vytvoření centralizovaného, volně a hlavně všem přístupného fondu odborné literatury. Nastalo období stahování publikací z dílčích knihoven, prováděné neustálým přesvědčováním o výhodách tohoto kroku. Studovna se postupně zaplnila knihami, aktuálními čísly periodik a díky strategicky výhodné poloze u jídelny, nakonec i čtenářů. Ke zdárnému chodu knihovny přispěla v roce 1997 i automatizace knihovny, kdy byla z dotace ministerstva zdravotnictví zakoupena počítačová síť a také knihovnický software Kp-Sys. Postupně byla automatizována agenda akvizice, katalogizace a výpůjční protokol. Průběžně probíhala retrokonverze knihovního a časopiseckého fondu a velkým přínosem pro čtenáře bylo také o rok později zavedení internetu a následné zpřístupnění katalogu na webu nemocnice.

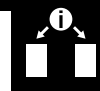
V roce 1998 fungování knihovny výrazně ovlivnilo sloučení nemocnic zapříčiněné neudržitelnou ekonomickou a organizační situací. Spojením bohunické nemocnice, Fakultní dětské nemocnice J. G. Mendela a Fakultní porodnice Brno vznikla dnešní

Fakultní nemocnice Brno a tím došlo také automaticky ke sloučení knihoven a vytvoření Lékařské knihovny FN Brno. Ústředním pracovištěm se stala knihovna v Bohunicích, která kromě vedení převzala centrální nákup a zpracování literatury a na pracovišti v dětské nemocnici zajistila automatizaci a retrokatalogizaci fondu. V době sloučení nemocnic pracovalo v lékařské knihovně 7 knihovnic, ale toto číslo se vlivem nepříznivé finanční situace postupně snižovalo na 4. Z tohoto důvodu jsme byli nuceni omezit výpůjční dobu na pracovištích v porodnici a dětské nemocnici a začali jsme na tato pracoviště pouze dojíždět.

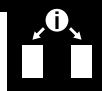
V roce 2007 byl do organizační struktury Fakultní nemocnice Brno začleněn nový útvar – Útvar náměstka pro vědu, výzkum a školství a Lékařská knihovna jako zdroj odborných informací se logicky stala jeho součástí. Současná Lékařská knihovna Fakultní nemocnice Brno je knihovnou poskytující veřejné knihovnické a informační služby specializované pro oblast lékařství a zdravotnictví. Je umístěna ve výškové budově lůžkového traktu vedle Konferenčního centra. Knihovna má k dispozici 4 zkušené knihovnice, které se snaží zajistit bezproblémový chod na všech třech pracovištích. Naši uživatelskou základnu tvoří především zaměstnanci nemocnice, studenti lékařské fakulty, studenti vyšších a středních zdravotnických škol a ostatní zdravotnická veřejnost. Výpůjčky studentům a čtenářům, kteří nejsou našimi zaměstnanci, poskytujeme za poplatek. Ke konci roku 2015 evidujeme 3425 čtenářů a ročně zprostředkujeme asi 30 tisíc výpůjček. Knihovní fond tvoří asi 21 tisíc odborných monografií a odebíráme 130 titulů tištěných periodik. Knihovna zajišťuje centrální nákup odborných publikací v celé nemocnici a k evidenci využívá od roku 2014 automatizovaný knihovnický systém Verbis. Nákupem se snažíme pokrýt většinu tuzemské nabídky knih vycházejících z oboru lékařství, zdravotnictví a příbuzných oborů. Významnou součástí tvoří také publikace zahraniční, ale tady jsme bohužel limitováni vyšší pořizovací cenou. Většina publikací je volně přístupná ve studovně s možností dohledání v elektronickém katalogu. Knihy půjčujeme zpravidla na 1 měsíc a periodika na 1 týden. Výpůjčky mezi našimi sloučenými pracovišti se snažíme pomocí vnitřní pošty řešit do 24 hodin.











Meziknihovní výpůjční služby vykonáváme s ohledem na knihovní zákon bezplatně. Nová čísla časopisů jsou 1 měsíc půjčována pouze prezenčně do studovny, s možností pořízení reprografických kopií článků.

Studovna je zařízena ve světlém jednotném tónu, vybavená typizovanými regály a výpůjčním pultem. Světlý tón knihovny dotváří velká okna vyplňující celou jednu stěnu a také bohatá květinová výzdoba. Čtenářům je k dispozici 13 studijních míst a 2 počítače s přístupem k internetu, Wi-Fi a také 2 multifunkční kopírky se skenerem. Naši zaměstnanci mají přístup k licencovaným elektronickým zdrojům, které se těší velké oblibě. Jen jejich skladba není vzhledem k vysoké pořizovací ceně tak bohatá, jako například v knihovnách fakultních. V roce 2015 máme předplaceno celkem 6 e-zdrojů. Zaměstnanci FN Brno v práci s nimi také školíme.

Další nedílnou součástí naší práce se stalo zpracování a evidence publikační činnosti našich zaměstnanců a od roku 2010, kdy byla Fakultní nemocnice Brno zařazena mezi výzkumné organizace, se knihovna podílí na správném vykazování výsledků vědy a výzkumu do RIV (Rejstřík informací o výsledcích). Tato činnost je časově velmi náročná, ale i přesto se snažíme, aby nijak nezkomplikovala a nezpomalila vyřizování požadavků našich čtenářů, protože s ohledem na zaměření naší knihovny zůstává rychlost dodání informací společně s vysokou odborností nadále prioritou.

Ale abych nepsala jen o tom, co se daří... Sama za sebe bych přivítala zlepšení situace v oblasti ochrany (např. elektromagnetické zabezpečení) a uložení fondu (není vyřešena stálá teplota bez slunce). Stále v řešení je objednání výkonnějších počítačů a také další knihovník, nejlépe informatik, by se hodil. Přesto, když se ohlédnu zpět, myslím si, že jsme udělali od té malé místnosti na „plicním“ obrovský skok a za největší úspěch považuji centralizaci a zpřístupnění fondu všem.

Zbývá jen poděkovat těm, kteří přispěli a nadále přispívají k rozvoji a plynulému chodu Lékařské knihovny FN Brno, ať už se jedná o vedení nemocnice, knihovnice a další spolupracující knihovny. A také mi dovoluete vzpomenout naši bývalou vedoucí paní Jelenou Džúrovou, která byla hlavním hybatelem většiny těchto změn a která si od loňského roku užívá jistě zaslouženého důchodu.

Na shledanou v knihovně.

Historické informace byly čerpány z:

Bulletin k 70. výročí založení bohumického pracoviště Fakultní nemocnice Brno. Brno: Fakultní nemocnice Brno, 2005.

Dvě století ve službách zdraví 1786–1986. Brno: Fakultní nemocnice s poliklinikou v Brně, na Pekařské, 1986. 383 s.

Eva Vysřčilová

Vysřcilova.Eva@fnbrno.cz

Novinky v Moravské zemské knihovně

V září vstoupil v Moravské zemské knihovně v platnost nový knihovní a provozní řád, který s sebou přinesl řadu novinek a změn. Ty nejdůležitější z nich včetně důvodů pro jejich zavedení, představuje následující text.

Fyzické oddělení absenčního a prezenčního fondu

Po dvouleté zkušenosti jsme vyšli vstříc požadavkům oddělit od sebe absenční a prezenční část fondu přístupnou ve volném výběru. Knihy, které si uživatelé mohou půjčit domů, naleznou nově v přízemí a prvním patře napříč všemi obory (tzv. absenční volný výběr). Ve studovnách od čtvrtého patra výše jsou umístěny pouze publikace k prezenčnímu studiu.

MZK má však většinu fondu uloženu ve skladech, nikoliv ve volném výběru. Vydávání knih ze skladu je proto taktéž rozděleno na prezenční a absenční část. V přízemí zůstal výpůjční pult a výdejní místo objednaných knih ze skladu pro absenční výpůjčky. Ve čtvrtém patře, v Humanitní studovně, byl obnoven výdej objednaných výpůjček ze skladu určených k prezenčnímu studiu. Jedná se o část fondu, která je v drtivé většině tzv. povinným výtiskem, proto k němu přistupujeme (a doufáme, že naši uživatelé také) se zvláštní opatrností. (Provoz Studovny periodik a norem a Studovny rukopisů a starých tisků zůstal zachován beze změn, všechny výpůjčky jsou určeny pouze k prezenčnímu studiu.)

Děkujeme, že si odkládáte u nás v šatně

V přízemí byl znovuobnoven provoz šatny v plném rozsahu. Navýšili jsme počet úložných skříněk

a obnovili obsluhu šatny, která klíč od skříněk půjčuje oproti čtenářskému průkazu. Případné neregistrované návštěvníky kulturních a vzdělávacích akcí v MZK samozřejmě obslouží také a svrchní oděv a zavazadla uloží do zvlášť vyhrazeného prostoru.

Povinnost odložit si v šatně, pokud návštěvník vstupuje do druhého patra a výše, jsme zavedli kvůli zvýšenému zájmu o využívání studijních míst (jakkoliv to zní neuvěřitelně). Častým nešvarem objevujícím se v knihovně je totiž určitá rozpínatost, kdy jeden člověk zabere až tři židle (na jedné sedí, na druhé má přes opěradlo položený kabát, na třetí leží svačina). V určitých částech roku (typicky zkouškové období) jsou pak studovny zdánlivě plné a prostorami MZK se pohybují nešťastníci, kteří ráno po otevření nestihli zabrat místo a nemají, kde studovat. Knihovna není nafukovací, a přestože jsme kapacitu studijních míst v létě navýšili, v určitých obdobích roku se jich nedostává, ač je pro každého určeno právě jedno místo. Druhým důvodem je zejména období, kdy s sebou na kabátech a bundách uživatelé přinášejí kapky deště či sněhové vločky. Podzimní a zimní romantiku neocení knihovníci ani uživatelé, protože mokré fleky na židlích vytvářejí nevzhledné mapy.

Studijní místa byla vybavena elektrickými přípojkami

V prvním patře byla nevyužívaná počítačová studovna proměněna v Tichou studovnu. Třináct oddělených studijních míst vybavených vlastní lampičkou a připojením k elektrině je určeno všem registrovaným uživatelům, kteří si klíč mohou vypůjčit oproti čtenářskému průkazu na půjčovně. O možnost napájet svůj notebook neprijdou ani ostatní návštěvníci.













Stoly ve studovnách od čtvrtého patra výše byly vybaveny elektrickými zásuvkami.

K technickým novinkám patří i pořízení skenerů (umístěny v kopírovacích místnostech ve čtvrtém a šestém patře) a samoobslužných automatů (tzv. self-checků), které jsou určeny k půjčování knih z absenčního volného výběru.

Knihovna zrušila poplatek za rezervaci knihovní jednotky. Doufáme, že uživatelé tohoto vstřícného kroku nebudou zneužívat a splněné rezervace si budou včas vyzvedávat. Důvodem k zavedení před dvěma lety byly totiž časté případy, kdy uživatel knihy již nepotřeboval, rezervaci ale nezrušil a zbytečně je tak blokoval dalším uživatelům.

Změny v provozní době

Vyslyšeli jsme přání našich uživatelů a posunuli otevírací sobotní dobu na devátou ranní hodinu. Z důvodu finanční úspory jsme byli nuceni omezit provozní dobu skladů a výpůjčního pultu v přízemí, které v sobotu nefungují. Pokud chcete přijít do knihovny v sobotu studovat, nezapomeňte si prezenční výpůjčky ze skladů objednat v pátek do 18. hodiny.

Online platby a registrace

Již přes rok mohou naši uživatelé platit pokuty pomocí platebních karet přes internet. (Připomínáme, že zpozděné lze uhradit až poté, co je kniha vrácena do knihovny.) V dubnu jsme zavedli možnost online prodlužovat registrace pro stávající uživatele.

Novinkou letošního září je služba online registrace (tj. včetně online platby pomocí platební karty) i pro uživatele, kteří doposud naši knihovnu nikdy nevyužívali. Podmínkou je validovaný účet mojeID, který nový uživatel použije pro registraci do MZK. Knihovna tím získá validované údaje uživatele, které před ní ověřila jiná autorita (např. jiná knihovna či notář) a uživateli umožní přístup ke svým elektronickým službám.

V praxi se tato možnost vyplatí zejména těm, kteří chtějí využívat elektronické informační zdroje (v knihovnickém slangu zvané spíše „databáze“) přes vzdálený přístup a kvůli registraci by museli ze vzdálených míst přijet do Brna. Samozřejmě při případné fyzické návštěvě knihovny je jim vydán klasický čtenářský průkaz a získají přístup ke všem službám (absenční půjčování apod.) stejně jako uživatel registrovaný osobně. Služba online registrace je jednou z priorit v rámci budovaného Centrálního portálu knihoven. Moravská zemská knihovna je první vlaštkou.

Veronika Kašpárková

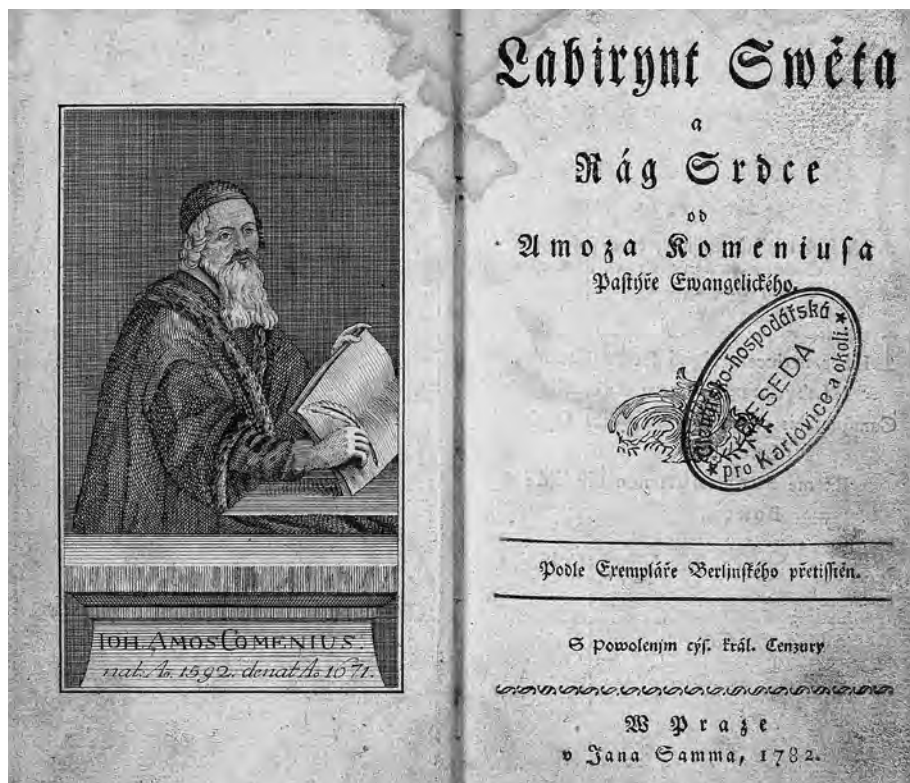
Veronika.Kasparkova@mzk.cz

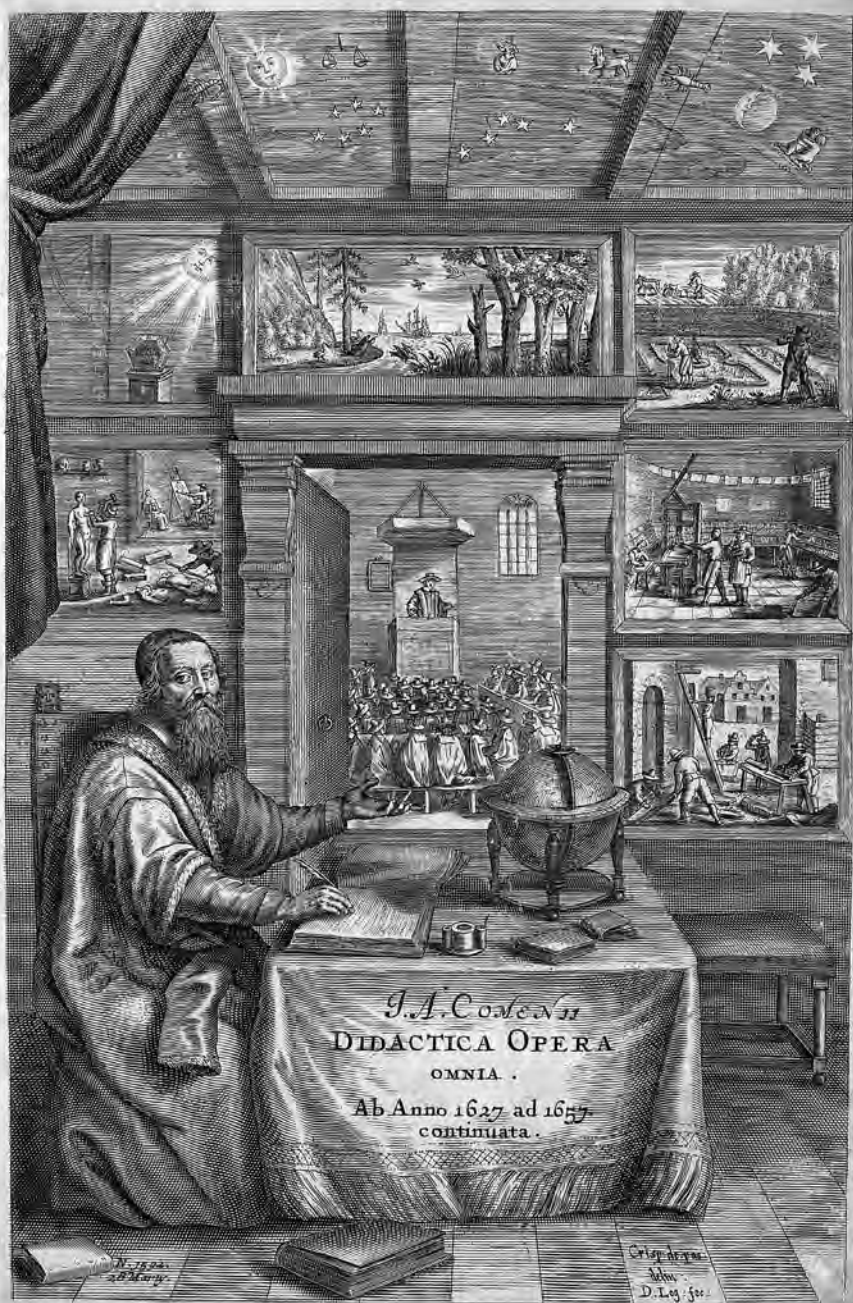
J. A. Komenský v labyrintu MZK – nová komeniana v historickém fondu

„Knihovna Komenského“ jako speciální sbírka komenian byla založena kurátorem ústavu 11. června 1900. Návrh na její zřízení podal kustod a pozdější ředitel Zemské knihovny moravské dr. Wilhelm Schram. Základem nově založené sbírky se stal fond z původního jádra knihovny Františkova muzea, který byl již v roce 1901 rozšířen o další svazky delimitací knihovního fondu s Moravským zemským archivem. Pro další rozvoj sbírky byla schválena v roce 1902 každoroční zvláštní dotace. Z těchto prostředků byly hrazeny nákupy nových titulů u domácích i předních

zahraničních antikvariátů v Evropě, ke kterým patřily např. brněnský Karafiat, Winiker, Piša, Barvič, Brecher, pražské firmy Bačkovský, Storch. Ze zahraničních v Německu firma Baer ve Frankfurtu nad Mohanem, Rosenthal a Haas v Mnichově, Weigel v Lipsku, v Maďarsku budapešťský Lantos a další.

V prvním desetiletí existence bylo nashromážděno více než 600 kusů titulů – nejen vlastní díla J. A. Komenského, ale i literatura pojednávající o Komenském, bez





IOANNIS AMOS COMENTII,
V. cl.
P A N S O P H I Æ
 PRODROMVS,
Et
 Conatuum Pansophicorum
DILVCIDATIO.
 accedunt
 DIDACTICA DISSRTATIO
de
 S.ERMONIS LATINI STUDIO
 perfecte absolvendo,
ALIAQVE EIVSDEM.



Lugduni Batavorum
 Ex Officina DAVIDIS LOPEZ de HARO,
 cło lcc XLIV.

JOH. AMOS COMENII
ORBIS
SENSUALIUM PICTI

denuò aucti & nova cura emendati

PARS SECUNDA,

CL. Figuris instructa & illustrata,

Cujus beneficio Tyronibus

facillimâ methodo & summâ voluptate ingens
 elegantium Phrasium ac rarissimorum Terminorum

Artium in PRIMA PARTE non extantium, copia
 instillari poreſt;

*Quibus varia MORALIA ad emendationem &
 delectationem animi facientia, adjecta sunt,*

Cum INDICE locupletissimo.

Der Neu-vermehrten

Sichtbaren Welt

Anderer Theil,

mit 150. Figuren erläutert, und durchgehends auf das sorgfältigste
 verbessert,

Vermitteltst welchem jungen Leuten
 auf eine gar leichte Art und mit größter Lust, eine
 grosse Menge zierlicher Redens-Arten und rarer Wörter,
 wie in unterschiedlichen Künsten und Handhierungen ein Ding
 eigentlich zu geben, und in dem Ersten Theil nicht
 zu finden, bezugebracht werden kan;

Denen noch ferner zu Erbauung und Ergözung
 des Gemüts allerhand dienliche Sitten-Lehren
 beygefüget worden.

Nebst einem weitläufftigen Register.

*Cum Gratia & Privilegio Sac. Caf. Majestatis, & Sereniff.
 Regis Polon. atque Electoris Saxon.*

NORIBERGÆ,

In Bibliopolio Joh. Andr. Endt.

Anno Salutis MDCCCLIV.

rozišení na staré tisky a literaturu novější či soudobou. V roce 1910, kdy byla „Knihovna Komenského“ představena svým prvním katalogem publikovaným v časopise Moravského zemského muzea, obsahovala již cca 130 svazků rukopisů, starých tisků a map, včetně tisků vydávaných do roku 1848.

Po vzniku samostatné republiky byla dále rozšířena o vytyřiděná komeniana ze státem dotovaných nákupů velkých soukromých knihoven, např. v roce 1919 získaná knihovna evangelického faráře J. G. A. Szalatnaye obsahovala 10 komenian, knihovna slavisty a bohemisty Adolfa Patery 4 tituly. Přírůstek z přidělené pražské lobkovické sekundogeniturní knihovny byl dalších 5 svazků.

Po druhé světové válce bylo zařazeno do sbírky několik exemplářů z konfiskované německé knihovny hrabat Chorinských, další přírůstky byly vytyřiděny z poválečných svazů z tzv. rezervních fondů. Klášterní knihovní fondy tehdejšího Brněnského a Jihlavského kraje, které byly přiděleny Universitní knihovně v 50. letech 20. století, obsahovaly celkem 32 svazků starých tisků. Z 90 % však tvořily duplikáty či multiplikáty ke „Knihovně Komenského“. Nebyly začleněny do této speciální sbírky, zůstaly nadále součástí jednotlivých klášterních knihoven a byly navráceny obnoveným církevním řádům v 90. letech 20. století.

Další odborný publikovaný soupis Vladislava Dokoupila zachycuje v roce 1957 následující stav sbírky: cca 440 bibliografických jednotek v téměř 750 svazcích, z nichž starých tisků bylo cca 250. V následujících letech můžeme zaznamenat pomalou stagnaci v nárůstu sbírky. Důvodem bylo nejenom omezení nákupů v zahraničních antikvariátech, ale i nedostatek vhodných titulů na trhu. Sbírká komenian byla již poměrně rozsáhlá a vzácné exempláře, které by nebyly duplikáty, se objevovaly velice zřídka. V roce 1959 vyšel celorepublikový *Soupis děl J. A. Komenského v československých knihovnách, archívech a museích*. Brněnská sbírka komenian tvořila 40 % všech titulů vydaných do roku 1800. V roce 1992 vydaná odborná bibliografie Jaroslava Vobra *„Dílo Jana Amose Komenského ve fondu Státní vědecké knihovny v Brně a moravských klášterních knihoven. Rukopisy a staré tisky 1611–1800“* podchycuje 276 exemplářů multiplikátů, včetně rukopisů, starých tisků a map. Přírůstek do sbírky

byl opravdu malý a stejně minimální byl přírůstek v následujících 20 letech.

Prakticky nejrozsáhlejší akviziční počín posledních let byl nákup v roce 2014, kdy se podařilo prostřednictvím brněnského antikvariátu zakoupit 7 komenian ze soukromé sbírky. K územním unikátům dochovaným v České republice patří exemplář slavné školní encyklopedie *Orbis sensualium pictus* (JOH. AMOS COMENII *ORBIS SENSUALIUM PICTI PARS PRIMA* (...) *PARS SECUNDA*...). Dvoudílné latinsko-německé vydání Johanna Andrease Endtera vyšlo v Norimberku v roce 1754. Další titul Přemýšlování o večeri Páně (*Požeňnané paměti Jana Amosa Komenského nábožná přemyslowání O Večeri Páně, co totižto prawý Ewangeličský křestan před, při a po vžjwánj Swátosti této ciniti má?*...) vydal v Praze v roce 1784 Jan Tomáš Höchenberger. Přestože se jedná o neúplný exemplář (druhý v republice ještě defektnější je uložen v NK v Praze) patří k velice cenným bohemikálním tiskům J. A. Komenského. V brněnské sbírce dosud chyběl výtisk díla *Conatuum Comenianorum praeludia* (IOANNIS AMOS COMENII V. cl. *PANSOPHIAE PRODROMVS Et Conatuum Pansophicorum DILVICIDATIO*...) vydaného v leidské dílně Davida Lopeze de Haro v roce 1644. Jedná se o konvolut 3 pansofistických textů. Další 4 díla jsou již k titulům obsaženým ve sbírce duplikáty. Jeden z posledních Komenského textů vydaných před smrtí *Unum necessarium* (*UNUM NECESSARIUM, Scire, quid sibi sit necessarium, in vita & morte, & post mortem*...) 1. vydání Amsterdam, Christoffel Cunradus 1668. Nejvýznamnějším a nejrozsáhlejším didaktickým dílem J. A. Komenského je *Opera didactica omnia* (J. A. *COMENII OPERA DIDACTICA OMNIA*...), čtyřdílný soubor zásadních teoretických i praktických spisů, vydaný latinsky poprvé v Amsterdamu v roce 1657. K nejznámějším dílům Komenského patří *Labyrint světa* (*Labyrint Swěta a Rág Srdce od Amoza Komeniusa Pastýře Ewangeličského*). Podle *Exempláře Berlinského přetistěn*) vydaný v Praze u Jana Samma v roce 1782. K multiplikátům, tedy jako už 4 výtisk se dostalo do sbírky čtyřjazyčné dílo s četnými dřevorezovými vyobrazeními *Orbis sensualium pictus* (JOH. AMOS COMENII *ORBIS SENSUALIM PICTUS QUADRILINGUIS EMENDATUS emendatus Hoc est: Omnium fundamentalium in mundo Rerum, & vita Actionum*

Pictura & Nomenclatura GERMANICA, LATINA. ITALICA, & GALLICA...) v norimberském vydání Johanna Andrease Endtera z roku 1760. Orbis pictus patří k nejčastěji vydávaným Komenského knihám, ve sbírce je zastoupeno cca 40 výtisky.

V průběhu prvního desetiletí 21. století proběhlo zatím poslední zpracování děl Jana Amose Komenského vydaných do roku 1800 již do elektronického katalogu knihovny. Uživatelé získali možnost vyhledávání podle různých kritérií. Rešeršním dotazem lze v elektronickém katalogu historických fondů MZK03 vytvořit „virtuální knihovnu“ Komenského děl nejen ve speciální sbírce komenian (lokace Ks), ale i napříč jednotlivými uzavřenými sbírkami historického fondu, které Komenského dílo obsahují. V letošním roce jsme přistoupili také k digitalizaci jednotlivých titulů komenian, které zpřístupňujeme veřejnosti v digitální knihovně Kramerius.

Historický fond Moravské zemské knihovny v Brně obsahuje nyní 302 titulů Komenského děl (včetně duplikátů) ve 267 knihovních jednotkách – dva autografy, tři rukopisné opisy děl J. A. Komenského, 19 samostatných mapových listů a 243 svazků starých tisků. Celá kolekce dnes patří mezi největší i nejvýznamnější komeniologické sbírky. Hodnotu tohoto souboru netvoří pouze množství nashromážděných svazků, ale i výběr a zastoupení jednotlivých titulů. 19 položek ze sbírky patří prozatím ještě mezi zeměpisné unikáty v České republice, další tituly k prvním vydáním Komenského děl, či zajímavým jinojazyčným verzím, nebo pozdějším vydáním pocházejících z různých a neobvyklých evropských míst

(Moskva, Stockholm, Londýn, Levoča, Sibiu, Debrecen, Pirna...). Můžeme stále doufat, že se ještě objeví další zajímavé exempláře komenian, o které se nám podaří v budoucnu sbírku rozšířit.

Literatura:

DONDUPL, Vladislav. *Rukopisy a staré tisky*. In: Státní vědecká knihovna v Brně. Jubilejní sborník. 1808/1983. Brno: Blok, 1983, s. 81–129.

DONDUPL, Vladislav. *Soupis komenian Univerzitní knihovny v Brně*. Brno: Univerzitní knihovna, 1957. 112 s.

FK-K [=František Kameniček]. *Nová Comeniana v „Knihovně Komenského“ moravské zemské knihovny*. Komenský, 32, 1904, s. 542–543.

FK-K [=František Kameniček]. *Nová Comeniana v Brně*. Komenský, 31, 1903, s. 360–362, 395–396, 427–429, 194–495.

Jan Amos Komenský ve fondech MZK. *Katalog k výstavě*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2015. 90 s. ISBN 978-80-7051-205-0.

JARŇÍK, Heřtík. *Starší kusy naší Knihovny Komenského. Časopis Moravského muzea zemského*, 9, 1909, s. 244–267, 10, 1910, s. 50–74.

KUBÍČEK, Jaromír. *Knihovna Komenského v Brně*. In: 120 let Muzea Komenského v Pílově a Oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě. Materiály z odborné konference, konané 14.–15. října 2008 v Pílově. Pílov: Muzeum Komenského v Pílově, 2009, s. 260–265. ISBN 978-80-87190-04-3.

Soupis děl J. A. Komenského v československých knihovnách, archívech a museích. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1959. 469 s.

VOBR, Jaroslav. *Dílo Jana Amose Komenského ve fondech Státní vědecké knihovny v Brně a moravských klášterních knihoven. Rukopisy a staré tisky 1611–1800*. Brno: Státní vědecká knihovna, 1992. 179 s. ISBN 80-7051-047-1.

VOBR, Jaroslav. *Sbírka komenian Univerzitní knihovny v Brně*. Duha, roč. 6, č. 1, 1992, s. 2–5.

Elektronické zdroje:

Bibliografie spisů J. A. Komenského vytištěných do r. 1800 [online]. [cit. 21.10.2015]. Dostupné z: <http://www.lib.cas.cz/kov/bibliografie-komensky/>

Digitální knihovna MZK Kramerius [online]. [cit. 21.10.2015]. Dostupné z: <https://www.mzk.cz/katalogy-databaze/digitalni-knihovna-kramerius>

Historický fond Moravské zemské knihovny v Brně [online]. [cit. 21.10.2015]. Dostupné z: https://aleph.mzk.cz/F/?63&MSBQHQCHSF8Q1AH7F8ECLN3F13AK7GPGSM5FLK9B6IAF-00783?func=file&file_name=find-b&local_base=MZK03_MZK

Jitka Machová

Jitka.Machova@mzk.cz

Zlatá stuha a Nejkrásnější české knihy

Moravská zemská knihovna v Brně byla Ministerstvem kultury ČR pověřena prezentací knižní kultury na zahraničních veletrzích. V rámci veletrhů budou prezentovány mimo jiné i dva soubory oceněných knih – Zlatá stuha a Nejkrásnější české knihy. S nabídkou zapůjčení těchto souborů v podobě putovní výstavy se MZK obrátila i na případné další zájemce v ostatních krajích s cílem představit tyto výjimečné knihy domácí produkce i českému publiku. Do budoucna je možné počítat i s doprovodným programem např. v podobě autorských čtení oceněných knih.

Výroční cena **Zlatá stuha** je každoročně udělována tvůrcům nejlepších knih pro děti a mládež vydaných v českém jazyce. Existuje již **více než 20 let** a představuje **jedinou cenu v České republice** zaměřenou výhradně na dětskou literaturu. Knihy procházejí pečlivým výběrem porot sestavených z předních spisovatelů, výtvarných umělců a vědeckých odborníků na danou tematiku. Z toho důvodu je tedy Zlatá stuha garantem **kvalitních dětských knížek** a poskytuje vodítko, kterým se rodiče, pedagogové i knihovníci mohou řídit při orientaci ve složitém labyrintu současného knižního trhu. Prostřednictvím doprovodných programů navíc podporuje růst čtenářské gramotnosti, rozvoj vztahu ke knihám i kulturní vyžití dětí.

Kromě samotného výběru nejlepších titulů a jejich slavnostního vyhlášení organizují pořadatelé Zlaté stuhy **putovní výstavu ilustrací** nominovaných tvůrců spojenou s autorskými čteními a výtvarnými dílnami. Prostřednictvím těchto webových stránek poskytují kompletní informační servis ke všem

nominovaným dílům a informují o aktuálním dění kolem dětských knih. A protože jedním z cílů pořadatelů je podpora čtenářství, obrací se také na **školy a knihovny**, pro které jsou připravené odborné semináře zaměřené na metodiku práce s knihou, besedy s autory, pracovní listy aj.

V soutěži **Nejkrásnější české knihy**, jejíž kořeny spadají do roku 1928, je hodnoceno grafické, ilustrační a polygrafické zpracování knih vydaných v českých nakladatelstvích a vytištěných v českých tiskárnách vždy za poslední kalendářní rok. V každé kategorii jsou vyhlašována první tři místa.

Ceny se udělují v těchto kategoriích:

1. odborná literatura
2. krásná literatura
3. literatura pro děti a mládež
4. učebnice pro školy všech stupňů a ostatní didaktické pomůcky
5. knihy o výtvarném umění
6. katalogy
7. bibliofilie a autorské knihy

Památník národního písemnictví uděluje navíc cenu grafikovi do 30 let, studentským pracím cenu Arna Šaňky, svou cenu uděluje i Spolek českých bibliofilů, SČGU Hollar, TypoDesignClub a Svaz polygrafických podnikatelů.

Jindra Pavelková

Jindra.Pavelkova@mzk.cz



Knihovnice Obecní knihovny Vrbice – Bc. Klára Beranová

Zapeklitá cesta ke knihovně

Klára Beranová vystudovala Střední odbornou školu obor knihovnictví a informační služby. Svůj rozvoj chtěla dále věnovat vedení mimoškolního vzdělávání, volnočasových aktivit a andragogice, proto dále absolvovala bakalářské studium na Masarykově univerzitě v Brně, obor Sociální pedagogika a poradenství. Již tedy nepočítala, že by se k původnímu zaměření knihovnice někdy vrátila. Cesty osudů jsou ale zapeklité.

V rámci své praxe využila v roce 2012 nabídku starosty na zapojení se do tvorby Strategického plánu rozvoje obce Vrbice a začala pronikat do tajů chodu obce – a to nejen té úřednické, ale zejména komunitní. A bylo to setkání vskutku šťastné. V té době totiž „ležely na stole“ dva klíčové projekty, které pozitivně ovlivnily rozvoj obce Vrbice. Byla to stavba Centra volného času Kalubáček, které vzniklo nástavbou nad mateřskou školou, a v němž knihovna měla být středobodem a spojovacím článkem. Původní knihovna se nacházela ve staré budově, která byla vlhká, popraskaná a přes soustavnou údržbu nevyhovující. Rozhodně by se toto místo nedalo nazvat ideálním pro setkávání občanů a pro činnosti dnes již v nové knihovně samozřejmé.

Obec zároveň nechtěla stavět novou budovu – ono se dobře staví, ale hůř se poté udržuje a provozuje. Došlo tedy k nástavbě mateřské školy, ve které vznikly prostory pro novou knihovnu, herní místnost pro setkávání zejména předškoláků, keramická a rukodělná dílna a hudební zkušebna. Poslední dvě jmenované místnosti již byly oslím můstkem na druhý projekt, který ovlivnil další spolupráci – projekt přeshraniční spolupráce ČR-SR s partnerskou obcí Vrbovce s názvem „Od Pálavy po Myjavu, všeci tvoří a zpívají“. Tento projekt zahrnoval tradiční rukodělnou činnost – keramiku a hudbu. Společná práce a dobrá muzika uměly lidi vždy stmelit.

Není nad to být u zrodu něčeho tak zásadního. Vrbice je malá obec v srdci Modrých Hor, žije v ní něco málo přes

tisíc obyvatel a je proslulá zejména svými sklepy v lokalitě Stráž. Zemědělství (zejména vinařství a vinohradnictví) je klíčovým odvětvím, které zásadně vytváří krajinný ráz okolo obce a ovlivňuje její chod v průběhu roku. I s těmito zdánlivě nesouvisejícími vstupy je nutno počítat a podřídit mu chod knihovny a CVČ Kalubáček.

Nová knihovnice byla postavena před několik nelehkých úkolů – přestěhovat knihovnu, razantně zredukovat a zatraktivnit knihovní fond, udělat z knihovny živý organismus a organizovat dění v CVČ Kalubáček. Dnes již můžeme tvrdit, že se jí tyto úkoly povedly, ale knihovnice i obec neustále plánují, jak dále toto místo zvelebovat a jaké nové a zajímavé aktivity svým občanům nabídnout.

Klára Beranová má dnes na starosti chod knihovny, organizaci akcí v knihovně, vedení kurzů keramiky, vedení kurzů v knihovně, kompletní tvorbu Vrbeckého zpravodaje (sazba, grafika i tisk) a vedení obecní kroniky. To vše jí zabere tři čtvrtě úvazku, zbylou čtvrtinu úvazku působí jako vychovatelka ve školní družině při ZŠ Vrbice. Je tedy v přímém kontaktu s tou nejpočetnější skupinou, na níž je potřeba dnes stavět – s dětmi. Je aktivní také ve spolupráci s vrbeckými spolky, a aby toho nebylo málo, stala se v roce 2014 také zastupitelkou obce. Mít knihovnici v zastupitelstvu je oboustranně výhodné. Jednak knihovna realizuje projekty adekvátně velikosti obce a jejímu rozpočtu, jednak zástupci obce sami poznávají, že knihovna je místem, které své občany může posunout v mnoha směrech dále.

Klára Beranová si neustále prohlubuje své znalosti a vyměňuje si zkušenosti se svými kolegyněmi. V minulosti se zúčastnila Knihovnického kurzu, kurzu Služby knihoven, Efektivní komunikace se čtenáři nebo projektu BiblioEduca. Knihovnice se také se svou knihovnou zapojila do SKIP Velká Morava a do projektu Benchmarking knihoven. Obec se zúčastnila soutěže Vesnice roku 2015 a knihovna byla nominována do soutěže Knihovna roku 2015.











Velmi úzce spolupracuje s Městskou knihovnou Brěclav – útvarem regionálních služeb. Nabízené a poskytované služby pravidelně využívá a zúčastňuje se připravovaných akcí, porad a vzdělávacích aktivit. O své práci říká: „*Mým cílem je nabízet pohodové aktivity, které budou naše občany sblížovat a rozvíjet. Z knihovny nechci jen půjčovnu knih, ale komunitní centrum, neutrální prostor pro jednání, vzdělávání, tvoření, ale také odpočinkovou zónu. Knihovna je pro mě spojovacím prvkem, který spojuje spolky, tvořivou činnost a obec*“. Důkazem toho také je, že od roku 2015 se konají v knihovně veřejné zasedání zastupitelstva obce.

Knihovna je výzva

Největší část plánovaných akcí věnuje knihovnice dětem a to jak předškolního tak i školního věku. Díky práci v Základní škole a odborným praxím v Mateřské škole má k dětem i jejím rodičům velmi blízko. V průběhu celého roku děti navštěvují knihovnu v rámci knihovnických lekcí, besed s ilustrátory a spisovateli, kdy knihovnu například navštívil Adolf Dudek nebo Jiří Šandera. Knihovnice spolupracuje na akcích i s vedením škol, a tak se zapojují do akcí jako je Noc s Andersenem, Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka, Čtenářské pasy, nebo projekt Čteme celá rodina, který je zaměřen na děti, rodiče a prarodiče a bude sestávat z několika různých aktivit.

Stěžejní aktivitou projektu bude čtení rodičů dětem, děti rodičům a prarodičům dětem. Tato čtení budou probíhat 1x za měsíc v odpoledních hodinách, kdy se děti, rodiče a prarodiče setkají v knihovně a začne předčítání dětských knih. Další podpůrnou aktivitou bude setkání dětí s ilustrátory a autory dětských knih. Tímto projektem se knihovna zapojila do celostátní akce „Celé Česko čte dětem“. Knihovnice aktivně usiluje o rozvoj dětského čtenářství,

také navštěvuje 1x ročně hodiny čtení a zapojuje se s dětmi do projektu Čtení pomáhá.

Přes tyto klasické aktivity se knihovnice snaží i o netradiční akce a tak se letos s dětmi zapojili do projektu Food revolution day, která byla na podporu zdravé životosprávy a zdravého jídla. O letních prázdninách se uskutečnil pro děti ze Základní školy příměstský tábor nazvaný Dobrodruzi v knihovně, kde se děti měly možnost seznámit s řadou aktivit, které se v budoucnosti mohou stát jejich stálými koníčky, poznat nové kamarády, rozvíjet důležité schopnosti a dovednosti. Prioritou byla podpora schopnosti spolupráce, správné komunikace a zdravého sebevědomí. Děti se také díky výletům mohly přirozeným způsobem seznamovat s přírodou, prohlubovat svůj vztah k ní a učit se ekologickým zásadám.

Pro dospělé čtenáře a uživatele vymyslí knihovnice akce, kde se snaží zapojit spolky nebo zajímavé občany z obce a jejich přátele, kteří se podělí se svými zážitky z cest. Občané tak již mohli navštívit přednášku o Tibetu, Malawi, nebo přednášky Peklo Dakaru bratrů Chytkových. Velmi populární je také promítání dokumentů z projektu Jeden svět, Týden knihoven, Březen měsíc čtenářů nebo kurz práce na počítači Nebojte se počítače. Každé takové setkání je ve znamení pohody s kvalitním čajem, či kávou, kterou si můžete kdykoliv v knihovně dát. Velmi netradiční akcí je i Degustace vín v knihovně spojené se seznamováním nových vinařských lokalit.

A nejbližší plány? Vzdělávání občanů v oblasti finanční gramotnosti, v problematice „šmejdu“, ale i v PC vychytávkách a nebo také v trénování paměti. V plánu je i knihobudka a projekty jako Geocaching nebo hra Exit room. I pro tuto knihovnu platí, že užívání termín „neprofesionální knihovna“ není na místě!

Jarmila Smolová
smolova@knihovna-bv.cz



Cyklus OČI BRNA na přelomu roku 2015/2016

Prosinec – leden: Ludvík Kundera

*... Básnění je, alespoň pro mne, radost i hoře, výtrysk i tiché „fabulování“, činnost zcela neplánovitá, nevy-
počitatelná, trvalé dobrodružství. ...*

Básník, spisovatel, dramatik, překladatel a organizátor společenského života Ludvík Kundera (1920–2010) prožil své dětství v Brně. V roce 1929 se jeho rodina přestěhovala do Prahy, o tři roky později pak do Litoměřic. Okouzlen poezií a literaturou byl mladý Ludvík již na střední škole, kde se spolužákem Janem Zuskou vydávali třídní časopis. Roku 1938 nastoupil na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. Po vpádu okupačních vojsk, propuštění otce z armády a následném stěhování rodiny do Brna, přešel na Masarykovu univerzitu. Když byly v roce 1939 vysoké školy uzavřeny, učil se drogistou na brněnské Běhounské ulici, z finančních důvodů přešel do inženýrské firmy a pak dva roky působil jako korespondent a mzdový účetní v továrně na nábytek v Rousínově. V roce 1943 byl totálně nasazen ve Špandavě u Berlína jako pomocný dělník ve vojenském skladu. Prožitá válečná léta měla značný vliv na jeho dílo. Motiv války, leteckých náletů a pomíjivých lásek se objevuje ve sbírkách *Laviny*, *Výhrušný kompas*, *Hlavy a léta*, *Klínopisný lampáš* nebo *Živly v nás* (získala cenu Otakara Theera). Po válce Kundera ukončil vysokoškolská studia a pokračoval ve studiu doktorandském. Objektem jeho bádání se už tehdy stal František Halas. V roce 1946 nastoupil Kundera do redakce revue Blok, následně pracoval po boku Jana Skácela v kulturní rubrice Rovnosti, od roku 1953 v časopise Host do domu. Po dvou letech z redakce odešel a stal se nezávislým svobodným umělcem. Bez trvalého zaměstnání zůstal po dobu třinácti let. Do roku 1970 vychází mj. *Záznamy a promluvy*, *Letní kniha*

přání a stížností, *Tolik cejchů*, *Fragment: ódy, sarkasmy, truchlení*, novela *Odjezd* nebo antologie německého expresionismu *Haló, zde vichr, vichřice!*. Poezie psaná v sedmdesátých, pro básníka v nepříznivých, letech se dočkala vydání až po roce 1989: *Napříč Fantomázií*, *Malé radosti*, *Ptání*, *Ztráty a nálezy* (sbírka doplněná obrazovou částí Kunderových výtvarných artefaktů) nebo sbírka *Pády* (vycházející z básníkových studia starých gramatik). Ludvík Kundera spolupracoval také výrazným způsobem s divadlem, rozhlasem i televizí.

Romana Macháčková

Romana.Machackova@mzk.cz





Únor: Christian Friedrich d'Elvert (1803–1896)

Brněnský historik, publicista, mecenáš a politik Christian d'Elvert se narodil 11. dubna 1803 v Brně jako prvorozený syn francouzských emigrantů. Po absolvování studia na brněnském a olomouckém gymnáziu zahájil studium práv na Karlově univerzitě v Praze, absolutorium ukončil na vídeňské univerzitě

v roce 1826. Po návratu do Brna nastoupil na místo koncipisty zemského moravskoslezského gubernia a začal se jako představitel německé liberální strany politicky angažovat v brněnském veřejném životě. Stal se zakládajícím členem řady spolků i organizací, působil v řadě komisí zabývajících se regulací





a úpravou města Brna nebo byl zvolen do obecního výboru Zemského hlavního města Brna, kde se podílel i na vzniku řady správních reforem.

V letech 1861–1864 a 1870–1876 byl zvolen starostou města Brna. V době jeho působení město vzkvétalo, zasloužil se o zpracování městského regulačního plánu, budování a opravy komunikací, vodovodní a kanalizační sítě, veřejného osvětlení, o stavbu škol a domovů pro sirotky, vybudování řady městských parků i zahájení provozu první koňspřežné dráhy v Brně.

Po celý svůj život se Christian d'Elvert zabýval dějinami Moravy a stal se autorem řady monografií

věnujících se např. dějinám města Brna, historii a kulturním dějinám Moravy a Slezska nebo dějinám jednotlivých řemesel a výrobních odvětví provozovaných na území Moravy a Slezska. Jeho díla jsou díky shromážděnému množství informací a zpracovanému materiálu cenná i v dnešní době.

Za své zásluhy v politickém i kulturním životě byl Christian d'Elvert již v roce 1861 jmenován čestným občanem města Brna a v roce 1863 povýšen do rytířského stavu. Christian d'Elvert zemřel 11. ledna 1896 v Brně a je pochován na Ústředním hřbitově města Brna.

Lucie Heilandová

Lucie.Heilandova@mzk.cz

recenze

Román o národním obrození v Olomouci



VŠETIČKA, František. Otevírání oken. Doslov Jiří Fiala. Olomouc: Memoria, 2015. 104s. ISBN 978-80-85807-70-7.

Olomoucký literární vědec František Všetická (1932) se již před dvaceti lety začlenil mezi autory životopisné prózy. V roce 1995 vydal román o Jakubu Arbesovi nazvaný *Před branami Omegy*, po němž přišel s romány o Viktoru Dykovi (*Daleký dům*, 2001) a Františku Langevovi (*Léta legionů*, 2012). V těchto dílech však přiblížil ještě řadu dalších známých osobností. Ve zvýšené míře to platí také o jeho nové knize s názvem *Otevírání oken*, která představuje – řečeno slovy jejího podtitulu – „románový obraz národního obrození v moravském městě“.

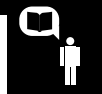
Tímto městem je Olomouc, z jejíž kulturní historie Všetická vytyčil už dvoudílnou publikaci *Olomouc literární*

(2002, 2014). Kniha *Otevírání oken* potvrzuje jeho zálibu v aliterárních názvech (viz například tituly *Podoby prózy*, *Tektonika textu*, *Kroky Kalliopé*, *Možnosti Meleté*, *Garance grotesknosti*, *Celistvost celku* či *Hájemství haiku*). Zachycuje období 1817–1848, tedy zhruba třicet obrozenských let – a má také třicet kapitol.

Vystupuje v ní několik významných historických osobností, například J. S. Presl, František Palacký, J. K. Chmelenský, A. V. Šembera či F. M. Klácel. Větší zastoupení zde však mají méně známé postavy. Patří k nim historik J. L. Knoll, kněží a zároveň literáti František Polášek a Tomáš Fryčaj, autor *Múzy moravské* J. H. A. Gallaš či

zakladatel *Moravského diplomatáře* a současně původce listinných falz Antonín Boček, ale i představitel jazyko-
vého separatismu F. D. Trnka, básník Vincenc Furch nebo





učitel stavovské akademie a přítel Boženy Němcové Jan Helcelet.

K těmto postavám lze přiřadit slovenského básníka Jána Hollého, sběratele moravského folkloru Matěje Mikšíčka, lékaře F. J. Mošnera či filozofa I. J. Hanuše. Figurují tu ovšem i postavy fiktivní. Zvláštní postavení zde má přízrak mnicha v hnědém hábitu, inspirovaný světcem Janem Kapistránským. Některé postavy se objevují v několika kapitolách (třeba profesor české řeči a literatury A. V. Šembera, Vincenc Furch nebo Jan Helcelet), jiné se vyskytují jenom jednou.

Všeticka čtenáře zavádí do mnoha různých prostředí: na studentskou slavnost uspořádanou na Svatém Kopečku, do olomouckých ulic a kaváren, do školních poslucháren i do domácností svých postav. Evokuje olomoucké inscenace Klicperových her *Rohovín Čtverrohý* a *Divotvorný klobouk*, ba i slavnostní zahájení železničního spojení Olomouce s Prahou v roce 1845. Dějišti jeho románu jsou také Hranice na Moravě, Obřany u Brna a samotné Brno, v němž se v jedné kapitole setkává A. V. Šembera

s F. M. Klácellem. Prostor Olomouce přesahuje i Helceletova cesta na Slovensko v roce 1843.

Všeticka vytvořil vcelku přesvědčivý obraz uvedených let a pomyslného obrozenského otevírání oken, přičemž záslužně přiblížil jeho aktéry. Je nabíledni, že mnohá fakta vytěžil ze svého historického a literárněhistorického studia. Soupis pramenů neuvádí, pouze přiznává, že se velkou měrou inspiroval časopiseckým prozaickým cyklem Mořice Remeše, nazvaným *Z kroniky prošlého věku* (1946). Samozřejmě vzhledem k zvolenému žánru spojuje historickou skutečnost s fikcí (například Furchův výtět s J. K. Chmelenským, při němž jeho účastníci vedou polemickou diskusi o Máchovu *Máji*, je smyšlený; jak známo, Chmelenský toto dílo přijal negativně). To je specifikum biografické prózy i její úskalí, kvůli němuž ji kupříkladu F. X. Šalda zcela odmítal. Z tohoto hlediska je nutno ocenit zasvěcený doslov historika Jiřího Fialy, osvětlující „české obrozování města Olomouce“.

Jiří Poláček

polacek@ped.muni.cz

zahraniční knihovny

Nová knihovna Wirtschaftsuniversität Wien

Moderní univerzitní kampus ve Vídni, situovaný v sousedství vídeňských veletrhů, byl po čtyřech letech výstavby otevřen v roce 2013. Skládá se ze šesti komplexů budov, jádro tvoří budova knihovny Ekonomické univerzity. Tu jsem navštívila v rámci exkurze, kterou pořádal dne 17. 6. 2015 SKIP. Britská architektka bagdádského původu Zaha Hadid je autorkou této futuristické, do ladných křivek vedené stavby. Zaha Hadid byla vybrána na ocenění Royal Gold Medal pro rok 2016 za své celoživotní dílo, udělení schválila britská královna Alžběta II.

Do LC – Library and Learning Center zamíří kroky každého studenta Ekonomické univerzity, neboť je zde i studijní oddělení. Budova má celkem 6 nadzemních podlaží a 1 podzemní. Před vchodem do knihovny bylo sice lešení, ale vstupní hala nás ohromila svou velikostí. Šikmo zkosené bělostné stěny s ochozy a oblímy okny ve mně vzbuzovaly dojem obří jachty. Z haly se rampou dostaneme do 1. podlaží. Zde jsou skříňky na odložení věcí, platební automaty na členské poplatky včetně automatu na špunty do uší a vstupní turnikety. Po





























projít kontrolním bodem uvidíme jedny z mála knihovníků zajišťujících provoz, kteří zde půjčují rezervace, jinak si studenti vyhledávají vše ve volném výběru sami, půjčují i vracejí taktéž sami. Automat na vracení je umístěn vedle vchodu, automaty na půjčování jsou i ve 2. a 4. podlaží.

Překvapilo mě, že i do podlaží -2, kde jsou umístěna vyvážaná periodika v kompaktních regálech, mají uživatelé přístup a časopisy si vyhledávají sami. O rozmáčkáných čtenářích mezi posuvnými regály zmínka nebyla. Periodika se domů nepůjčují, v podlažích 3-6 jsou k dispozici skenery a jejich použití je zdarma.

Fond je řazen tematicky, je použit systém RVK – Die Regensburger Verbundklassifikation. Knihy bývají ve více exemplářích, skripta až padesátkrát. Prezenční výtisky jsou označeny na signatuře červeným pruhem.

Ve všech studovnách panuje ticho a klid, kroky jsou tlumeny světlešedými a fialovými koberci. Samozřejmě zde platí zákaz telefonování, ale studenti mají možnost využít malou místnost, hlukově izolovanou, vždy jednu na patře. Součástí systému studoven jsou i týmové studovny, které si uživatel rezervuje a vstup poté funguje na čip průkazky.

Inspirativní bylo umístění nádob na tříděný odpad na mnoha místech knihovny, které ale nijak nenarušovalo vzhled moderního interiéru.

Ve 4. podlaží se nachází informační pult, běžný ročník časopisů zároveň s kavárnou, opět skener a klasická kopírka a relaxační zóna, oddělená paravánem. Odtud je pěkný výhled na město, mezi stromy zahlédneme i obří kolo v Prátu a věž svatoštěpánského dómu.

Druhou polovinu dne jsem s kolegyní a kolegou z Moravské zemské knihovny využila k návštěvě dalších knihoven, všech na Ringstraße.

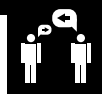
Zastavili jsme se v infocentru parlamentu, návštěva knihovny je možná, ale po předchozí rezervaci. Je to pěkný nápad pro další cestu do Vídně.

Podařilo se nám navštívit menší, starobyle vypadající knihovnu vídeňské radnice – Wienbibliothek im Rathaus. Knihovna existovala již od pozdního středověku, v 18. století byla Josefem II. zrušena a v roce 1856 znovu městskou radou zřízena. Ve fondu je 550 000 knih, časopisů a novin, sbírka rukopisů, plakátů a hudebnin. Archivují zde i programy všech vídeňských divadel. Zaujala nás sbírka vídeňských telefonních seznamů od konce 19. století po dnešek. Z tmavého dřevěného obložení stěn a regálů dýchá duch staré Vídně. Ve výstavních prostorách knihovny jsme zhlédli zajímavou výstavu ke 150. výročí vybudování vídeňské Ringstraße. Stavbu okružní třídy nařídil v roce 1857 císař František Josef a 1. května 1865 tento výstavní bulvár slavnostně otevřel.

Naše putování po skutečné Ringstraße skončilo v Universitätsbibliothek Wien. Se svým fondem, čítajícím 7 miliónů svazků, patří k největším knihovnám v Rakousku. V tamější studovně byli studenti namáčkáni jako sardinky a nebylo tam k nadechnutí. Ne vždy bývá moderní lepší, ale srovnáme-li podmínky ke studiu, moderní knihovna tentokrát z toho vychází určitě lépe.

Helena Vřeská

Helena.Vreska@mzk.cz



Velkomoravský knihovník Vladislav Raška

Dr. Vladislav Raška patří ke knihovnickým osobnostem, které šíří svých aktivit a zájmů překračují běžné hranice knihovnické práce. Stál u zrodu mnoha dnes již zcela samozřejmých knihovnických aktivit (k těm nejznámějším patří zavedení celostátní akce Týden knihoven), podílel se na utváření nové podoby veřejného knihovnictví, vždy podporoval zavádění nových trendů do praxe veřejných knihoven. Knihovna Karla Dvořáčka se tak stala skutečným „inspiromatem“ úspěšné knihovnické práce, o čemž nejlépe svědčí ocenění, které knihovna za dobu svého působení získala. Ve funkci ředitele pozvedl úroveň knihovny na jednu z nejlepších v republice.

Vážený pane řediteli, na úvod dovolu, abychom Vám za redakci Duhy vyjádřili uznání a pogratulovali Vaši knihovně k ocenění Městská knihovna 2015, které jste obdržel na letošním slavnostním udělování cen Knihovna roku. Ze strany Moravské zemské knihovny můžeme potvrdit, že Knihovna Karla Dvořáčka patří mezi jednu z našich nejlépe pracujících knihoven, což dokládá také svými výsledky jako pověřená knihovna pro okres Vyškov. Těší nás, že celostátní komise ocenila nejen bohatou nabídku aktivit, které Vaše knihovna pravidelně pořádá, ale zejména její postavení v úloze vzdělávacího, kulturně osvětového a komunitního centra na Vyškovsku.

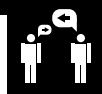
Co bylo podle Vás tím hlavním, co rozhodlo o udělení ceny Městská knihovna 2015, případně co byste z pohledu nezaujatého pozorovatele označil Vy sám jako kritérium, které rozhodlo o tom, že Vaše knihovna úspěšně obstála ve srovnání s ostatními knihovnami?

Pro přesnost je nutno dodat, že na tom pomyslném stupínku jsme stanuli společně s třebíčskou knihovnou. Dokazuje to jen, že úroveň českých knihoven je velmi vysoká, takže ministerská komise musela nakonec kapitulovat a přiklonit vítězství oběma městům; už se těším na dobu, kdy nebude schopna ani na základě sofistikované statistiky určit pořadí, a o vítězi se bude muset losovat! Knihovny totiž spolu nikdy nevedly, ani nepovedou nějaký závod, kdo někam doběhne dříve. Síla knihoven spočívá v tom, že tvoří neviditelnými nitkami navzájem propojenou – doslova virtuální – síť! Čím je tato síť pevnější, tím může lépe sloužit všem občanům, přičemž vůbec (nebo téměř) nezáleží na tom, zda zájemce bydlí ve velkém městě nebo na samotě u lesa.

Knihovny prostě vždy měly, mají a i v budoucnu budou mít nezastupitelné místo. Internet a stále dokonalejší informační technologie na tom nic nemohou změnit. Právě naopak! Obzory vědění budou zdánlivě tak bezbřehé, že se občané nakonec bez zkušeností vzdělaných knihovníků neobejdou!

Každá knihovna je závislá na dobrém týmu, hrstka nadšenců nic nezmůže. Potřebujete vždy několik věčně nespokojených kreativních lidí, kteří stále (doslova furt!) něco nového vymýšlejí. Potom velká skupina, která se tím nadchne, hledá způsoby, jak to vše realizovat, a je také ochotna to odedřít. Pokud máte jednoho věčného pochybovače, který naopak hledá důvody, proč raději nedělat nic, nevádí to. Nesmí však být ten poměr obrácený!

Nedávno skončil již 19. ročník Týdne knihoven, Vy jste stál u jeho zrodu. Co Vás k této myšlence inspirovalo?



Na seminářích celoživotního vzdělávání Řízení veřejné knihovny na tehdejší ÚISK FF UK nám dr. Stanislav Kalkus vyprávěl o amerických knihovnách; leccos bylo na počátku devadesátých let nepřenositelné. Upoutalo mě však, že pořádají každoročně Týden knihoven, což byla mediální akce, kterou se americké bibliotéky snažily upoutat pozornost sdělovacích prostředků, a ty pak informovaly o jejich pestré činnosti. Hned následujícího roku 1994 je začala pořádat naše knihovna. Snažil jsem se k tomu zlákat ve SKIP další knihovny, avšak návrh na celostátní akci nenašel pochopení – přý toho bylo dost za totality, co jsme všechno museli dělat. Kontroval jsem, že už tehdy jsem chodil na pisoár, a nehodlám to měnit z obavy, abych nebyl podezírán z kryptokomunismu, a raději vždy vyprat kalhoty. Cestou na Dobříš, kde probíhalo jakési knihovnické setkání, jsem vyprávěl Zlatce Houškové o tom, jak by bylo úžasné něco takového pořádat i u nás. Zlatku nebylo nutno přesvědčovat, a tak jsme tento návrh přednesli na jednání Sekce veřejných knihoven. V září 1997 se konal první celostátní ročník. O rok později k tomu přibyla tisková konference a 18. 10. 1999 ve 12 hodin při zahájení na Staroměstském náměstí jsme uspořádali celostátní setkání knihovníků, tedy happening. Sešlo se nás tam několik set – upoutali jsme pozornost i cizinců, kteří zrovna náměstím procházeli. Nebylo divu, ty kostýmy se prostě nedaly přehlédnout! Jenže jsme měli smůlu na sdělovací prostředky – ty referovaly o protestu snad dvou desítek jakýchsi aktivistů proti čemusi. Už tehdy jsme použili logo Týdne knihoven. Potom se konaly happeniny v různých městech. Zdálo se mi však, že se happening mění ve velice příjemné setkání knihovníků, že jim sice dokážeme ukázat, co všechno ti Knihomolové dokáží udělat – ale naši čtenáři zde zůstávali stále více v roli statistik. Věcným remcáním ničeho nedosáhnete, nabídl jsem se proto, že letošní ročník uspořádáme ve Vyškově, a ty pasivní diváky „vtáhneme“ do hry. Zdá se, že se to podařilo. Nespornou zásluhu na to měla skutečnost, že jsme nic neponechali náhodě a zajistili jsme nádherné

počasí, což je u toho druhu akcí naprosto nezbytným předpokladem úspěchu. Můžete mít všechno fantasticky připravené, ale při nevlídném počasí je to naprostý debakl (prostě se to nějak odbude kdesi v sále, nepochybně nádherném).

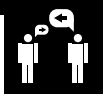
Vladislav Raška jako člen SKIP

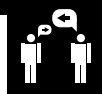
Od roku 1994 působíte jako aktivní člen Svazu knihovníků a informačních pracovníků. Na celostátní úrovni pracujete již dlouhá léta ve funkci člena výkonného výboru, v regionální organizaci SKIP Velká Morava jste členem výboru v pozici garanta sekce veřejných knihoven a studijních zájezdů. Zasloužil jste se o prosazení ceny Velkomoravský knihovník, které uděluje od roku 2007 SKIP Velká Morava jako výraz uznání a vážnosti kolegům knihovníkům, členům regionálního SKIP.

V letošním roce jste se sám stal nositelem tohoto prestižního regionálního knihovnického ocenění. Máte pocit, že za těch více jak dvacet let, kdy ve Svazu působíte, se nějak zásadně proměnilo vnímání této organizace mezi knihovnickou veřejností, případně zaujetí a nadšení jeho členů? V čem vidíte možnosti Svazu do budoucna na regionální i celostátní úrovni?

Stále mě mrzí, že mnoho „běžných“ knihovníků zůstává stále mimo SKIP; představoval bych si totiž, že každý knihovník by měl mít touhu být jejím členem. A to ne pro nějaké výhody, ale prostě jen proto, že bez něho to přece nemůže jít! Nechápu totiž dvě věci: jak může kdokoli žít a nepotřebovat k tomu knihovnu; jak může žít dobrý knihovník bez členství ve SKIP?

Tak jako se stále – téměř nepozorovatelně – proměňuje náš obor, mění se samozřejmě i SKIP. Starší generace (k níž bohužel začínám – ale jen velmi pozvolna (!) patřit) má vždy tendence myslet si, že po ní to nutně musí být jen horší, že ti mladí nemají takové nasazení, zájem, obětavost... Já





ale s radostí pozorují, jak se do popředí postupně dostávají mladí kolegové, projevující (třeba poněkud jinak) svůj zájem o obor i nadšení pro práci v knihovnách, a konečně i ve SKIP.

Vladislav Raška jako budovatel

Současná podoba knihovny, její výhodné umístění v prostorách bývalé školy, velmi zdařilá rekonstrukce interiéru, první plně automatizovaná knihovna v České republice – to je pouze malý výčet všech Vašich zásluh na vybudování současné podoby knihovny. Díky Vašemu úsilí byla knihovna 31. 10. 1992 přejmenována na Knihovnu Karla Dvořáčka (v den jeho nedožitých 81. narozenin) – po nejvýznamnějším beletristovi regionu, do té doby zcela neznámému.

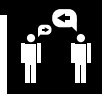
V tomto svém budovatelském úsilí však neustáváte ani dnes. U příležitosti 10. výročí působení knihovny v nových prostorách jste v loňském roce vybudovali K-klub z bývalé čítárny a T-klub pro náctileté. V rámci zkvalitňování služeb jste nedávno rozšířili jeden den v týdnu otevírací dobu do 19 hodin.

Žádná, ani ta nejlepší knihovna nemůže ustrnout, neboť kdo chvíli stál... Čas běží strašně rychle – nebylo to vloni, nýbrž v roce již v roce 2013, kdy jsme si v nově opravené budově připomněli deset let činnosti a předali vyškovské veřejnosti jako „dárek“ dvě klubovny, a to z málo využívaného hudebního oddělení a studovny s příruční knihovnou. Sotva jsme tak učinili, ozvalo se několik návštěvníků, že jim vlastně ta studovna – kam nikdy nechodili – chybí. Máme naštěstí další studijní místa, třeba i tzv. elektronickou studovnu, tedy oddělenou místnost se třemi studijními místy, kde podle mého – jak se brzy ukázalo zcela mylného – názoru měli mít zájemci v nově otevřené knihovně možnost kombinovat výhody internetu a elektronických médií s klasickou příruční knihovnou. Brzy se však ukázalo, že návštěvníci jsou dvojí: jedni

využívají pouze elektronické dokumenty, a knihy je podstatě nezajímají, druhí pak pořizují výpisky z knih, a pak použijí počítač jako lepší psací stroj. Informační oddělení tehdy stálo v centru mého zájmu. Pro závěrečnou práci u doc. Rudolfa Vlasáka jsem si proto vybral téma Automatizace informačních služeb veřejných knihoven, a to s jednoznačnou představou převést tento projektový úkol do praxe v naší knihovně. To jsem také začal od roku 1994 realizovat. Dnes je to již zcela samozřejmé, ale tehdy jsem mnohé kolegyně svým prohlášením, že v knihovně i knihy budeme půjčovat poněkud iritoval, podsouvali mi, že si klasické služby knihoven nevážím.

Asi třetím rokem vždy na jaře poskytujeme našim uživatelům dotazník, po jehož zpracování vyhodnotíme jejich přání a snažíme se, je-li to možné, vyhovět jim. Objevilo se tam i rozšíření provozní doby, a tak jsme do Vánoc rozšířili páteční výpůjční dobu o hodinu. Naše budova – původně škola – je dost členitá, takže k chodu všech oddělení potřebujeme vždy nejméně pět knihovníků ve dvou směnách. Snažíme se svým „zákazníkům“ vycházet maximálně vstříc, ale naprosto všem vyhovět nemůžeme. Třeba již brzy si čtenář otevře kdykoli kartou „svou“ knihovnu a při odchodu se mu všechny knihy v tašce automaticky načtou jako výpůjčky. To je podle mě také reálná budoucnost knihoven. Bez knihoven totiž žádná společnost nemůže dlouho existovat!

Všeobecně rozšířený mýtus praví, že na internetu je všechno! Přesněji řečeno – je tam pouze to, co bylo z knih převzato. Takže mnohé informace třeba z Ottova slovníku naučného tam budete marně hledat; dosud je tam totiž nikdo neuložil. Pomiňme však, že jednou tam bude opravdu naprosto všechno. Stále zůstane malá potíž – zorientovat se v tom obrovském informačním moři! Rozlišit relevantní poznatky od irrelevantních, pravdivé od těch zavádějících, polopravdivých, s nimiž s tak velkou oblibou pracují třeba totalitní státy, nebo vskutku sofistikovaní lháři. Vyložená lež se dá poměrně snadno odhalit, ale polopravdy umně



a účelově uspořádané? To už tak jednoduché není. A co teprve záměrně a úmyslně šířené desinformace! Ve virtuálním prostředí se ji daří stejně dobře jako fotovoltaiče na žirných hanáckých pláních. Myšlení „boli“ – a přejímat naservírované „pravdy“ je tak snadné!

Vladislav Raška a Alois Musil

Ne všichni o Vás vědí, že jste členem Akademické společnosti Aloise Musila, tzv. ASAM. Vy sám jste znám také jako nadšený cestovatel. Procestoval jste Sibiř, Čínu i Mongolsko. Rád navštěvujete Francii. Knihovna Karla Dvořáčka je díky Vašemu neúnavnému úsilí vlastním kompletním vydání Musilova díla. Původně se prý také uvažovalo, že se vyškovská knihovna bude jmenovat po něm.

Kdy se u Vás poprvé objevil zájem o tuto mimořádně výjimečnou osobnost a jak se Vám podařilo shromáždit celé Musilovo dílo?

Vyškov patřil – jako rodiště Klementa Gottwalda (Dědice jsou dnes jeho součástí) k baštám stalinismu; je proto s podivem, že naše učitelka snad ve čtvrté třídě našla odvahu nám o něm vyprávět. Zašel jsem hned do knihovny a postupně si jeho knihy půjčoval. Musilovky patřily tehdy hned vedle foglarovek, setonovek či mayovek k mé oblíbené dobrodružné četbě. U Musila mě už tehdy fascinovala představa, jak se jako křesťanský kněz prohání s puškou v ruce a na velbloudy pouští v doprovodu svých beduínských přátel; dokonce se stal náčelníkem dvou jejich kmenů. Vždyť ho měli jako ďaura (nevěřícího), nebo přesněji jako ultraďaura (kněze nevěřících) přinejmenším ihned ukamenovat! Začal jsem se tedy o něho i jeho dílo více zajímat. A když počátkem sedmdesátých let vyšel Korán – ve vynikajícím překladu Ivana Hrbka s jeho zasvěcenou úvodní studií a bohatým poznámkovým aparátem – koupil (přesněji řečeno nesehnal) jsem si ho a pečlivě přečetl. Dnes jsme z islámu poněkud bezradní – buď jej jednoznačně odsuzujeme, nebo nad ním benevolentně mávneme rukou. Chybí nám lidé takového rozhledu a zkušeností, jakým

byl Alois Musil. Nebude to náhoda, že lotos vyšla poprvé jeho kniha *Ze světa islámu*. Její rukopis se několikrát ztratil – a posléze zase objevil... Nebojme se islámu, bojme se fanatismu! Sebelepší idea v rukou fanatiků se může snadno proměnit v zlo.

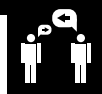
Když jsem se později stal ředitelem knihovny, v níž jsem si jako chlapec půjčoval Musilovy knihy, podíval jsem se do katalogu, kde ty musilovky vlastně jsou? Tam se však jeho jméno vůbec neobjevilo. Velice mě to pobouřilo! Rozhodl jsem se to napravit. Dnes se pyšníme, že jsme jedinou knihovnou na světě, která má jeho české dílo v jedinečném kompletu. Zdůrazňuji české, neboť jeho knihy v němčině a angličtině jsou prakticky nedostupné. Tento zájem přerostl v sepisování jeho díla. U periodik jsem se však nespokojil jen s bibliografickým záznamem, nýbrž jsem začal kopie všech textů, a to v šesti jazycích, které používal, rovněž shromažďovat. Mým nenaplněným snem však stále zůstává, navštívit všechna místa, která popisuje ve svých knihách. Sýrie, Jordánsko či Saudská Arábie – to jsou místa bohužel ne snadno dostupná.

Navštívil jsem s přáteli části těch tří států, ale v posledních letech s manželkou systematicky poznávám Francii – uchvátila nás totiž vedle bohaté kulturní historie i svou rozmanitou přírodní krásou. Bylo by to však dlouhé vyprávění...

Vladislav Raška jako literát a publicista

Jako vystudovaný češtinář máte blízko k publikační a literární činnosti. Publikujete v odborném i regionálním tisku, jste autorem bibliografií o Karlu Dvořáčkovi, Miloši Zapletalovi, E. T. Setonovi a zejména publikace 110 let veřejné knihovny ve Vyškově : (1896-2006). V současné době dokončujete sborník k 70. výročí úmrtí Karla Dvořáčka. Můžete nám ve stručnosti přiblížit, kdo stojí za jeho přípravami, co bude jeho obsahem, případně je-li ještě něco nového, co se budou moci zájemci o Karla Dvořáčka dovědět?

Nevím proč, ale literatura regionu Vyškovska mě rovněž zajímala snad odedávna. Mým učitelem – smím-li



ho tak nazvat – byl tehdejší ředitel okresního muzea dr. František Jordán. Tehdy jsem ovšem nemohl tušit, že se později staneme jako ředitelé dvou institucí zřizovaných okresním úřadem nejen kolegy, ale i přáteli.

Karla Dvořáčka jsem však dlouho bral jen jako předčasně zemřelého a talentovaného prozaika, který zemřel mlád třicet čtyř let, abych parafrázoval básníka z nedalekého Prostějova, který zemřel ještě o deset let mladší. Jenže u básníků je to přece jen jiné. Kdežto prozaik potřebuje delší dobu, aby se jeho talent mohl plně rozvinout. I tak je jeho dílo úctyhodné! Už jsem mnohokrát psal o tom, proč zrovna jeho jméno (a nikoli třeba jméno Aloise Musila) se dostalo do názvu naší knihovny. V těchto dnech jsme předali na vzpomínkovém večeru veřejnosti sborník *Jen tato jizva zůstala...*, v němž na první část – věnovanou dosud nepublikovaným vzpomínkám na válečné osudy tohoto spisovatele – navazuje druhé, výrazně doplněné (o 90 položek!) vydání jeho úplné bibliografie.

Za nedílný přínos tohoto sborníku však považujeme i první uveřejnění tří vzpomínek. U dvou jsme jejich vznik přímo iniciovali, ta třetí (*Vzpomínka na Karlíčka*) byly zaslány vdově po spisovateli snad již v padesátých letech minulého století.

Vladislav Raška jako člověk

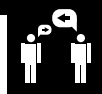
Všichni, kteří Vás znají, by jistě dosvědčili, že patříte k oblíbeným kolegům. Mezi Vaše známé vlastnosti patří kromě neúnavné pile také družnost, přátelskost a laskavost. Jste známý jako příznivce a zastánce skautského hnutí, jehož zůstáváte aktivním stoupencem. Se skautingem souvisí i Vaše záliba v cestování, a proto se nemusela regionální organizace SKIP Velká Morava dlouho rozmyšlet, kdo bude vůdčí osobností při organizaci knihovnických zájezdů.

Jaký máte recept na Váš obdivuhodný entuziasmus, ono nadšení, které se promítá nejen do činnosti Vaší knihovny, ale které prostupuje Vaší osobností a je až nebezpečně nakažlivé?

Nyní se červenu a nejsem si jist, zde nehovoříte o někom jiném. Dovedu se nadchnout a pracovat třeba dlouho do noci nad něčím, co mě zaujme, co považuji za smysluplné, co může být alespoň pro pár lidí užitečné (třeba ty pracné bibliografie). Ale kdybyste věděla, s jakou nechuť, přímo odporem dělám to, co považuji za hloupé, zbytečné nebo jen pro formální čárku, jak to odsouvám na nejzazší termín, jak u toho třeba i kleju (naštěstí je vždy po dvaadvacáté hodině!), jak mě roztrpčuje, že nemohu raději číst pěknou knížku, která se na mě usmívá z políčky. . .

Můj děda, otec, všichni jeho bratři, tchán, potom i moji synové – všichni byli skauty; ve čtyřech letech jsem se poprvé (a naposledy) dostal do kriminálu, přesněji do pracovního tábora (nebo spíše vybraného místa pro návštěvy rodinných příslušníků, jak jsem se později dověděl), vůbec nám s bratrem nebylo divné, že na druhé straně u zdi, kde byl náš strýc (bylo to vůbec první vzájemné setkání) sedí sami muži. Zato mně neušlo, že středem toho stolu bylo po celé jeho délce vzpříčeno jakési prkno – něco takového jsem dosud u nikoho na návštěvě nespatriil. O několik let později (dnes vím, že to bylo v roce 1960) se na zahradě objevil nějaký vousatý pán, s otcem se mlčky a dlouze objali. Nepoznal jsem ho. Strýc byl vášnivým čtenářem, každý rok jsme pod vánočním stromčkem nacházeli knihy od něho. Bylo mu osmnáct let, když chtěl naplnit slova skautského slibu: *milovati vlast svou*. . . Nikdy těch ztracených deseti let nelitoval (dalších deset mu soudruzi velkodušně odpustili).

Měl jsem pak štěstí, že jsem se mohl mnohdy opakovaně setkávat se skauty, které jsem předtím znal jen podle jména: Jaroslav Foglar, F. A. Elstner, Rudolf Plajner, Miloš Zapletal. . . Za normalizace pak s mnoha neznámými, kdy jsme – třeba podle odznaku na klope či torně poznali spřízněnost – následoval pevný stisk levičky, beze slov. Vedl jsem potom sedm let „turistický“ oddíl. Dodnes jsem členem té organizace, již jsem za tolik vděčný. . . Náš klub oldskautů pořádá každoroční setkání Vyškov – Wyszków, náramně si rozumíme s polským harcery, dnes je to téměř rodinná záležitost; naše setkávání



stále více připomíná, to památné otce se strýcem... Stále si totiž připomínáme, že nám nebylo vždy tak dobře. Obrovská výhoda také je, že jim nemusíme k historkám a vtípům dodávat žádný komentář, jak to musíme pracně činit třeba rakouským skautům.

Bibliografie Miloše Zapletala (mimochoodem vedle Aloise Musila nejpracovitějšího člověka, co znám) nebo E. T. Setona (spoluzakladatele skautingu) – to je jen nepatrná splátka za nekonečný dluh!

A na závěr poslední otázka, jak jinak než knihovnická. Máte nějakou oblíbenou knihu, ke které se rád vracíte a ve které nacházíte zdroj inspirace nebo životní moudrosti?

Těch knih by bylo samozřejmě mnoho – třeba snad cokoli od Karla Čapka, Bulgakov – Mistr a Markétka, čínská poezie, básně Robinsona Jefferse, Kundery fejetony. V posledních letech je to i Francesco Petrarca – víte, že ten starý Talián (přišel tam však již jako chlapec) prožil podstatnou část svého života v jižní Francii, pod Mont Ventoux a v nádherném údolí Vaucluse, v němž ze skály vyvěrá řeka Sorgue (nejsilnější pramen v Evropě), v Avignonu pak spatřil Lauru, o níž po zbytek života psal (nejen) sonety. Ale vehementně se bránil poznat ji blíže (samozřejmě!). Stále se vzdělával a četl – jednoho rána jej našli s hlavou zabořenou do rozevřené knihy, lampa ještě svítila...

Je mnoho krásných knih, ke kterým se lze stále vracet, třeba si je listováním jen připomenout... Chcete-li přímo životní moudrost, pak bych mohl na závěr uvést několik veršů ze starého buddhistického kánonu – kdysi dávno mi je místo novoročenky

poslal Miloš Zapletal (tehdy to bylo poprvé, co jsem se o existenci Dhammapadamu dověděl):

*Vůně květin nejde nikdy proti větru,
ani santal, tagarový prach neb jasmín.
Vůně dobrých skutků vane proti větru,
všechny kraje prostupuje dobrý člověk.*

Pane řediteli, přejeme Vaší knihovně ještě hodně úspěchů a Vám stále onen obdivuhodný entuziasmus a neutuchající energii pro všechny Vaše současné i budoucí aktivity.

Děkujeme za rozhovor.

PaedDr. Vladislav Raška se narodil v roce 1952 ve Vyškově. Celý svůj profesní život zasvětil především literatuře a knihovnictví. V letech 1976–1980 vystudoval Pedagogickou fakultu Univerzity J. E. Purkyně v Brně (dnes Masarykova univerzita), obor český jazyk a dějepis. Od roku 1981 učil na základních a středních školách na Vyškovsku. V roce 1990 nastoupil jako ředitel tehdejší Okresní knihovny ve Vyškově (od 1992 Knihovna Karla Dvořáčka). V rámci postgraduálního studia absolvoval v letech 1992–1994 Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor Řízení veřejných knihoven.

Je členem SKIP, Společnosti bratří Čapků, Akademické společnosti Aloise Musila, Společnosti Jiřího Mahena, Klubu přátel Jaroslava Foglara a samozřejmě i Junáka, českého skautu.

Monika Kratochvílová
Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Bude vás zajímat, že...



... Knihovny jinak. Svaz měst a obcí ČR vyhlašuje od 15. listopadu 2015 na Facebooku pro knihovny soutěž s cílem inspirovat ostatní obce, jak se dá knihovna udělat jinak. Ukažte ostatním, jak vedete knihovnu ve své obci, popište, co děláte jinak – natáčíte videa, máte speciální koutek pro děti? Pošlete fotku, která s popisem aktivity bude dva týdny vystavená na Facebooku. Vítězí ten, kdo dostane nejvíce ocenění „to se mi líbí“. Hlavní cenu „Knihovna jinak“ uděluje Svaz měst a obcí www.smocr.cz.

... Městská knihovna Břeclav přichází s novým projektem, který by měl usnadnit práci organizátorům kulturních a vzdělávacích akcí v knihovnách. V uzavřené skupině „Knihovny knihovnám“ na Facebooku si mohou pracovníci českých a slovenských knihoven sdělovat pozitivní i negativní zkušenosti s lektory, případně zprostředkovateli vzdělávacích a kulturních aktivit pro knihovny. Do skupiny nebude mít přístup nikdo jiný. Uvidíme, jak efektivní výsledky bude tento iniciativní krok pro zkvalitnění práce knihoven mít.

... Cenu MARK za letošní rok obdržela Mgr. Eva Vojtíšková z Knihovny Jiřího Mahena v Brně. V knihovně působí od roku 2010 na pozici projektové manažerky. V rámci své činnosti zajišťuje komplexní koordinaci a realizaci krátkodobých i dlouhodobých projektů. Zabývá se tvorbou programů pro všechny věkové kategorie uživatelů knihovny a věnuje se také práci s dobrovolníky a s dětmi se specifickými potřebami. Za uplatňování netradičních postupů při zavádění nových služeb v knihovně získala toto prestižní ocenění.

... Festival pedagogické inspirace 2015 se uskuteční ve dnech 6.–7. listopadu v Základní škole Kunratice. Jedná se o přehlídku inspirativních nápadů dobré učitelské práce. Setká se zde 450 pedagogů ze

základních škol zapojených do projektu Pomáháme školám k úspěchu. Připraveny jsou praktické dílny i přednášky odborníků a učitelů z praxe. Výrazná část programu festivalu viz: www.zskunratice.cz se věnuje metodám čtení, čtenářství, čtenářské gramotnosti. Témata jsou zajímavá i pro knihovníky. V této souvislosti doporučujeme článek Feřtek, Tomáš. Víme, jak naučit děti číst, LN, 24. října 2015, s. 10.

... Seifertova cena 2015. Cena básníka Jaroslava Seiferta je české literární ocenění. Byla zřízena Nadací Charty 77 ve Stockholmu v lednu roku 1986 k podpoře české a slovenské literatury doma i v cizině na počest českého nositele Nobelovy ceny za literaturu. Je vyhlašována každoročně 22. září v předvečer básnickových narozenin a oceňuje vynikající beletristické dílo vydané nebo zveřejněné v posledních třech letech v České republice nebo v cizině. Od roku 2013 se cena uděluje jedenkrát za 2 roky. Za rok 2015 získal cenu básník, filosof, výtvarník a esejista Eugen Birkcusi. Jeho knižní soubor, básnické, prozaické a esejistické dílo pod názvem A tělo se stalo slovem vydalo v roce 2013 brněnské nakladatelství Větrné mlýny.

... Konference Židé a Morava, kterou od roku 1994 pořádá každoročně Muzeum Kroměřížska, je tematicky zaměřena na regiony Moravy (a Slezska). Vydání sborníků z konferencí podporuje Nadační fond obětí holocaustu. Příspěvky odborníků z České a Slovenské republiky i ze zahraničí mapují historii Židů na Moravě, umění, architekturu, osud obyvatel v jednotlivých místech a obcích i zachované památky a jejich obnovu. Zamýšlí se nad negativními jevy a příčinami společenské intolerance. Letošní 22. ročník, který se konal 11. listopadu 2015, pokračuje v této tradici a dokládá badatelský zájem o tuto širokou problematiku.

Ministr kultury České republiky Daniel Herman
a Moravská zemská knihovna v Brně

vás zvou na výstavu

Bible česká ve fondu Moravské zemské knihovny v Brně

3. prosince 2015 – 28. ledna 2016

Výstavní místnost MZK, Kounicova 65a, Brno



Capitola I.
Yl za dnów erodesa
krále židowske kňez
geden gmenem za
charyafs. z trzeyedy
abiaffowy. a man /
želka geho ze dcery
aaronowych a gme
no gegie alžbieta Y byla sta oba spra
wedliwa przed bohem. chodiece we
wszech przykazaniych a sprawedlno
stech panie bez žaloby A nemieli syna
proto že alžbieta byla neplodna. a o
ba se byla s starala wednech swych.
Y stalo se gest když kňezstwie poži /
wal zacharyafs w rządu trzeyedy swe
przed bohem. wedle obyczge kňez /
stwie. losem wysfel aby položil zapal

swe A mnohe z synuow yzrahelskych
obraci ku panu bohu gich A oni pře
deyde przednim w duchu a w mocy e
liassowie. aby obratil sřdce ortuow k
synuom. a newierzycye k opatnost
sprawedliwych. aby przyprawil ho
spodinu lid dokonaly Y rzekl gest za
charyafs k angelu Odkud toto zwiē
neb ya stary gsem. a manielka mia s
starala se wednech swych Odpowie
diew angel rzekl gemu Jai gsem ga
bryel genz stogimi przedbohem. a po
slant gsem aibych mlawil tobie. a ty
to wiecey tobie zwiestowal. a ay bu /
dels niem. a nebydels mocy mlawiti
až do dne wniemz se tyto wiecey stanu
proto že sy newierzyl rzecem mō kře
rež se napluie časem swym A lid ocie



MINISTERSTVO
KULTURY

M
MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA